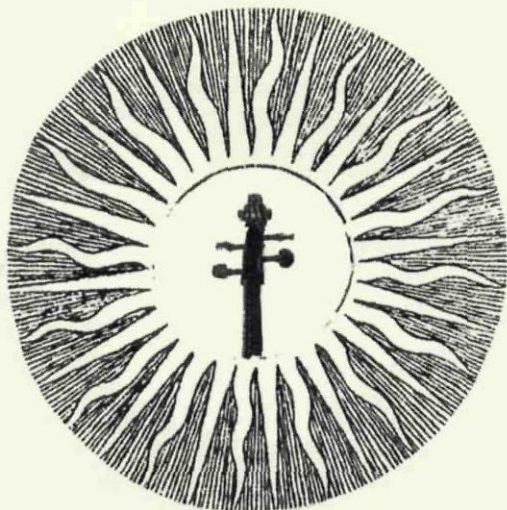

Tóth Béla

Elhantolt hegedűk

A
Szegedi Hangszergyár
élt
50 évet
– 1953–2003 –

Tóth Béla
Elhantolt hegedűk

TÓTH BÉLA
Elhantolt hegedűk

**Ötvenéves volt
a Szegedi Hangszergyártó Kft.
1953–2003.**

Emlékkönyv

Bába Kiadó
Szeged, 2006

ISBN 963 7337 81 4

Kiadja: Bába Kiadó
Nyomdai munkálatok Bába és Társai Kft.
6724 Szeged, Cserzy Mihály u. 11.
Telefon: (62) 464-015
Felelős vezető: dr. Majzik István

Tartalom

Támogatóim.....	5
Létjog.....	8
Prelúdium.....	9
Hang.....	11
Fúga.....	15
Dömtörözés.....	20
Örökmécses.....	21
Tzingáriusok.....	23
Hegedűk, hangszerek.....	33
Mesterhegedűk.....	35
Hangszerművesek.....	38
Előadóművészek.....	90
Csermák Hangszerüzlet.....	116
FÜGGELÉK.....	121
Dokumentumok.....	121
Utószó.....	153

Támogatóim

A világosi hegyeken innen, a Maroson túl, Szegedtől alig 100 km-re, ezer esztendőök óta virul, vagy olykor csak lappang, éppen hogy csak lélegzik egy maréknyi – gyerekkorom legszebb emlékei szerint – dal, nóta, vidámságkedvelő, muzikaszerező falu.

Azt máig Dombiratosnak hívják, ejtik, írják.

A benne élők nyári hajnalokon pacsirtaszóra ébredtek, este tücsökszavas altatóval hunyták be a szemüket.

Élet ütötte sebeiken, ezernyi bajukban mindenkor gyógyírül szolgáltak a muzsikáló versek, dalok, énekek, mesék és mondókák.

Amit már szóló szóval nem győztek megfelelő magasságokba meneszteni, megsokszorozták azt a kórusok, zeneszerszámok, zenekarok. Úgy a templomukban, mint azon kívül.

És messzire hangzó fúvószenekaruk, vonós cigányzenekaruk vette szárnyára kedvük kerekedettét valahányszor.

Lakodalmak, gyászos torozások, hazafi színű ünnepek (márc. 15., okt. 6. idején), de aratóbálakban, vagy szüretieken, újoncsorozásakor sem is élhettek zeneszó nélkül.

Az óvodában Horváth Ilonka óvónő hegedűjére a tundérindulót fújtuk. (Máig sem felejem el, ahogy a papírsákó-hajtogatás, a tűbe fűzés, a cérnavégre csomókötés tudományát.)

És tündérekké lettünk szülő édesanyánk meg az óvónő jóvoltából, mindannyian, akkori pöttyök.

Először életünkben, s talán utoljára.

S az iskoláskorúak fülét, kedvét odahegyezték jó tanítóink, hogy az ének: éltető, megtartó erő.

Kórusban megsokszorozva lélekröptető szárnyú erő.

Megérezve belénk ivódott szépsége, életre szóló kíváncsága a dalnak, muzsikának.

Gyermekkori emlékeimben esténként némely házak udvarában itt-ott citerák pöngtek, hegedűk cincogtak, klarinétok sikongtak, trombiták harsantak, mind a magányönyörűség vágyakozásától hajtva, keresve, hajszolva a fölröppenés, meggyógyulás, az egészség örömet.

Még Sisa Jenő községi csürhekanász se csak szimpla dudajeleket fújt a hajnalokban előbodorodó alkalmi csürhének, de zenészi lélekkel vidám *titta, titta, tittattara, titta* végtelen hosszúságú hangsort bocsájtott ki cindudájából, amire a kijárosok fölkapták a fejüket, s örömmel, viháncolva, táncolva szüremkedtek bele a csürhejárás menetébe.

A muzsika, a magam tapasztalásából tudva, valóságos gyógyfürdőt jelentett a napi fáradalmak tüskebozótjaiból előbodorodó embernek.

Utcánkban lakott egy rezesbandabéli dolgos ember.

Nyári, embernyzó időszakban is akár, sötét este hazaért, míg készült a vacsora, hanyatt vágta magát az udvari dikón, mert a lába már annyira elfáradt, hogy nem maradt az álldogáláshoz ereje.

Szájára vette hangszere mustikját, a tölcserét a csillagokkal teletűzdelt egek felé fordította, s fűjt, tutult messzire járó, szívhez szóló dallamokat.

Azok a kis pislogó égi lámpások bizonyosan hallhatták a muzsikát, nyüzsöngni kezdtek, egynémelyik meg-megszaladt örömeiben.

Saját fülünkkel hallottuk, saját szemünkkel láttuk.

Muzsikába merülközve: feledve majdnem minden gondkolonc, fáradtság, töredelem.

Manapság a rádió szünet nélküli zajongása, a tévé képzőnös dudvá-zása eldugaszol, lefoglal minden éneklési alkalmat.

A maga muzsikája szerint élő nem kedveli, ha erőltetik rá a nemszeretem muzsikát. Olyan azt neki hallgatni, mintha kést csikorgatnak az ablak üvegén.

Az elnyomja a meghitt, emberhez szóló zenét.

Mostanában, a nap 24 órájában nincs is tán zenélési alkalom, ahogy a mesélésnek sem lehet már időbéli helyet szorítani.

Jószerevel már csak a velem koros, egykor való jó gyerekkori pajtásaim érzik, igénylik a muzsika melengető meghittségét.

Egyik nemrég, alkalmi találkozásunk során, gyerekkori barátaim vendéglátós terített asztalánál dallikázva, a többi között kiforogta a szó, hogy a Szegedi Hangszergyár 50 éves korára annyira meghalt, hogy az épületének a fundamentumából az utolsó téglákat is kiszedték immár, utcára került értő, érző szakmunkásai lélekrázó sírásától kísérvé.

Föltámadása ennek a Mennybenlakónak az idejében nem is várható.

Megszűntével, számításom szerint megszűnt sok ezer dallam, vigasztaló zeneszó világra jöttének szülőhelye.

S most, hogy hangszertelenek lettünk nagyhirtelen, hát gyászba borult a nóta élete, sorsa.

Új honi, szegedi húros hangszereken nem nyílik már a nyirettyű, nem terem dal, ének, életvidámító melódia.

Amikor alkalmi találkozókon a többi között elmondtam nótaszerető kedves gyerekkori cimboráimnak, ha éppen nem is fakadtak sírva, de elmentem közben megfogva kabátom ujját, elhangzott a biztató szó: *Ennek a hegedűteremtő műhelynek a históriáját írásba kell foglalni, aminek a kiadását vállalják, bocsós nevük elhallgatásával.*

Vállalják ezt pusztán, tisztán a dal, a muzsika, az ének, a nóta, a zene a jókedv múlhatatlan szeretetében.

Mert volt keserűség, gyűrődés az életükben annyi, tíz családnak is sok lehetett volna. (De ezzel sem akarnak dicsekedni, se panaszkodni. Volt, ahogy volt, ahogy lehetett, van, ahogy van, lesz, ahogy lesz.)

Csöndeskésen, szépen, meghitten élnek, hangoskodás nélkül muzsikálnak a maguk örömére, vigasztalására.

A hangszerkészítő műhely emlékezetének írásos megjelenítésére materiális és morális segítségüket kínálták.

Hálás köszönetet mondok érte, boldogan élek a segítségükkel.

Íme, olvasó, a kezeden tartod ennek az eredményét.

Dombiratoson, Szegeden, 2006. március 15.

Létjog

A gyár, amely Dél-Magyarország legnagyobb egyetemi városában található, közel ötvenéves tapasztalattal és tradícióval rendelkezik a húros hangszerek gyártásában, és folyamatosan gyártja is azokat: brácsát, hegedűt, csellót, nagybőgőt.

Az alapítás óta, az elmúlt évtizedeken át a hangszergyártók két generációja termelte ki magát, és az ő tapasztalatuk és tudásuk itthoni és külföldi nyersanyagokból egyaránt remekművet készít. Mesterembereinknek nagy tapasztalata van az amatőr és a profi hangszerek gyártásában egyaránt.

A gyár termékeit kilencven százalékban az Egyesült Államokba és az Európai Unióba exportáljuk, és persze olyan országokba is szállítunk, amelyek csak a legjobb minőséget fogadják be. Ugyanekkor termékeink nagyon népszerűek itthon is, ahol mint köztudott, a muzsika művelése magas szinten folyik.

Ötven év alatt annyira megszerttük, -szoktuk, -tanultuk a zeneszerszámokat, hogy teremtésük nélkül nekünk szinte értelmetlen az élet.

Most sem ünnepelni akarjuk létünket, hanem egy kicsit körülhézve magunkat, hátra is pillantani. Aztán megint előre.

Hanem az ötven év, az fél évszázad. Akármerről közelítjük.

Azóta egyre csak teremtyük a jobbnál jobb, szebbnél is szebb, akár ékszerszámba is elmenő hangszerszámainkat. Ezalatt nemzedékek keresték benne kenyerüket, kedvelték meg készítését, magukból egy pirinyót bele-szerkesztettek a szárazfába, s magukból egy pirinyót, maguk se vették észre, beleleheltek a szentségesen-szent műhely minden zegzugába, kezűktől politúros szerszámaikba.

S némely válságok múltával, leküzdésével teszik ezt ezután is.

*Romák György
igazgató*

Prelúdium

Szegeden a népmesékké szelidült, szőnyűséges boszorkánypörök szó-kincseiből vett időszámítás járja. Úgy magunk között. A boszorkány-időszámítás szerint három nap egy esztendő.

Innéttől kezdve osszad, szorozzad, hány évi teremő tapasztalat húzódik meg a szegedi hegedűkészítésben!

Miközben a mai értelemben vett hegedű is alig néz ötszáz esztendőnél többre.

És Szegeden a fél évszázad azért is nagyra böcsülendő, mert itt mindenkor akadály nélkül vágattak a szelek, pusztítottak árvizek, epidémiák, a tatárjárás, a törökűlés s egyéb országos fölfordulás, s ezek egyike sem kedvezett a muzsikának, a művészeteknek, a muzsikakeltő szerekeknek, a szereket készíteni tudó aranykezü embereknek.

Tájunkon a törékeny hangszerszám évezredekben át hangot nem tudott adni, egy mukkanást sem, meg sem tudott teremni.

S ezzel még nincs is vége a fulajdító jajgatásnak.

A mostohaság százféle mezben lakott rajtuk.

Kamaszkoromban Felső-Balástyán, a vagyoniag megelőzőtt, szegedi házzal is rendelkező idős Korda István összetett kézzel kérte gyerekeit: – Odabent temesetek, mert itt kifúj a szél a síromból!

Nem rémálmát sirta föl a vén. Láta a homokvidéken a szélől kitakart akárhány síros temető csontvázait fehérteni. Ettől iszonyodott.

Az átokházi ember haraggal dobbantott a ballangós, királydinnyés, gyöngén termő homokon: „Ez is csak azért van, hogy luk ne lögyön a földön!”

Vedres István, Szeged hites földmérő mérnöke (és polihisztorja) nem véletlenül szentelt egész kötetet a tájunkbeli halálos kór gyógyítására „A sivány homokság használhatása” címen.

A dús telkű (máskor dús keblű..., azaz tejtől feszülő) Alföld kincses rónáin – ahogy a kor újságjai hízelegtek az olvasóknak, a kies, drága kicsi haza nyomorgó lakóinak – szalmával tüzeltek, főztek, fűtöttek, barmászatl foglalkoztak, s zenének ott volt a pacsirták éneke; másik ösfoglalkozású halásznak a kacagó sirály nótája, a nádirigó fűtyszava, bivaly böge, az ézengés basszusnak, s ott voltak az örökkön pöszörgő, máskor viharos szelek, amik a langok és part menti vizek nádasait, fuzeseit járva zenei hangokat, leginkább szomorú melódiákat fuvalaztak sokáig, tán évmilliókig a maguk gyönyörűségére már akkor is, mikor ember még nem is lakta a tájat.

S mikor lakogatni kezdte, akkor sem a természet muzsikájának a hangjait gyűjtötte, hanem élelmet. Magvakat, bogyókat, csapdázható vadakat, mikor mire fájt a foga. Volt, amikor masztadonokat hajkurászott, máskor megelégedett a veremlakó üregi nyúlal, szárccsával, vadrucával, bíbiccel, vadlibával, dübörögve táncoló darumadárval, gojzerrel, vöcsökkel.

Ezek a muzsikák örömöztették.

Efféle naiv, énekelt versek tanúskodnak arról, hogyan ivott a zenére szomjas szántóvető:

*Levegőben szépen szól a pacsirta,
Az embernek szívét úgy felvidítja,
No, csak húzzad, édes, kedves cigányom,
A te nótád legszebb egész világon.*

A természetől ellesve s megkívánva, maga is fabrikált hangkeltő szerzőket. Sípfélét hajlékony, öblös nádszálakból, vagy dudát bodzafabokor vadhajításából, bűrökszárból.

Igénye a muzsika iránt – tán ösztönös, mint az evésre-ivásra – kimondatlanul is bolyongott a két lábra emelkedett tájunkbéli emberben. S vitte, amikor fölismerte, annyira, amennyire csak tudta. Az emlegetett és megélt hangszertermő fél évszázadban szent és értő kezek, elmék, szívek melegtől fűtött teremtmény műhelybe.

Csudahangszerek bábái s a teremtés műhelytemplomai sokszor, mint most is, válságos időknek néztek elébe. Piaci törvények, kelendőség, igényesség, árbéli versenyképesség nagy-nagy áramlásában, törtetésében, túlekedésében, hullámverésében, apályában, és dagályának hömpölygésében az a csuda, hogy ötven éven át életben maradtak.

Nemcsak megmaradtak, de virulásnak indultak a kínai, a német, olasz, cseh hangszeriparral startvonalra kerülve.

Érzékeny mesterség a hangszerkészítés. Amerikai piacukat a világkereskedelmi központokat ért támadás meglóbázta, a lenni vagy nem lenni határáig elbizonytalanította.

A világkereskedelmi felhőkarcolók ikertornyainak romjai szinte maguk alá temették Amerikának a szegedi szellem gyönyörűséges, ékszerszámban is helytálló magyar hangszerei iránti keresletét.

Mert valamelyik USA-elnök azt kívánta s rendeletben parancsolta, hogy az alapfokú iskoláktól vezessék be a kötelező tantárgyak sorába a hangszeres zeneoktatást.

Ezernyi, tízezernyi, százezernyi minőségi hangszert igényelt az elnöki óhaj. A világ nagy hangszerteremtő műhelyei meggyantázták hozzá az alkotás nyirettyűit.

Most nyekk. Nyekegés, nyekk, nyekk.

Nem nagyon mindegy, hogy lesz-e a virágzásnak folytatása vagy helyben topogás következik. Más változat szerint az sem mindegy, hegedűt bővölünk-e vagy hamar mérges, tűzkész golyós puskát.

A szegedi hangszerkészítők ötven szép esztendejét semmiféle terrortámadás már el nem vitathatja.

Csuda, hogy eddig virultak, amikor a kapitalizmus törvénye szerinti ki-méletlen versenyben patinás, világhírű, biztos lábon álló cégeink haldoklanak. Mint a Pick, a Konzervgyár.

S ezek az emberi lét szempontjából, mi tagadás, fontosabbak a muzsikánál. Mert ha éhezel, az Isten szent angyalai muzsikálhatnak a füledbe.

Most veszélyben az áldott muzsikaszerszámot teremtő műhely, és benne százával az értő szakember. Nemcsak kenyérgond, hanem, de hová lesz az évtizedek alatt fölhalmozódott teremtő készség.

Mi lesz belőle?

Híábavaló, fájdalmas kérdések. Akárha virágjában lévő tudósok sírja partján sóhajtunk. Viszi magával tudását.

Vagy túléli az általam ünnepelt műhely, vagy ..., nem jó rá gondolni.

Jó esetben előlről kezdődik, ha melegebb éghajlatot melengető nap jár az emberiség egén. De a hegedű az hegedű lesz, az ember zenei igénye, ha alvó rügyekben kucorog is mint remény, kellő körülmények között virágba borul, gyümölcsöt terem.

És úgy legyen. És ne kelljen újfönt előlről kezdeni a muzsikaszerszám teremtésének az ábécéjét. A meglévőre folyamatosan épüljön rá a holnapi ember hegedűjének technológiája, s a kész termékből áradó kifogyhatatlan öröm, reménység.

Hang

A buddhizmus egy ágának tanítása szerint a világot a hang teremtette.

A hang bűgásának remegése, rezgése elválasztotta a sötétséget a világosságtól, a levegőt a vizektől, ami megteremtette az élőlények létfeltételeit.

A tanítás nem mondja meg a hang forrását, a hang minéműségét. Nem tudjuk, a világteremtő hang mennyi évmillió alatt fúrta-faragta ki életlehetőségeinket, sem azt, hányféle változat lehetett volna másképp előmuzsikálni a világot.

Mert mai eszünkkel a mindenható hatalmas hangnak megszámlálhatatlanul sok-sok lehetősége remegett a világrendező erejében.

Szinre, illatra, szagra, formákra, tehetségre.

Egyszóval, az a hatalmas hang létrehozhatott volna szögletes kubahatárú Föld nevű égitestet, rajta mit sem tudó, hallhatatlan embert. Csupa jó embert, csupa egészséges, fájdalommentes, szenvedést nem ismerő embert.

Jó, nem azt hozta létre. Helyette létrehozta a mai esendő, halandó embert, szem előtt tartva a hang fontosságát.

Az időtlen időtlenségben, hogy ne mindig a milliokkal dobálódzunk, még az ember is madár volt. Az énekesek rendjéből. Tudta, értette, művelte a dallamot, amit ma is munkálnak, használnak a vízben maradt lelkes állatstestvéreink, a bálnák, delfinek és hozzátartozóik, amelyek ma is enekszóval telefonálnak egymásnak negyvenmérföldnyi távolságokra a vizek hangvezető tulajdonsága révén.

Ki volt a dallam fölrajzolója, megfogalmazója, világra éneklője, arról nem szól a buddhista tan, de a keresztények is sepegetve gyanítják, hogy maga a pantokrátor. Parasztul mondván: a Föntlakó, a Magasságos.

Ő szerkesztette torkunkba a hangképző szerveket, ő tanította annak használatát. Ő szerkesztette a fülünk antennáját. Eleinte figyelmeztető, riasztó jelként, aztán párhívogatásképp, aztán csak úgy, a magunk örömszerzésére.

Ekkor kezdődött a művészet.

A zsvajgó természet ezer hangot produkált. Ezer hangkeltő módozaton. A szelek orgonáltak a fák ágai között. Az ember nem tudta irányítani. Értésére jutott, emlékezete őrizhette, de szabályozni, a maga akaratából életre kelteni vagy csöndre parancsolni nem tudta.

Teremtett magának engedelmes eszközt. A hengeres nádszálból sípokot csinált előtte a vihar. Azon orgonált. Az ember, tán kökéssemlemetsze a nádat, elszusszantott fölötte. Hangot nyert. Az öblösségtől függően: mélyet vagy magasat.

Amikor jobb metszőeszközökre lelt, az elfogyasztott állatok lábszár-csontjaiból sikerítette hangadó eszközeit.

Ezzel a két lábra emelkedett ember időtlen időig elbabrált. Sípot fúj, majd dudát, és állati bélből sodrott, kifeszített húron pengetve új hangokat csalogatott elő.

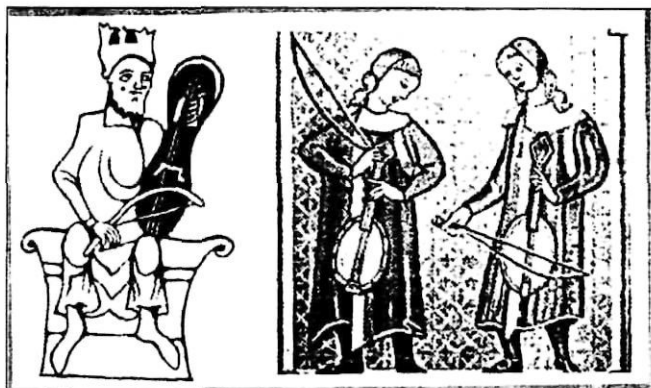
Kr. előtt 4000 évvel

Hogy egy hangot hosszabb ideig zengethessen, ahhoz vonó kellett. A mi időnkhez képest az utolsó évezredekben fedezte fel. Addig verővel ütötte a húrokat, vagy pengette.

A nyújtott hang keltéséhez levágta a bokájáig megnőtt haját, kimosta szappangyökeres vízben, kökényborkor kibuggyant facsipáját megszáritotta, annak porával gyantázta, íjszerű vesszővel feszítette, s a vonós hangzás első instrumentumát megszerkesztette, használta, magát vidámitotta vele. Akkor vette kézbe, akkor tette le, mikor akarta.

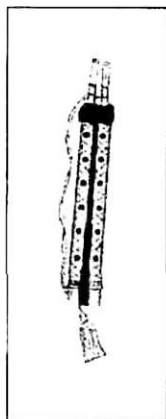

Múzsza Kr. előtt a 4. században

Őshegedűk

A Tisza-part löszfalába fűrt veremházának mestergerendája fölé tette, vagy vakablakszerű majpanjában őrizgette a törékeny lélekbezzentyűt. A rezonáló test is nád, egy szál, karvastagságú. Vagy kiszáritgatott emberkoponya. Ráfeszítette a bélhúrt, megszólaltatta. Kedve szerinti hangokat csalogatott elő belőle. Mivel kismillióska évek alatt a hangok iránt olyan belső igényei kerekedtek, szinte étvágya vagy szomja, mint az evésre-ivásra.

Avar kettős sip

Parancsoló igénye. Azt kielégítendő cselekedett. Eszközei a messzi múltból nem is maradhattak.

Csak sejtjük, hogy az ember hány helyen és hány-szor fődözte föl a hangképző eszközöket. S hány formai változaton alakult át. Azokból a matériákból, amelyek léte környezetében odakínálták magukat. A kínai kultúrák, az egyiptomiak, görögök egymástól függetlenül is, de egymástól tanulva is fejlesztették hangképző eszközeiket.

Még csak jelzőhangnak készültek tán az első sípok, dudák, kürtök, az ember érezte belvilága remegése, rezgése révén, jóleső érzéssel tudatosította magának, hogy ez kellemes érzést kelt, valahol a melle kosara alatt belső melegség keletkezik.

Erősebbnek érezte magát a hang hatására.

A szelídkés muzsika erőt ad, kelt, gerjeszt.

Odüsszeusz hajója árbócahoz kötteti magát, hogy a szirének énekére víznek ne szaladjon, vesztébe ne rohanjon.

Orfeusz a pokolban lantja pöngetésével, énekével a kőszívű fúriák hadait meghátrálásra kényszeríti.

Az ünneplő antik héberek harsonáinak hangjára Jerikó falai aláomlanak. A Biblia tanítása szerint.

S ugyane forrásból tudunk antik hangszerekről.

Kürtök, trombiták, citerák, hárfák, fuvalák díszítették az istentiszteleteket, leviták, énekes papok karéneket kísérték, de a világi lét is elkívánta a muzsikát lakodalmak, gyászmenetek, győzelmi vonulások alkalmával.

Fúga

Akkor a Tiszát Tibiscusnak írta, mondta a városunkkal szomszédos római impérium. Erdélyt Dáciának, a Dunántúlt Pannóniának, az akkori Szegedet Partiscumnak. A Duna-Tisza közét Barbaricumnak tisztelte, lakóit barbároknak.

E tájon táborozott a római kor vége felé Attila hun király, aki epitheton ornansul maga parancsolta neve elé az „Isten ostora”, mai fülnek nem valami hízelgő jelzős szerkezetet.

Létét hitelesíti a többi között Theodosius bizánci császár követének, adókedvezmény ügyben kilincselő Prizkosz rétornak a kicsit tétova leírása, amely szerint éppen itthon, aranyozott deszkákból rakott palotájában tartózkodott.

Környezete valóságos kis városként vette körül a király sátorpalotáját. Mindenféle szolgáló mesterek utcahossznyi faházaikban éltek, működtek a szakembert szolgáló népek, a konyhaművészek, a pohárnokok, pince-mesterek, az emberorvoslást tudó sámánok, csontkovácsok, csillagjósok, augurok, táltosok, de a muzsikaértő, kétágú sípon zenélő fuvalás lányok, akiket részben a rabló hadjáratokban fogtak össze, részben ajándékkal kötöttek az ekhós szekerek szénával bélelt saroglyájához.

S ott voltak a dobkészítők sátrai, a fegyvercsiszároké, a nyílkészítőké, az íjhajtogatók mestereinek házai.

És a katonai sereg vezérei, kiképzői.

És muzsika nélkül meg nem élhetett a fejedelem, a király és udvara.

A hósi énekekben előadott legendás küzdelmek főlemlegetése a Bak csillagig fölhatott a sípok, dobok, lantok áradásos folyamán.

S éppen mulatott, a kor szokása szerint környezetében görög fuvalás lányok, kobzosok, regósok muzsikáltak, énekeltek hősi, dicsőítő énekeket. Volt mondanivalójuk, dicsekednivalójuk, számtalan komor, véres emberáldozatot kívánó eseményeket sem szégyellve, változtatva vidám részletekkel. Kalandozásaik révén.

Vad magántáncaikban, a kihúzott meztelen kardjaik villogtatása közben karikába fogódzva forogtak, végtelen körtáncuk alá a taktust a sá-mándobok verték.

A kaftános, pipaszárlábú Priszkoszt testvéri kedéllyel húzták, invitálták a körtáncba, s járta a kifinomult, sok nyelvet beszélő tudós és császár környezetében virágzó követ is, ahogy Attila, de ő hun szokás szerint csujogattott hozzá. (Ihaj-csuhaj, csuhaj-ihaj, sose halunk meg!)

A Barbaricum vad tájéka korszerű muzsikát hallott, ivott belőle, a sárga földig megtelítődött a muzsika mákonyával.

Használták a dallamsípokat különböző vallási szertartásoknál, fontos, nélkülözhetetlen eszköze volt az értő sámánnak.

Ilyen esőkéro, bűvölő szövegek fonódtak körül a kettős sip melódiájával:

*Kiapadt a rétből mind a sár, mind a víz.
A szögény barom is mind a pásztorra víz.
Adj, uram teremtöm, egy alkalmas esőt.
A szögény baromnak jó legelő mezőt.*

*Adott a Föntlakó egy alkalmas esőt.
A szögény baromnak jó legelő mezőt.*

Attila népei, akár ő maga, világjárt emberek voltak. Fejedelmi udvarokat láttak, dúltak föl. Tudták a saját tapasztalatukból, mi a szép, a jó.

Francia földön termett finom borokat ilhettek a szokásos lótejéből erjesztett kumiszzal mellett, és dunántúli nedűket hörpínthettek. A római légi-ók tudtak szőlőt termelni, bort nevelni, miközben szép muzsikára ügyelhettek, szép nőszemélyeket láthattak, ölelhettek, és minden szépet és jót vágytak hazahozni s úgy birtokolni.

Jöttek is a hatökrös társzekerek sorai dugosló-dugig tömve arannyal, ezüsttel, mi drága és szép, azokkal. Énekes szájú, táncos lábú némberek, akiket pusztá tetszésből eltiedeltek vagy büntetőkamatul kaptak, és jöttek muzsikaszerszám-készítő iparosok, fürdőmesterek, gyógyfüvesek, lónevelők, s ami az akkori gusztusnak megfelelt. Fából készült fürdődézsák aranylemezzel befuttatva, és a lópatafaragó győgsámán (a patkó még nem volt föltalálva) is aranylemezzel borított műhelyében purgálta a lovakat. Aranyvódrokból itatták őket.

Attila, az aranylapokkal borított deszkapalotája és hősdietsérő lakomája

Őstörténet-regőseink azt legendázták, hogy a hun király váratlan elhunyta megrázta a birodalmat, a közvetlen környezetét.

Méltó temetése okán aranykoporsóba tették, azt ezüstbe zárták, s azt vasba csomagolták, éles kanyarjában a Tiszát elrekesztették, sodorvoná-lának a medrébe rejtették, s közvetlenjeit, ágyasainak a szebbjét, kedvenc muzsikusait, szakácsait belenyilazták a tágas medersírbá, a folyót visszaengedték mederágyába. Akik a műveletet végezték, hazatértükben már várta egy nyilazó sereg. Halomra lőtték őket, hogy hírmondója se legyen a hármaskoporsó hollétének. De a nyilazókat is lenyilazták, hogy annak se legyen tudója.

Akkor még futotta aranyból, ezüsből, emberáldozatból.

Attila elmúltával a törékeny hangszerek is sírba kerültek, az enyészet hamarébb semmivé tette azokat, mint az embert.

Csak szóval sejtetett mivoltuk révén tudjuk elképzelni milyenségüket.

Attila halálával fiai nem tudtak a jusson megegyezni, összemarakován, Csaba királyfi innét, a *Barbaricum* homokjáról rúgtatott föl a Hadak útjára, köznyelven a Tejútra, s a székelyekké lett hunok a nyomában, regősök, kobzosok, énekesek seregeitől kísérve. Egy műdal szerint máig ott bolyonganak az igaz hazát keresvén, de táltos paripákon hazajárnak, mert hazahíja őket fű, fa, lomb s virág, miközben úgy sír a hegedű (a vonóval megszólított hárfa).

Attila hirtelen halála után úgy távoztak Kelet felé hazánkból a hunok, hogy igazándiból itt maradtak.

Ők voltak az avarok, a szkíták, szittyák, szlávok, Szvatopluk népei, Pribina alattvalói.

Évszázadokig a magasan éneklő pacsirták szava, a rigók, darvak muzsikája vidámitotta olykor a gyér lakosságot. A Tisza tavaszi áradásai révén kint felejtett kiöntéseinek meleg vizében dívó énekes halak muzsikája (békavartyogás).

Ember költötte muzsikának, tán esküvői, temetési rítusokat díszítendő, itt maradtak az avarok használatára teremtdőtt kettős sípok.

A mondott kor sírleletei (Felgyőtől Dunaszekcsőig) közül tíznél több egykori muzsikus útravalói közt találni az ötlükű, darulábszárcsontból kiképzett kettős sípot. Bizonyosan dallamhangszernek készülhetett az uralkodó szent pentatónia nevében.

Volt műzene, sokszor takaréklángon pislogva, a túlélésre berendezkedve.

A honfoglaló Árpád apánkénak jöttét gyöngé szavú tilinkófélék hangjai kísérték, kard- és zablacsörgés, puzdrazörgés, és üzengető, tehén-szarvból sikerített kürtjelek, lónyeringés, fatengelyes, ökör vontatta szekérekerek mélabús nyikorgása. Állatterelgető szavak: nyeee! hóó! ide, te! meg hasonlók. És kutyáknak szóló parancsok: csiba, te! kusti, te! hozzám, te! lábhoz, te!

A réges-régi Egyiptom muzsikakeltő szerszámairól nem maradt hiteles leírás, sem ábrázolás.

Ám egy későbbi, több mint 3 ezer éves 7 lyukkal ellátott fuvola arra utal, Egyiptomnak az antik világ egy időszakában hétfokú hangrendszere volt.

Síroleletek, falfestmények, domborművek tanúsítják, hogy már Kr. e. a 3. évezredben használták a vonós hárfákat, a hosszú csövű fuvalákat, amelyeken a nagyobb hangerő elérése céljából csoportosan játszottak. S leginkább énekkarokkal együtt szerepeltek ezek a hangszerek.

Ezekhez az instrumentális eszközökhöz később a lyra és a lant is hozzácsatlakozott. Valamint ütőhangszerek. Kerek, kúp alakú és szögletes kézidobok.

Egyiptom római korszakában Alexandria lett a görög és egyiptomi zeneművészet központjává, s itt találta föl Klezibiosz Kr. e. a 2. évezredben a víziorgonát, amelyből egy aquincumi példány rekonstrukciója ma is működőképes.

A Biblia sűrű őstörténetének szövevényeiben sorra megtaláljuk a korok hangszereit.

Istentiszteleti szolgálatban sokáig az énekszó díszítette a liturgiát, majd közéjük kerültek a hangszerek. Előbb csak hangoló eszközként, aztán dallamhangszerül. Flavius történetíró, netán picinyke túlzással azt lelkeli, hogy tavaszünnepi köszöntő kórusaiban egyidejűleg 7 ezer levita énekelt, 700 pöngette hozzá kitharáját.

A Szentírás Királyok könyvében a hangszer fontos szerepéről olvashatunk. És emberi sorsokról.

Dávid, Izrael második királya, eredetileg mint Saul, első izraeli király fegyverhordozója élt az udvarban, és ügyes, tehetséges zenekíséretes énekével gyakran gyógyította ki súlyos fejbántalmaiból, szorongásaiból ura-gazdáját, Sault. Tekintélyét emelte a tény, amely szerint parittyakövel legyőzte a filiszteus ellenség Góliát nevű bajnokát. Feleségül vehette a király lányát, s annyira vitte, hogy Saul a hatalmát féltve féltékennyé lett rá, üldöztette.

Dávid zsoltárköltő és zenekomponista volt egy személyben. Írt himnuszokat, fohászkodó verseket, átokzsoltárokat.

*Szívemben dal kél hálás szeretetről,
Uram, meghallgattad rimámkodásom,
Igen, fülét hozzám hajtotta,
Midőn fölhangzott kiáltásom...*

De profundis (A mélységből)

*A mélységből kiáltok hozzád, Isten.
Uram, hallgasd hozzád kiáltó szómat!
Füled figyeljen esdő sóhajásra...*

Kodály: Psalmus Hungaricus

*Isten, taszítsd az Álnokot az Alvilág vermébe,
Csalók és vérengzők ne jussanak
Felén túl éveiknek...*

A rádiók és tévék mindent betöltő zsvajgása előtt, a telihold láttán, az árnyképben a néptudat Szent Dávidot vélte, amint hegedül, s Szent Cecilia ropja rá a táncot.

Remélt, de meg nem valósult ügyre legyintve, a misera plebs ajkán élt a szólás:

„Elhegedülte azt már Szent Dávid!...”

Dömötörözés

Az Árpád-korban megismert hangok együttese uralta a levegőget István király térítőinek érkezéig. Velük és általuk a hanglegtárba új tónusok vegyültek.

István király templomépítő parancsa minden települést kötelezett Isten háza építésére.

Ám Szegeden akkor már a konstantinápolyi hittérítők buzgalmából templom emelkedett, Dömötör címszentről elnevezve István atyjának szent akaratából, s amelyben görög liturgia szerint folyt az istentisztelet évtizedeken keresztül.

A templomépítés eszközeinek szava, a kőfaragók csákányainak kopogása, a köemeléshez összefogódzók munkavezénylő dalai: Húzd meg, emeld meg, tartsd meg! Hopp!

Harcsafogó rönkvágó fűrészek hersegése, faragóbárdok csesszenései, hasító, erdőlő fejszék zuhogásától szabad ég alatti misézések gregorián dallamú énekfoslányai.

A Barbaricum vad tájainak jajjal vegyes szelidülése.

A király feleségével jövő udvariak világi éneke, lantpönetése a magyar szilajság nemesítésével járt.

Új hangszerek, trombiták, citerák, lantok és lantosok állták körül a király étkezőasztalát, minden fogáshoz szava volt a muzsikának. A leves nótáját a generálszószhoz nem muzsikálhatták, és a vaddisznópecsenyének kijáró akkordot sem vindikálhatta magának a pite aljzatú almás béles.

Oka, módja, méltósága volt minden mozdulatnak, zenei kísérettel.

Elöl járt e tekintetben az egyház. Több volt szertartásaiban a susogós mise, mint a kurjantós, az énekes, mivel eleinte ennyire futotta a tudók erejéből.

Hanem a muzsika megkívántatta magát a világi életben is.

Vagyonosok, kis fejedelemségek olyan milióban, ragyogásban, zenei környüállásban kívántak élni, ahogy a király, a mindenkori uralkodó.

A kiskirályok is muzsikusokat, énekmondókat szegődttettek, ők is muzsikáltak, mint azok, fogásaikhoz. Csak hát írásos bizonyíték nem maradt. Hogy mit muzsikáltak például Keve vezér udvari szálláshelyén a früstökre fogyasztott paprikás szalonnához, vagy Kupa vezér tízórára fogyasztott nyárson sült fácánkakasához.

Az általában közkedveltségre szert tett zene polgárjogot nyert országszerte.

Fölismerte a lakos a természet muzsikaszavának szépségét, kedélye emelésének mivoltát. Megkívánta, maga is művelni akarta, eszközöket fabrikantott hozzá. Karikás ostorral durrogott, lármafát vert fakalapáccsal. Kereplőt forgatott hívogatónak, misére, veszélyek esetére, lakodalmakban ütemeszköznek. Erre táncoltak, dobszóra. A szláv népeknél máig él a módszer. Egy zenei hang nélkül, csak tempó. S a parancsára mozduló táncos lábak. Hátborzongatóan sejtelmes a zeneértő számára.

Foszlányokban maradt a prózájából Bálint Sándor gyűjtése jóvoltából.

Tápén nagyon jó lakás, jó lakás.

Nem hallatszik semmi más, semmi más,

Csak a bocskorsusogás, csoszogás, csoszogás.

Örökmécses

A történelem örökkön működő széljárásai sokszor meglimbálták a hit s az ének, a muzsika őr lángját.

Ám a bölcsen vigyázó város eleje, fölismerve a zene erejét, röptető szépségét, költségvetésében gondoskodott arról, hogy a Föntlakóhoz

16. századi vonósok

címzett fohász a muzsika szárnyain repülve jusson a Mindenható zsámlához.

Az 1552-es egyházi tizedlajstrom foglalkozási rovata hivatásos zenészekről ad számot.

Hegedűs szolgálta a várost éppen hat családi név alapján, három trombitás, négy citerás, és kobzosok, síposok, lantosok éltek akkori sorainkban.

Számvevőiségi iratok kusza halmozában százig való dokumentum arról, hogy a székesegyházi rangban szolgáló Dömötör-templom mellett működött a zenészek háza, ahol a zeneszerszámokat őrizték, ahol oktatták használatukat.

Itt tudtuk meg, hogy a város zenészeinek fizetése évi 30 forintban máximalódott, és hogy az egyházi szolgálat mellett engedélyezték, sőt elvárták, hogy tanítványokkal foglalkozzanak a muzsikuskok, és világi szolgálatoktól se húzódozzanak.

Az élő muzsika hatására az igény annyira kiterelbéliesedett, hogy az 1700-as években a városi tanács már nyilvános zeneiskolát szándékozott életre delejezni.

Éltek itt már olyan szenvedélyesen elkötelezett, elméletileg is fejlett muzsikuskok Tirnauer és társai személyében, akik tudták, hogy a zene valamilyen érzelmet fejez ki, valami kimondhatatlant közöl, amit a reális élet nyelvén elmondani nem lehet.

Nem a bor hajtja a táncot

A zene anyagába olvadt érzelmek már nem olvashatók ki eredeti mi-
vólukban, csupán a legősbibb csírájukat érezhetjük ki belőle.

Az egykori városvezetés a színház pártolásában is hozott áldozatokat. A város új székházának emeletén kialakított szála színi előadásokra, bálakra volt kiképezve. Benne vándorszíntársulatok játszottak évtizedeken át, a lakosság magahordásának pallérozása végett, valamint a nyelvi „tsinosodás” előmozdítása okán.

A muzsika iránti igény hamarabb lábra kapott, mint a megvalósítás lehetősége.

De az igény óriási hajtóerő.

Tzingáriusok

A latin nyelvű városi jegyzőkönyvekben nem mások mint cigányok.

A török hódoltság idején nem lakták Szegedet.

Rákóczi Ferenc szabadságharca idején, amikor ostromolták a kurucok a várat, cigány nem lakott a városban.

A hadi vészek elmúltával, 1719-ben kéredzkedtek be, a nemes város Magistratusánál rimánkodva egy kis letelepedési lehetőségért.

Némi fontolgtatás után, tekintve, hogy eléggé elnéptelenedett a történelem viszontagságai miatt a város, és munkás kézben, iparosokban is hiányok mutatkoztak, bizonyos megkötésekkel 50 család beköltözésére engedélyt adtak. Fele részük Alsóvárosban, a csöpörkék (állóvizek) környékén települt le, cigánytankáknak nevezték ezeket a helyeket a lakosok, Felsővárosban a Tiszához közeli mocsaras részen szabták ki a lakóhelyüket.

Kenyérkeresetül kovácsmunkákkal foglalkozhattak. A fahajók építésének világában tíz-százezerszámmra készültek az iszkábaszegek, amikkel a tömítőgyékényt, mohát a rések közé erősítették a superek (hajóácsok). De a kovácsolt vasszőg is divatozni kezdett, mert korábban a faszögekkel való szerkezeti rögzítés módozata járta.

És ők voltak az ipar sok területén nélkülözhetetlen, ún. tzingányfúrók szakszerű elkészítői.

De késeket, serpenyőket, sarlókat kovácsoltak, és a polgárőrség fölállítására révén formaruhába öltözött lakosok csizmáira a pengő sarkantyúk készítői.

A kenyéririgység kitört a „tzingány kovácsok” meg a céhbéli kovácsok között. A nemes város magisztratusának kellett igazat tenni a vitában. Mettől meddig. (Pl.: Cigány lovat nem patkolhat.)

És általában lakott a nemes magisztrátusban annyi humánum, hogy a céhben erős kovácmesterektől megóvja befogadott cigányait. Nekik is illő módon az orrukra koppintott. Oka volt. A céh a cigányt nem fogadta be, s mégis azt vetették a szemükre, hogy kontárok, hogy himpellérek, mivel céhen kívüliek.

További böcsületükre szolgált, hogy a boszorkánypörökben százával bevádolt, tucattjával vád alá helyezettek között cigány nem volt.

Pedig védtelenek voltak. Messziről jöttek, kuruzsoltak, varázsoltak, bűbájoltak, ellenségük is volt elég. Besúgó nem volt. Féltek a gonoszidéző hatalmuktól.

Amikor 1728-ban a boszorkányok alatt meggyújtották a máglyákat, a Dömötör-templomban orgonaszó kísérete mellett naphosszat énekeltek a hívek:

Uram, irgalmazz nekünk, Krisztus, kegyelmezz nekünk!

Hogy ne mindig egy nótát fújjanak, váltásként más panaszló ének tört a magasságok felé:

*Keresztények, sírjatok, mélyen szomorkodjatok!
Keseregjen minden szív, aki Jézusához hív!*

A városi oltalom védelmezte, de pimaszította őket a rakoncátlanságra, a lopásra, csalásra, hazudásra.

Olyankor elővette a város a derest, s a kiszabott büntetés alól nem menekülhetett a cigányvajda sem. A legtöbbször ő szorult, mert ő felelt a népeiért. És az ítélkező bölcsesség azt tartotta: a nagyokat üssed, a kicsi is tanul belőle.

Évente jelölte ki őket (a vajdákat) a magisztrátus.

A 20-25-ös botozás köznapi számban, kis bűnökért potyogott, piacos napon a városháza előtti sokadalom szeme láttára. (Adta-teremtésért, káromkodásért, céhbéliek pocskondiázásáért.)

A nagyobb vétkekért (rablás, fosztogatás) 50 bottal jobbították az illetőt, aminek a kékjét akár éven által is hordta a delíkvens, olyan böcsülettel kiszabták a városi hajdúk a soros perzekutor ügyelme alatt.

Törvényileg engedélyezett lókupecsek, csiszárok működtek. Minden huncutságot tudtak a ló körül. Lógyógyászok, lófestők voltak.

A havivak lovat (alkalmi vak) elvásározták egészséges gyanánt. Ám a vevő paraszt se volt eszetlen. Fálnak állította a lovat, ráütött, az nekiugrott a fálnak.

– Na, ugye, hogy vak!

Mire a kupec:

– Nem vak az, gazduram, hanem bátor.

Ezer lókupeci legenda járta körül a tzingárus kupecet. Szerettek jó vásárok után mulatni. Büszkén énekelték a maguk költötte nótákat: „Ha nem lopnak, cserélnek, mégis igazán élnek.”

Ezek Egyiptomból Indián, Perzsián, Görögországon, Tatárián, Románián át évszázadokon át jöttek közénk. Nomád pásztornépekkel éltek együtt, meghempergőzve azok minden ismeretében, észbéli jártasságában. Nálunk is kamatoztatták ismereteiket.

Az 1738. évi pestisjárvány százával szedte Szegeden is az áldozatait. A romák voltak a hullatrógerek. (Valamelyik indus nyelvjárásban a roma = ember.)

Havi tízforintos bért kaptak. Mikor a két lóval dolgozó fuvaros évi 20 forintot keresett.

Ám a hullatrógerek legtöbbje a járvány elmúltával maga is áldozatul esett a járválynak.

Történetek is jártak erről.

Pl.: Egy hullatróger roma a 101. fuvamál, ahogy letették terhüket a temetőben, a halálát érezte. Már haza sem ment, üzent az asszonynak, hogy jöjjön ki, mert már választott egy szépen kiásott sírgödört, valóságosan kívánczik belefeküdni. Mire kijött a felesége, a roma korma ki volt már nyúlva annak rendje s módja szerint, de hozták a fűhöz való vésett fát is. Az volt rávésve:

*Olyan házat csináltattál,
Ablakot rá nem vágattál,
Se ajtaja, se ablaka,
Nincs hol kopogtatni rajta.
Elmentél a földbe lakni,
Minket meg hagytaál siratni.*

Mária Terézia szigorú törvényei a kóborlást megtiltották rácnak, cigánynak, ezért ugrásszerűen megnövekedett Szegeden is a cigány lakosság létszáma, mert beálltak állandóra a város égiske alá. Kenyérkeresetüket nem adta ki a kovácmunka, kapálni nem szerettek. Voltak seprűkötők, kefekötők, döggapók a Tiszán, tollkereskedők, børszedők. És muzsikuskok.

Kezüik ráállt a hangszer fogására.

S e változásokkal, szorongató törvényekkel, tilalmakkal egyidejűleg – az évtizedek során – a szaporodó lakosság életkedve mulatozásra, kedélyes muzsikahallgatásra is fölcspörödött.

Szívesen vette, fizette, honorálta a muzikaszót.

Az 1755-ös lakossági összeírás szerint az eredetileg 50 család letelepedésére vonatkozó engedély már a háromszorosára szaporodott. Természetes úton és folyamatos bevándorlás révén.

Bizony kifizetődő volt a muzikálás.

S a fokozatos számszerű növekedés minőségi változásba csapott át.

Egész muzsikus társadalom, bálozókat, lagzikat, kocsmákat kiszolgáló grémium keletkezett, amelyik szelektált, mindig a jobbak érvényesültek.

Buzgalmuk nyomán híres prímások és zenekarok hosszú sora teremtődött az évtizedek egymásutánjában.

Erdélyi Ignác Kossuth kedves prímása, tábori muzsikusa volt, ám, hogy a titulus mögött milyen feladatkör terebélyesedett, nem tudjuk.

Csata előtt, után muzikált, temetésen? Borozáskor, győzelmek alkalmával?

Anyagilag vitte annyira, hogy háziúr mivoltában saját házában lakott a Liget utcában. És nagyon csiklandoz a kérdés, ugyanvalóst milyen hegedűje lehetett? Hol termett? Mi lett a sorsa a hangszernek?

Erdélyi Ignác volt annyira anyagilag megelőzött polgár, hogy a jó képességű Náci gyereket a piaristákhoz járatta, majd Bécsben zenekonzeratóriumba íratta. Ahol tanári oklevelet szerzett.

A szőke hajú, délceg kiállású Erdélyi maradhatott volna az osztrák fővárosban. Hazavágyott. A szegedi zenedének, amelyik 1790-től működött, a tanáráként dolgozott, a rekonstruált szegedi kőszínháznak zenekarvezetője volt, és a színielőadások után a Hungária étteremben muzsikált, zenéje fölért egy-egy hangversennyel.

Valahányszor telt házat, éttermet vonzott szívhez szóló muzsikája.

Amikor vonóját a húrokra tette, a pincérek lábujjhegyen jártak az asztalok között, és a vacsoravendégek letették az evőeszközöket.

Sok oknál fogva széles körökben kedvelt dalokat játszott.

*Tavaszmúlt, a rózsának,
Lehullott a szép virága;
Ne sírj, ne sírj, Kossuth Lajos,
Lész hazádnak szabadsága.*

*Mi neked fáj, nekünk is fáj,
Sorsunkat viselni bajos.
De Istenünk segíteni fog,
Ne sírj, ne sírj, Kossuth Lajos!*

Nem kisebb tetszés fogadta a fecskebúcsúztatót:

*Fecském, ha majd szállsz,
Fecském, jól vigyázz!
Nagy az út a tenger felett,
Fecskemadár, Isten veled!*

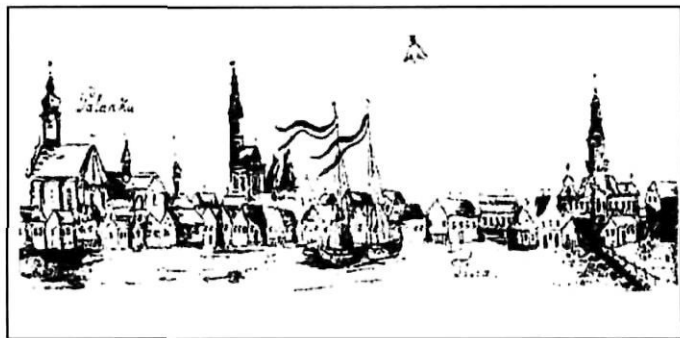
Erdélyi híre kivert Amerikába. Különösen a honvágó kivándoroltak tízezres, félmilliós tömegeiben kergette a kívánságot, hogy hallhassák, zenéje szárnyán itthon lehessenek.

Háromszor is turnézott az északi államokban. Utolsó útja végzetes volt a számára.

Valamilyen jelentéktelen anyagi ügyön összeszólalkozott a bandája cimbalmosával, s az a cimbalomverővel úgy orrcsonton koppantotta Erdélyt, hogy az ájultan rogyott össze.

Kezeltette magát odakint és Bécsben és Pesten, de baja olyan nagy fájdalmakkal járt, amit nem tudott elviselni. Önkezeléssel vetett véget további sikereket ígérő életének.

Örök érvényű nyomot hagyott maga után Szeged zenei világában.

Az 1850-es Szegeden ismerték a hegedűt

Ifj. Erdélyi Ignác a szabadságharc előtt 3 évvel látta meg a napvilágot. Dankó István 13 évvel később.

Az előbbi bérmaörösztapja volt Dankónak, s ha itthon volt, örömmel bízódott Dankóval. Mert különben Angliában, Viktória királynőnek muzsikálta a magyar nótát. Többszöri amerikai turnéja során a Fehér Házban is nagy sikerrel szerepelt.

A kamasz Dankót kottairásra tanította, némi komponálási fogásokra, s tán még arra, hogy zsebkendőbe törülje az orrát.

Dankó 700 magyar nóta muzsikáját teremtette meg. Akkori finnyások, kényes szimatúak szörnyűségeseknek minősítették, a zeneileg éppen csöpörődő magyar tömegek mennybe vivő szépségűnek, imának érezték és tartották. Némelyik hallatán elbógték magukat. Nem is szégyelltek.

Amikor Szeged annyi baj, csapás, kolera, pestis, tűzvész, árvíz után, a boszorkánypörök mélypontja után 148 évre földre sújtottságából lábra állt s erejére kapott materiálisan és morálisan, 1876-ban Országos Ipari és Mezőgazdasági Kiállítást rendezett Dalártalálkozóval, versennyel egybekötve.

Közel 3000 kiállító mutatta be produktumait Fiumétól Fogarason át Trencsénteplig. Volt ott a pipaszurkálótól a templomi harangon át a kétmanuális orgonáig minden, ahogy a szegedi német ajkúak mondták: was gut und teuer. (Ami jó és értékes.)

700 dalos gyülekezett, deszkából külön óriási műzsapaját épített a város, és a versengés fő gyámola és tekintélye személyesen Erkel Ferenc volt, a Nemzeti Színház főzeneigazgatója, kinek jóvoltából a szegediek itt hallották először a Himnusz. Aminek hatására sokan a földre vetették magukat, sírtak, zokogtak a gyönyörűségtől.

A muzikaszó ereje Szegeden megteremtette az orgonaipart is. (Ezzel a fölvirágzással egybeesett a virulása.)

Kováts István az élete során megépített 14 orgonát, amelyek közül 7 orgona ma is kiváló, működőképes állapotában szolgál. De megépített számtalan zongorát. A nevét és szakmáját éltető utóda, Kováts János sem minőségi munkában, sem számszerűségben nem maradt elődje mögött.

Megélt a városban később egy Szukénik nevű orgonaasztalos, aki 20-ig való orgonát fölépített, s azok közül is szolgál napjainkban néhány példány.

Megrendelésre ő is épített zongorákat, pianínókat.

Mindezek mellett a zene iránti fölfokozott és szilárdult igény tette, hogy a kereskedelem is kivirult.

Híres szaküzletek nyíltak, a város akkori lapjaiban számtalan pesti cég kínálta portékáit.

Egyesületi dalárdák, fúvós- és vonósenekarok alakultak, százával éltek a daltársak, és minden középiskola tanított éneket, hangszeres zenélést, iskolai szertárak hangszerszámokkal, kottatárakkal rendelkeztek.

A sokat emlegetett, s a város életében történelmi határválasztó vonalat szántó Nagyárvíz 1879. március 12-re virradóra a 4000 lakóházból 3800-at a sárral egyenlővé tett.

Sok minden elveszett. Emberélet is. Állatok. És hangszerek.

Kovács zongoraktárába bement a víz, a favázás zongorákat a hátára vette, vitte neki a Tiszának. A másnap reggel derűs arccal fölkel nap sík vizet látott. Az utcák vonalát az összeroskadt házak földélszékei mint koporsófedelek szegélyezték.

A nagyvilág épp csöndben pihedett, a szegedi házak halálsikolya óriási visszhangot vert. Ötödnapra itt volt a király. Katonai pontonnal járta a vízbe veszett város utcáit, s kis bőrszutyókban könyöradományként némely aranyakat osztogatott, s Fölsővároson, tán a cigány tankák táján, ment a király, látására a földélszékeken, padlásokon menekültek kiálltak, s akiket elért a király békülésre kész keze, nyújtotta a szarvasbőrbe vont aranyakat.

Egy eperfához láncolt házfödél padlásszájában állt bőrkötényben a szálas, nagy darab kovácsmester, maga a benzinporlasztó fölhalálójának, Tsonka Jánosnak a testvérbátyja.

A királyi kéz után nem kapott. A kíséret számára is dermesztő pillanat.

Néz a király a sűgőkra, tolmácsokra.

– Was, was, was?

Tsonka világjárt ember. Mint iparoslegény megstudírozta Ausztriát, csöngette az üllőt Stájerországban, Tübingiában, Bécsben, a király nyelven szólt, önérzetesen a mellére ütve.

– Felség, mindenünk odaveszett az árban, semmink nincs a rajtunk valón kívül, de koldusok nem vagyunk!

– Mit tehetünk királyi mivoltunkban? – kérdezte az uralkodó.

– Tudunk mi magunkon segíteni, felség, szerszámot kapjunk a kezünk közé! A mieinket 4 méteres víz borítja.

De közben a földélszék másik végéből hegedűszó, pengetett húrok hangjai szüremkednek elő.

Vidámság a tragédiában, katasztrófában? – kérdik a fölszaladó szemöldökök.

– A cigányputrik is eláztak, tetejük se volt, a kis purdék ide menekültek a mi tetőnk alá.

Amakkor is együtt jártak a mi gyerekeinkkel. Most sírás helyett hegedűlnek, éhségükben hegedűlnek, rígatják a szárazfát.

Az mindenre jó. Örömmre, bánatra, éhomra, jóllakottságra.

A király katonasípkája simléderéhez emelte kezét, amíg a pontonja elhaladt a bőrkötényes, kevély kovácsmester földélszéke előtt.

A szembe ház padlója szájából öblös hangú kutya üdvözölte a csöndben haladó edényt. A király kíséretében Tisza miniszterelnök meg a királybiztosnak jelölt Tisza Lajos, aki a kutya ugatására megjegyzi a ház gazdájának:

– De mérges kutyája van kegyelmednek! (Kvázi, a királyt ilyen szavakkal, ugatással meghajigálni!)

– Mérges ez, nagy jó uram, mióta rágott hússal él! – mondta némi elmerengő apátiával a károsult, mivelhogy a király nem emelte feléje adakozó kezét.

– Aztán ki rágja meg neki?

– Hát ő, maga!

A mindenkor fürkésző szegedi néptudat egyik felekezete, netán tévhitében is azt a bölcselmet vallomásozta a századvég közeledtével, summázva az eredményeket, hogy a Föntlakó meg az öreg természet úgy lehet, azért dolgozott évtizedeken át, reszelt, gyalult, fűrészelt, kalapált, korbácsolt, politúrozott, aranyozott, deresre vont, gyereket szült és ternetett, árvizekkel, epidémiákkal, törökkel, Haynauval mángorolt bennünket, hogy végül a zene világának a csúcsára ültesse, tegye Erdélyi Nácit meg Dankó Pistát.

A másik felekezet úgy vélekedett:

– Nem a'!

A Magasságos, a természet, a történelem azért buzgólkodott évszázadokon át, fűrt, faragott, reszelt, kalapált, enyvezett, szögezett, csavarozott, csiszolt, és emberzsírral politúrozta a kubikostalicskák fogantyúját, ásók, kapák, fejszék, csákányok nyelvét, hogy muzsikaértő, zenekedvelő embertömeget teremtsen, s alája zenepártoló, soha ki nem merülő táptalajt műveljen abban a szent meggyőződésben, hogy a zeneszerető ember rossz ember nem lehet!

A rekonstrukció révén európai arculatúvá lett város zeneiskolával, színházzal, könyvtárral, 3-4 középiskolával dicsekedhetett, meg azzal, hogy 2-4 templomának némelyikében németül, rácul prédikáltak, s utcáin – bár gázvilágítás gyámolította a közbátorságot – reggelente meg esténként még dudált a csűrhekanász, durrogott a csordás, legelőre hajtván a lakosság állatait, és még dobszóval hirdették a magisztrátus törvényparancsait azoknak, akik nem járatnak a házukhoz újságokat, de belbecsében, belvilágában kész volt világbirookra kelni, a jobb és szebb életért megküzdeni.

A két, csúcsra jutott szegedi zenei találat az azt példázta. Ady a nótakirály Dankó fejére így tette föl a versbéli koronát:

*Magyar Dankó Pista, áldjon meg az isten,
Akinek a lelke elvágódik innen.
Akit kerget, hajszol sóvár, beteg vágya,
Akinek a lelke magyar földön árva,
Megmenti, megtartja a te magyar lelked,
A te nagy bánatod, a te nagy szerelmed,
A te duhajságod, a te kacagásod...
Visszaadtál nekem egy vesztett világot!...*

**Legolcsóbb
vásárlási
forrás**

**Köhner és Marschallnál,
oroszlán-utca 13.**

Nagy választék asztalos-, pi-
culo- és mignon-zongorákban, pi-
nóókban, harmonikumokban. Kál-
csús zongoraintéset. Zongorahar-
gok és javítások élfogadta-
nak a legolcsóbb árak mellett
és leggyorsabban eszközöltetnek.

764

Első alföldi hangszeripar-telep

Ligeti Lajos

Ciutat: Konyutk Lajos-sugárut 7.

Iparl-mitholz: Hockay-uten &

Team discussion ended as announced 11:40 PM.

[illegible]

Magyar Nemzetnek a. Magyar, gazdasági, kulturális, politikai és közéleti újságja. Magyar Nemzetnek a. Magyar, gazdasági, kulturális, politikai és közéleti újságja.

1119

Theoretical Ligeti Luise.

Bőséges a hangszerkínálat

Dankó Pista

Dankó halála után gyászos, nagy némaság. Ugyan a zenés színház, a némafilmek zenéje, a kocsmákban, vendéglőkben tanyát ütött zengerájok sietnek szomjat, étvágyat, igényt kielégíteni. Épp csak életben tartják a folytonosságot a mélyen megépített zenei fundamentumon.

Többet nem lehetett ezt eltemetni, noha a sors nagy, tipró csizmájával biz' típort a gyöngéd istápolásra szoruló, törekeny zenei világot.

Az I. világháború. Katonazenekarok kísérték a frontra vonulók bevagonírozását. Aztán ágyúk diktálják a muzsikaszóra vágó hangvilágot. És Trianon, a nagy győztes böllérbicskájával leszedi kezünk-lábunk. Rokkantként mászva kapaszkodunk a kultúra derengésében gyürkőző zeneiskolák produktumaiba.

Az egész ország siet. A nagyobb városok sorában Szeged a második-harmadik helyen.

Tanítanak zongorát, hárfát az állami zeneiskolákban, trombitát, cimbalmot. És hegedűt. Minden hangszernél többszörösen számosat.

Évente több százan hegedűt tanulnak, jó tanári tanítás révén.

Mind a muzsikából akarja a kenyerét megkeresni.

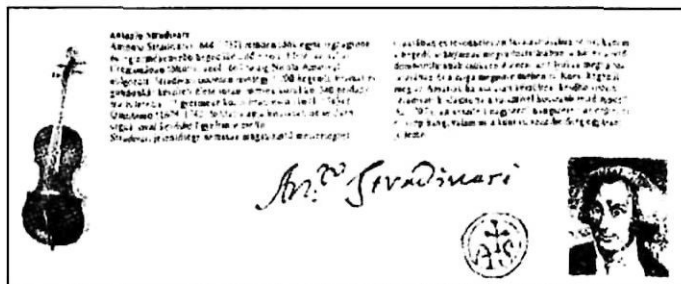
A hegedű szakosok többsége nem. Hegedűlni akar, hogy magát vigasztalja, a kevés örömi világban magát örömoztesse.

És, de mennyire más a zenét szeretni, s szeretve művelni!

Hegedűk, hangszerek

Lexikoni szárazsággal mondvá: a hegedű a vonós hangszerek családjának a legmagasabb fekvésű tagja, amelyen a hangképzés úgy teremtdődik, hogy a vonóval a hűrt rezgésbe hozzuk.

Mai, véglegesnek mondható formájában a 16. század végén Észak-Olaszországban jelenik meg, ám a legnagyobb tökéletességre Stradivari és Guameri kezén jutott el a 18. században. Ennél tovább fejleszteni nem lehetett. S értelmetlennek is bizonyult minden törekvés.

Az örök etalon

Megnevezhető feltalálója nincs, lassan, apró fokokban alakult ki a legrégibb korok legkülönbözőbb húros hangszereiből fejlődve mai, végleges megtestesüléséig.

A hegedű fejlődése a hárfa-, illetve a lantféléllel növekedett szinte karöltve. Ám ezek kivétel nélkül pengetősöknek számítanak. A vonó határozott formájáról csak a 11. század óta vannak megbízható, hiteles képeink, adataink.

A 16. századi zeneszerzők korszakos érdeme, hogy fölismerték a hegedű hangjának szépségét, sokoldalúságát, variálókészségénél fogva zenekari használatra való alkalmasságát.

A komponisták illetlen ösztönzésére a hangszerkészítők kezéből 50-60 év alatt már a 16. században kiváló hegedűk kerültek ki.

Van, aki így fogalmaz: A fázó borzongástól az ezüst csengésű kacajig a lélek minden érzelmhulláma benne van a csodálatos hangszerben. A nagy orkánok zordon bűgásától a lágy madártrillák legbájosabb zengéséig, a nagy természet összes, zenével kifejezhető megnyilvánulása benne rezeg, ha művész fogja a vonót.

Alig létezik olyan hangsejtelem, amit a hegedű ne tudna kifejezni. Értő, érző ember áll a alá szorítva.

Van, aki azt lelkeli: a hegedű olyan hangszer, amely, ha minden más hangszer eltűnnék az emberek keze ügyéből, tudatából, az összes többi elfeledtetné tökéletességével.

Ma, mint más ügyekben is, nemzetek marakodnak össze, hogy saját fiaiknak vindikálják a feltalálás dicsőségét. Holott, ha gyökerétől vizsgáljuk létét, évezredek óta vezetett Amatiig, Stradivariig a mai formában megtestesült hegedű útja.

Amati hegedűje képviseli, ha szabad így mondani, az etalont. Hangja lágy, édeskés, selymesen fülbe lopódzó, finom, gáláns, azaz nagyvonalú. Alakja Amati korát, a barokkot idézi magas, tömött ívelésével, amint Amati korának építészete is barokk.

Stradivari hegedűjének hangja már szakít a lágy, selymes, simogató beszéddel, igazságot hirdet, akar, bátor, erős hangon, amely végigszántja, alarmírozza az emberi lelket, s a kor egyéb művészeti alkotásain is ott hagyja nyomát.

A klasszikus olasz hegedűkészítő mesterek hangszerei ma vagyontokat érnek, ami a hamisítótak nem hagyja tétlenül. Alakra, méretre, színezésre pontos mását adják egy-egy hangszerzámnak.

Az eredeti hangját utánozni lehet, tán nem is bűn. A jót utánozni, kicsit utolérni.

HAMISÍTANI NEM!

Mesterhegedűk

Erdélyi korának hírlapirodalma felsorol számtalan csekélységet. Ám, hogy világhírű sikereit milyen fából, hol készült, ki készítette hangszerrel érte el, meg nem említi. Nem tudjuk.

Dankó más eset.

Az áldott emlékű, jó Csongor Győző muzeológus, biológus, dankológus azt lelkelte írásban és szóban, hogy Pistának hét hegedűje volt.

Az elsőt, amit olasz mesterhegedűnek tudott a csalhatatlan közvélemény, korán meghalt cigányprímás apjától örökölte még gyermekkorában, egy kocsmárosnál zálogba csapta, egy szemfüles ügyvéd kiváltotta, magánál tartotta, bár egy kukkot nem tudott a hegedűn.

A másodikat valamilyen vidéki vásáron látta meg s vette birtokába a zenekomponista. A harmadikat egy szatymazi orvos őrizte, azt tudva, hogy Dankó egy odavaló szélmolnártól kapta.

Csengődön is őriznek egy Dankóval gyanús szárazfát.

Dankó halála után Gárdonyi Géza tiszteletből két hegedűt kapott a nótaíró hagyatékából.

A hetediket aradi szereplésekor felejtette Dankó a szállásadójánál, aki évtizedekig őrizgette, öregkorában a szegedi Dugonics Társaságnak ajándékozta, az meg betette a városi múzeum hangszertrinjébe.

Ki, mikor, hol, miből készítette ezeket a világhírt hozó hangszereket, arról Dankó esetében sem szól a fáma, se a történelmi mélybúvárok följegyzései.

A Hangszervilág Hegedű utcájában bócorogva, érdekességként megemlíthetjük, hogy valamint egyebekben, fűrés-faragás, írás stb.-ben vannak született balkezesek, úgy az alkotók és előadóművészek között is. Tehát ehhez igazították a hangszer. A húnyomást fölfogó, hátlapra átvívó ún. lelket a másik oldalra tették, a húrozás is bal kéznek megfelelően, fordítva sorakozott a hangszeren.

Egy 1910-es újsághír szerint a „Császár” Stradivariust, a világ legszebb hegedűjét, amely a leydeni zenekollégium alapító igazgatójának, George Handocknak volt a tulajdona, Londonban árverezték el. 100 ezer márkáért cserélt gazdát.

Továbbá Handock gyűjteményéből került ki egy Amati készítette hangszer s egy Guarneri. Az elsőnél szerényebb árat fizettek érte.

Félretolva minden misztikát, tárgyilagosan vizsgálták a szakférfiak a Stradivari készítette hangszer mibenlétét.

Volt idő, amikor a lakkozásban keresték a titok nyitját, vagy a színészenben.

A modern vizsgálat megállapította, hogy a színezőanyagok a korabeli drogériákból és szatócsboltokból valók voltak. Amiket a nem Stradivarihangszerekre is használtak. Ettől nem lett Stradivari egy sem, száz év múltával sem.

Gyanúporbe fogták a fát. A hangszer tetejéhez használatos vörösfenyőt. Bebizonyított tény, hogy a hegedű hangminősége függ a tetőfenyő fájának minőségétől.

Történetiségét kutatva kiderítették, hogy a nagy nevek idejében a hegedűhöz való fenyőt tutajon szállították a város kikötőibe. Sokáig vízben ázott a matéria, különös baktériumvilágot nyitott meg abban. Utánozták az áztatást. Nem használt az.

Próbálták besugárzásokkal öregíteni, vegyi kezeléssel befolyásolni, hogy a belőle készült hangszer szebben, öblösebb, meggyőzőbb hangon szóljon. Kézzelfogható eredményre nem jutottak a kísérlettel.

Bizonyos feltételezés szerint a régi mesterek le nem írt tudása közé tartozott, hogy ismerték a rendelkezésükre álló famatériát. Hogy melyik részből mit lehet, szabad kívánni, kihozni.

Erőszakot nem tettek rajta. Ezért két azonos műhely azonos fájának, azonos mester által megépített hangszere nem lett azonos. Két hangszer lehet súlyra, méretre, színre azonos, tudalmára, hangjára nem azonos. Amennyire emberi füllel követni lehet a különbségeket.

Olyan műszert még nem találtak ki, amelyik csalhatatlanul mutatja a minőséget, s következtetésként az odavezető utat.

A Stradivari-hangzásjelenség kritériumai:

1. Az ún. A-formáns jellege is kifejező. Ami azt jelenti, hogy az énekhangban a 2-3 kHz közötti tartományban van egy erős formáns, amely a zenekarból képes kiemelni az énekes hangját, és lecsengési ideje is lényegesen hosszabb a többinél. A szakemberek a jellemzőket Stradivari-formánsoknak nevezik.

2. A hegedű kifejezőképessége, játéksajátosságai.

3. A hang fénye, tisztasága és a hangképzés módja.

4. A hangzás egyensúlya.

5. A regiszterviszonyok és az árnyékolás.

6. A hang vivőereje, áttetszősége, dinamikai viszonyai.

A szenvedélyes hegedűépítő nem nyugodott abba, hogy a legrafináltabb műszer is kuka a végszó kimondására. Összeállított kimondottan zenéért, ún. vajt fülűkből egy kísérleti csoportot.

Kiváló hegedűművészt kértek bizonyos zenedarab előadására. A művész egy valódi Stradivarival s egy fiatal, előző évben készült hegedűvel állt a pódiumon.

A közönségnek nem mondták meg, mikor melyik hangszerrel szólaltatta meg a kijelölt, mindkét esetben azonos opust.

A közönség nem tudott ítélni, különbséget tenni, melyik hangszer volt az antik s melyik az új.

Mióta muzsikál és zenél a természet, s megteszi maga az ember is, bizonyíthatóan rengeteget dolgozott rajta a legfőbb muzsikafelelős. Évezredekben, évmilliókban számolhatjuk munkaidejét.

Nem kapkodta el, annyi bizonyos, a mostani eszünk, tempónk ismeretében mondván.

De amit megcselekedett, annak máig érvényes nyoma, eredménye van.

Fölismerve majdnem mindenhatóságát, vagyis a belvilágra ható mozgósító erejét, az ember megtanulta, hogy iskolaszerűen tanítsa, nevelje az emberiséget a muzsikára.

Eleinte egyesületi, társasági iskolákat tartott fenn az érdekeltek anyagi lehetőségeire támaszkodva. Aztán az állam vette kezébe a zeneoktatást. Zenedéket, zeneiskolákat, konzervatóriumokat létesített.

Napjainkra annyira gyakorúvá lett a hangszeres zenei képzés, hogy egyetemi szintre emelkedett a főiskolai intézményrendszer. Az ott végzetek egyetemi diplomát kapnak.

S ami a fölfutáson túl megjegyzendő, hogy az iskolák akármelyik intézményének nyomtatásban kiadott értesítői felsorolják a tantárgyakat 10–12-ig, a hegedű szak mindnél a legerősebb, talán arányban a hegedű rangjával. Tudniillik emberközeli mivoltban dallamvezető, zenekarban a prímet vivő hangszer.

Népszerű. Könnyebb hozzájutni, mint akármely más, rangos hangszerhez.

Gyári mivoltukban, tömegtermelt mivoltukban hangszereink (12 nyugati országba rendszeresen szállítunk) versenytársaink, Kína, Korea, Németország, Japán kínálkozása ellenére versenyképesek. Nem csak áraikban. Nem is mi vagyunk a legolcsóbbak a világpiacon, de versenyképesek vagyunk minőségi kivitelezésben. Iskolahegedűink, koncerthegedűink állják a versenyt.

Ami a tömegmunkát illeti, nem mentegetőzősképp, magyarázatként mondjuk.

Az általános iskolák egyformán megtanítják az ábcét, az írás-olvasást, az egyszeregyet, s mindenféle alapismereteket. Azt tanulja a majdani csűrhepásztor is, meg a majdani akadémikus.

Tömegoktatás. Mindig azt tanítja.

Ezért nem nézik le az általános iskolát. Nem aprehendálják.

A mi hegedűinkben is benne leledzik Cinka Panna, Bihari, Szigeti, Kovács Dénes, Hubay, Tátrai virtuóz kibontakozásának az alapfokozata.

Ki mire viszi.

Nem lesz minden zenét tanuló hegedűművész. De lehet jó fülű zeneérető, aki muzsikaszerezetével valahányszor lelkileg feltöltődik.

Minden hasonlat sántít, állatlélektanok megfigyelték, hogy katonalovak a napi gyakorlaton elfáradva, a rezesbanda hangjaira fölkapták a fejüket, új erőre kapva vitték célba a huszárt.

A muzsika határok nélküli. Biztat. Egy angol népköltés szövege így buzdít:

*Egy patkószög miatt elveszhet a patkó,
Egy patkó miatt elveszhet a ló,
Egy ló miatt elveszhet a harcos,
Egy harcos miatt elveszhet a csata,
Egy csata miatt elveszhet az ország.
Verd be jól a szöget!*

Kodály éneklő országnak álmodta hazánkat.

Mások zenélő országnak.

Nem kevesek zenét szerető országnak.

Mert aki a zenét szereti, az rossz ember nem lehet!

Hangszerművesek

Braun János hangszerkészítő-mester

A veszített második világháború után 6-7 évvel még nem volt bicikli az üzletekben, a zsírt, cukrot jegyre mérték, a krumplit a lengyelektől szereztük be, s Szegeden hangszerkészítő üzem gründolásával foglalkozott néhány kítűnő hangszerkészítő.

Nem annyira a hangszer hiányzott, mint inkább a megélés lehetősége. Munkahelyet kellett teremteni. Majdnem a semmiből. Se anyag, se műhely, se semmi. De az értő szakembergárda őszinte élni akarása létrehozta a nem alibi vállalkozást.

Sebők Miklós
fundátor

Apám 1950-ben

Édesapám Hódmezővásárhelyen született 1900. január 1-jén.

Asztalos szakmát kezdett tanulni, de nem szerette. Összecimborásodott egy faszobrászsegéddel, attól sokat tanult. Megszerette a szakmát, mert az sokban rokonozott a hegedűkészítéssel is. Bizonyos tekintetben szobrászi munka a hangszerkészítés.

Braun Jánosnál tanult Szegeden. Itt a réz- és fafúvós hangszerek javításával foglalkoztak, de cimbalmot, hegedűt is javítottak, s zongorahangolással is rendszeresen foglalkoztak.

Amikor fölszabadult a szakmában, Szegeden nem tudott önállósodni. Itt műhelyelt Braun János, Braun Mihály, Steiner Tibor s még mások.

Orosházán nem volt hangszerész. 1923-ban ott nyitott javítóműhelyt, amelyben eladással is foglalkozott. Mégis csak nehezen lehetett megélni. Hetven évvel ezelőtt Orosháza „a legnagyobb magyar falu” volt Darvas József író szerint. Cigányzenekara lehetett jó néhány, és a környéknek is annyi. Mégis szűkös volt a kereset.

Apám elment Pestre, megkereste a legnagyobb hangszerkereskedőket, ismert jó nevű cégeket: Mogyorósi, Rosenwasser, Stowasser, Sternberg, Reményi üzleteit, megtudni tőlük, hogy mire lenne szükségük, mi a hiánycikk náluk. Persze tudta, hogy ezeknek mindnek van javítóműhelye. Sőt, Reményi Mihály és fia, László új, híres, értékes hangszereket is készítettek. Hegedűt, brácsát, csellót, gordonkát, bőgőt. A fölsorolt pesti kereskedőknek a hegedűláb, a húrokat tartó stég volt a drága hiánycikk. Ezt

Zongora- és pianino-raktár.

Hogár-féle zongorák és pianók csakis angol (amerikai) szerkesztéssel és kiváló hangterheléssel, kőszíni jelölésűek. Alul szilárdítók a legnagyobb méretekkel ellátva, és minden gyári árák és előnyök megfizetésére alkalmasak.

Engel I. zongorakészítő,

a berlini Hochschule egy volt koncerthangadója Szegeden, Károlyi-utca 14., házára a Somogyi-utca felől.

Pianók különösen hangosak a művészi kivitelben.

Hangok és javítások helyben és vidéken — olcsón, szakszertősen végeztetnek. —

! GRAMOFONOK !

Hangszerek
Gramofonok
Képzőművészet
Képzőművészet
Képzőművészet

Gramofonok, hangszerek, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet.

Tóth József zongorakészítő Szeged, Károlyi-utca 14.

Képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet.

EUFON! PATHE! DIADAL

Gramofonok, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet. A képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet.

KLEIN ÉS TÁRSA

Első alföldi hangszeripar-telep.

Ligeti Lajos

Család: Károlyi-utca 14., házára a Somogyi-utca felől.

Iparszínhely: Budaörs-utca 5.

Tel. 1234567890 és 9876543210.

Gramofonok, hangszerek, képzőművészet, képzőművészet, képzőművészet.

1234567890 és 9876543210.

Ligeti Lajos.

Zongora- és pianino-raktár.

Hogár-féle zongorák és pianók csakis angol (amerikai) szerkesztéssel és kiváló hangterheléssel, kőszíni jelölésűek. Alul szilárdítók a legnagyobb méretekkel ellátva, és minden gyári árák és előnyök megfizetésére alkalmasak.

Engel I. zongorakészítő,

a berlini Hochschule egy volt koncerthangadója Szegeden, Károlyi-utca 14., házára a Somogyi-utca felől.

Pianók különösen hangosak a művészi kivitelben.

Hangok és javítások helyben és vidéken — olcsón, szakszertősen végeztetnek. —

Korabeli hangszerreklámok

a kelléket apám feleannyiért előállította, mint amennyiért exportálni lehetett, akár Mittenwaldból, akár Schönwaldból rendelték.

A lábkészítés minden mozzanatát gépekkel végezték. Parányi kis masinák kellett hozzá. Körfűrész, maró, fűrő, csiszoló. A hűrtartónak is tized-

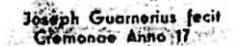
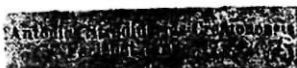
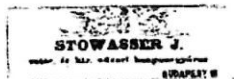
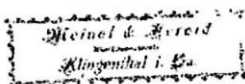
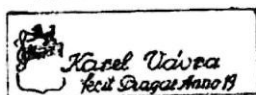
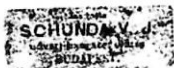
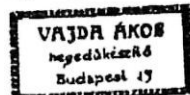
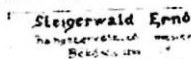
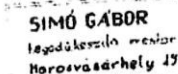
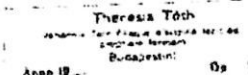
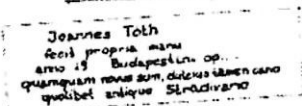
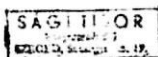
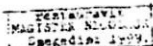
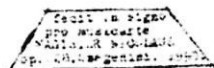
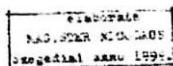
Oroszházi üzletünk bejárata

milliméternyi pontosságúnak kellett lennie. Óriási szerepe van a hangszer tehetségének kiteljesítésében. (A húrtartó nem azonos a húrlábbal! A húrtartó az az alkatrésze a hegedűnek, amelynek a felső, szélesebb részébe csatlakoztatják a négy húr alsó részét (végét), a húrtartó alsó, keskenyebb részében egy bélből vagy műanyagból készült kengyel van, ami az alsó gombhoz csatlakozik.) Olasz és francia fazonú húrlábakat készítettek. A húrlábakat ezres, tízezres nagyságban szállította apám orosházi műhelye a megnevezett pesti kereskedőknek. A hozzá való faanyagot, a jávort itthon be lehetett szerezni. Húrlábnak az volt a legjobb. Azok közül is a hegyekben nőtt jávorok voltak a legalkalmasabbak, legkeményebbek. Mert ott a gyöngye talajon lassan növekedett a fa. Belsejében az őszi és tavaszi pászta köze csak tízedmilliméterekben fejezhető ki, olyan sűrű az évgyűrűk egymásmellettsége. A 45 milliméter magas láb 3-4 tízed milliméterrel osztva, 150 évig tartó növekedésről tanúskodik. A tetőnek való anyag megteremtéséhez 200 esztendőre van szüksége az erdőnek.

Szegeden sokan építenek hegedűt. Abban a hitben talán, hogy ebből meg lehet gazdagodni. Van olyan tanítványunk, aki Cremonában képi magát tovább. Saját készítésű hegedűt ott el tudja adni. Abból él, tartja el magát. Magyarországon új hegedűt nem lehet eladni. Nálunk az a hiedelem tartja magát, hogy a 200 éves korú hangszer a hegedű.

A hangszerkészítésbe beleszülettem. 14-15 éves koromban már dolgoztam apám műhelyének gépein. A háborús években, érdekes módon, föllendült a hangszergyártás. Hetente egy láda hegedűt küldtünk megrendelésre a pesti cégeknek.

Ez 12 db hegedűt jelentett. Volt olyan cég, amelyik nagy tucatot, groszt rendelt, ami 12x12 db-ot, összesen tehát 144 db-ot foglalt magába. A 144 darab különböző méretű volt (1/4-estől a 4/4-esig). Ez a mennyiség folyamatosan készült, és természetesen hosszabb idő alatt. A megrendelők egyenesen megkövetelték, hogy Stradivari-cégjelet ragasszunk a hangszerszámokba: Antonius Stradiarius Cremonensis Faciebat anno 17... Ami annyit jelentett a mi értelmezésünk szerint, hogy arra a modellre készült. De többféleképp lehetett ezt értelmezni. Stradivari is rengeteg hangszert készített. Akinek nem volt pénze, hogy a legjobb mester legkiválóbb hangszerén játsszon, az szerényebben is be kellett, hogy érje. Az ő műhelyéből is került ki olyan munka, amelyik olcsóbb, gyöngébb minőségű materiálból készült, a kivitele is egyszerűbb. Az ár határozta meg a minőséget, a minőség határozta meg az árat. De Stradivari műhelyének firmája benne. Nem épp joggal.

Hangszerekbe ragasztott mesterjegyek

Apám kimondottan egyéni megrendelésre készített komoly minőségű hegedűt. Azokba az volt beleragasztva: Sebők Lajos. Anno 19... Opus X.

Gordonkát nem készítettek a műhelyben. A háborús években és azt követően divatba jöttek a pengetős hangszerek, mint például a gitár és a mandolin. Ezekből többféle minőségben gyártottak, a Gibson gitártól kezdve a féldomború hátú, intarziás mandolinig.

Ha Stowasser rendelt egy tucat hegedűt, ebben osztályozott hangszerek voltak. 1., 2., 3. osztályúak, amik minőségi és nagyságrendi különbséget jelentettek. Egy Orosházán szolgáló katonakarmester rendelt apámnál egy mesterhegedűt. A szemem láttára csinálta. Ahhoz nekem, de senkinek hozzányúlni nem lehetett. Az már opuszos hangszernek számított. Az az is volt.

Új hegedűvonó-készítéssel nem foglalkoztunk, már csak azért sem, mert ez is egy külön szakma a hangszerkészítésen belül. Elég volt a vonós és pengetős hangszerek készítése is a kis létszámú üzemnek.

Másrészt pedig az igazi mestervonóhoz csak importból beszerezhető pernambuco, magyarul rózsafa, vagy Brasilholz, vagyis berzsenyfa szükséges. Üzleti szempontból ez nem volt kifizetődő, hiszen a márkás importáruval nem lehetett konkurálni.

Ezek javítása vagy szörözése már belefért a profilba. Jó minőségű fehér szőrt szintén csak importból lehetett beszerezni, tekintettel arra, hogy a hazai méntelepek nem ezek termelésével foglalkoztak. (Ritka, mint a fehér holló.)

A hangszerkészítés című tanulmányomban azt állítom, hogy a hegedűkészítésnek különösebb titka nincs. Tudás, gyakorlat, rutin, szorgalom teremti a mesterhegedűt. Apám 23 éves koráig dolgozott Braunnál. Egy gerenda beépítése neki egyórás munkájába tellett. Egy kisebb gyakorlattal rendelkező azon a munkán eldolgozott egész nap. Persze a rutin is emlékké halványodhat a körülmények változásával. Mivel határa van mindennek. A magasugró is tudja, hogy képessége szerint mi az a maximum, amit át tud ugrani virágkorának csúcsán. A kor halad, új eredmények születnek, vagy a lécet emelik, amihez nincs már meg a régi erő, rugalmasság; ekkor a sportoló leveri a lécet. Ezt nem szabad megvárni. A csúcson kell abbahagyni. 70 éves koromra építettem egy remek hegedűt. Annál jobbat én már nem tudnék csinálni. Rosszabbat meg minek?

Két egyforma hegedű nincsen. Ha egy mester egyidejűleg csinálja őket, akkor se lesznek egyformák. Ilyenkor mondják: egyik jobb, mint a másik.

A sebész nyolcvanéves korában elméletileg többet tudhat, mint ötvenéves korában. De ha remek kezében a sebészkes, akkor tegye le!

Az orosházi gimnáziumban végeztem, utána két évig apám műhelyében inaskodtam. 1949-ben kaptam meg a szakmunkás-bizonyítványt. Mestervizsgát húsz év múlva tettem, addig nem volt rá szükségem.

A 4 évvel idősebb bátyám is hangszerésként dolgozott. A háború után azt gondoltuk hárman, hangszerészek, hogy családi alapon létrehozunk egy remek, jól felszerelt, mindentudó hangszerüzemet, amely a majdani három családnak a megélhetését biztosítja.

A bátyám zongorázni, harmonikázni tudott annyira, hogy zenekarával a mindenkori tánciskolában muzsikált. A műhelyünk a többi között orgonahangolással is foglalkozott. A bátyám meg én csináltuk. A bátyám a manuálnál fülelt, én a szekrényben igazítottam a sípok hangját. Leginkább az elhangolódásból, elpiszkolódásból adódó hibákat kellett korrigálnunk Orosháza meg a környék némely templomában.

Már nagy főlsterszámozási, fejlesztési terveinket, álmainkat dajkáltattuk, amikor bejött az államosítás. Az összes hangszerkereskedőt érintette ez a törvény. Mi kicsik voltunk, minket nem érintett az államosítás, de a piacainkat elvesztettük. Nem volt kenyerünk.

Akkor alakult Pesten a Hangszerkészítők Szövetkezete. Nem kíváncsi voltam oda egyőnk se. Csináljunk itthon szövetkezetet? Orosháza kicsi hozzá. Bejöttem Szegedre. A tanács ipari osztályát Széller Ferenc vezette. 1952-ben szinte naponta tárgyaltam vele, hogy miképp lehetne létrehozni egy valamirevaló, életképes hangszerkészítő céget. Munkahelyteremtésnek is jó lenne. Mi, Sebőkök följajánlottuk a gépeinket, ami kevésnek bizonyult az induláshoz. Kisütöttük, hogy az államosított Kiss- és Stein-féle asztalosüzemben létrehozzuk a vállalkozást. Ez annyira megvalósult, hogy 1953. február 1-jével ténylegesen megindultunk.

Majdnem egy évig tartott, amíg kilincstünk, ajánlkoztunk, kérvényeztünk, tipródtunk. Verbuváltuk a nő munkaerőket. Az asztalos szakmunkást kár lett volna, nem is lehetett sámlira ültetni, hogy évről évre csiszoljon. Nő munkatársaink is majdnem belegebedtek. Újjaikról lecsiszolódott a bőr, az újjvédő gumi. Steinéknek remek gépeik voltak, öregek, 50 évesek, de induló erőnek kiválóak. Ott maradtak velünk az egykori cégtulajdonosok, Kiss András és Stein Vilmos, olyan művezetőféle sarzsiban. De már nem ajtót, ablakot csináltak, hanem a hangszerhez szükséges rönköket szeletelték, szárították, készítették elő. Amikor fölnégyelték a rönköket, én mondtam meg, hogy melyikből mi legyen. Bőgő, cselló, brácsa, hegedű. Nyugdíjaskorukig velünk voltak. A vagyonvesztés anyagi, lelki válságán túl a hajuk szála sem görbült. Velünk maradtak az idősebb asztaloslegények és a segéd munkások egy része. Biz', eleinte sok mindennel foglalkoztunk, hogy kenyeret adjunk a velünk maradottaknak. Például: falemezgyári hulladékból gyümölcsös kosarat fontunk. De keletje

volt a citerának, a gitár többféle változatának. Éppen női melltartót nem csináltunk a műhelyekben, de nagyon ránk fért a profiltszítítás. Amellett a munkahelyet is át kellett alakítanunk. Külön csigafaragó-műhelyt, hegedű-, bőgőműhelyeket, csiszoló-, festőtermeket alakítottunk ki. A festéshez elszívó berendezéseket teremtettünk. Készen nem lehetett olyanokat venni. Abszolút pormentes műhelyek kellettek oda. A bátyám nagyon tudott célgépeket tervezni, s a kivitelezéshez nagyon jó szerszámlakatosaink voltak. Majdnem mindent meg tudtunk csinálni.

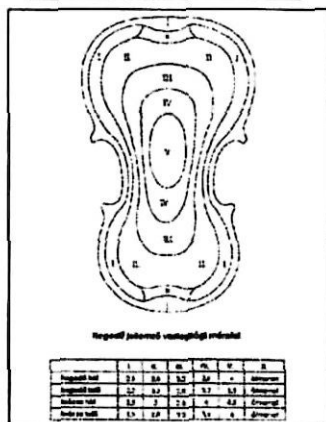
Apánk korai haláláig velünk dolgozott. 1953. december 30-án halt meg. Dicsekvés nélkül mondhatom, a Sebőkök voltak a vállalkozás éceszgeberei. Az első években 100-an dolgoztunk a Hétvezér utcai műhelyben. Rajtunk kívül hangszerész szakember nem volt. Akartuk, hogy legyünk számosabban. Becsaltuk Steiner Tibit. Kiváló hangszerész volt. Sokoldalú. A normát nem tudta teljesíteni. Visszavette régi iparengedélyét. Maszekul úgy-ahogy megélt. A felesége az üzletben, ő az üzlet mögötti műhelyben a fiával.

Szakmai pályám fél évszázada alatt 126-ig számolható mesterhegedűnek minősülő hangszert készítettem. Mindnek van jó, művész gazdája, mind megrendelésre készült, mindnek tudom tartózkodási helyét, sorsát, sikerét. Van olyan hegedűművészem, aki két egyidejűleg készült hegedűvel játszik. Ikrei vannak. Csak ő ismeri ki, melyik melyik. Csak ő tudja, hogy milyen muzsikához melyiket használja.

Hangszereim értékét, tekintettel vidéki és nyugdíjas létemre, kb. 50-60%-ára becsülik a Budapesten jelenleg is tevékenykedő mesterek által készített mestermunkáknak.

Mester hegedűvel, mesterlevelével

Műszaki rajz a *Hegedűkészítés ABC-je* című Sebők-munkából

Mint hegedűkészítőt természetes, hogy mindig és mindennél mélyebben érdekelt a hangszer története. A hegedűt nem úgy találták föl, mint a dinamitot, a centrifugálszabályzót. Hanem évszázadok alatt alakult a kívánalmaknak megfelelő hangzásban, formában. A ma ismert, használt modelleket a 16-17. század mesterei alakították ki. A saját ízlésük, tudásuk, lehetőségük, a művészi kívánalmaknak megfelelően.

A cremonai Nicola Amati (Nicolaus Amatus, 1596–1684) szép, kecses formájú, a szokásosnál kisebb méretű hegedűket készített. Nem véletlen, napjainkban ezeket a hegedűket mint női hangszereket emlegetik. Hangjuknak szép a tónusa, a hangerejük azonban, éppen méretbeli mivoltuknál fogva, gyöngébb a kívánatosnál.

Kortársa volt Jakab Steinnek (Jacobus Steiner), aki Cremonában sajátította el szakmai ismereteit. Az ő modellje nagyobb, testesebb Amati hangszereinél, domborulata teljesen egyéni vonásokat mutat. Ezt a modellt máig is „csőcsőnek” becézik. Hangereje túlszárnyalja Amatiét, éppen emiatt tónusa kissé kemény.

Antonio Stradivari (Stradiuari, 1644–1733) volt, aki mindkét modellt túlszárnyaló tulajdonságokkal rendelkező hegedűket készített. Műhelyéből, ahol sokan dolgoztak, ezernél is több hegedű került ki a zene világába. E hangszerek tónus és hangerő tekintetében minden igényt kielégítettek. Ma a kortárs hangszerépítők leggyakrabban az ő modellje alapján készítik az új hangszereket.

A harmadik cremonai halhatatlan Giuseppe Guarneri del Gesù (1696–1744). Rövid élete alatt újabb, az elődöktől különböző modellel

gazdagította a hegedűk változatosságát. Hangszereinek középrésze nyújtottabb, az F-nyílás hosszabb, a domborzat erősebb. Hatalmas erővel csillogó hangot ad.

A nagy mestereken kívül sokan foglalkoztak hegedűkészítéssel. A szakma apáról fiúra szállt. Miközben többen viselték ugyanazt a nevet is. Minden mesternek jellegzetes stílusa volt, ami nem csupán a külső megjelenésben, de a teljesítőképességben, a hangzás minőségében is megmutatkozott. Az utóbbi a hangszer belső méretezésének a függvénye volt.

A teremtés mozzanatai

Ezen a ponton elérkeztünk a titok egyik komponenséhez. A szakirodalom támpontot ad ahhoz, hogy megismerjük egy vagy más modell belső méreteit, amelyek az adott mester szerint a legmegfelelőbb arányokban alakultak. Kérdés azonban, hogy az eltelt 300 év meghagyta-e az eredeti méretezéseket. Biztos vagyok abban, hogy ennyi idő alatt óhatatlanul többen is hozzányúltak, és minden egyes mester a maga elképzelése szerint alakított, változtatott rajtuk. Így a méretezésre vonatkozó jeleket csak iránymutatónak tudom elfogadni, amíg magam is megpróbálom az optimális szerkezetet kialakítani. Valószínűnek tartom, hogy az 50 esztendővel ezelőtt készített saját hegedűmet ma már átalakítanám a legújabb szisztémám szerint.

A hangszer hangját jelentősen befolyásolja a faanyag minősége. Alapvető feltétel, hogy hangszert csak kiváló minőségű anyagból szabad készíteni. De milyen is hát az a kiváló minőségű anyag?

A hegedű hátlapja, oldala, nyaka habos jávorfából készül. Ennek a magyar neve: közönséges juhar. A habosság a keresztirányú hullámosság következménye. A fa különleges sajátossága, hogy a tő fölötti részen a legintenzívebb a habosság. Minél erősebb a hullámosság, és minél keskenyebbek a csíkok, annál szebb az anyag, ami természetesen értéknövelő tényező. A fedőlap lucfenyőből készül, aminek minősége meghatározó a hangszer hangjának a kialakításában. Csak sűrű szálú, egyenletes pásztatávolságú anyag biztosíthatja a kiváló eredményt.

Belső méretezése is az anyag minőségének a függvénye. Ez már egy újabb titok nyitjának lehetősége. Aki hegedűket készít, ismernie kell ezeket az összefüggéseket. Aki ezeket ismeri, az már tudja, hogy a kész tetőt egy bizonyos alaphangra kell behangolni (alaphanghoz igazítani). Itt jelentős szerepe van az egyéni ízlésnek, ki milyen tónust tart kívánatosnak. Alapvető követelmény a puha, lágy tónus, de nem szabad, hogy a g-húr lefulladjon. A felső regisztereknek ugyanakkor nyíltan, fényesen kell csengeniük. Mindez nem irreális követelmény, hiszen Guarneri hegedűje ezeket már tudta.

A natúr fából készült hangszer lakkozni kell. Megóvni a külső, káros hatásoktól. Nem utolsósorban esztétikai szempontból is. A kész hegedűlakkok között válogathatnak a mesterek, akkora a kínálat. Rajtuk áll, hogy ki melyiket alkalmazza. Ismert receptek alapján ugyanakkor olyat készíthet magának, amelyet a legjobbnak tart. Ez ismét a titok nyitja lehet. Nem is nagyon hozzák nyilvánosságra a mesterek a keveréket. Az antik hegedű felületkezelése általában olajlakkal történt. Sok-sok év alatt az eredeti lakk megkopott, amit pótolni kellett. Nem tudni, az eredetiből mennyi maradt a hangszeren. Ezért teljesen újralakkozták legtöbbjét. Egy magyar származású, Amerikában élő kutató a Stradivari-hegedű lakkját tanulmányoz-

ta. A Stradivari-titkot óhajtotta felfedezni. Munkájának nem volt gyakorlati jelentősége. Az olajlakk meg a szeszlakk azonos alapanyagból készülnek. Ezek növényi eredetű balzsamok, gyanták. Miután minden mesternek megvan a maga receptje, amire esküszik, a szakértők ennek alapján is megmondják, egy adott hegedű melyik mesternek a keze munkája, aki-nek márkajegye vagy benne van a korpuszban, vagy nem.

Ahhoz, hogy megtudjuk, mire képes a hangszerszám, föl kell húrozni. Kérdés, melyikre milyen húrt kell, szabad, illik, szükséges tenni. Sokféle minőségű, tudású húr van forgalomban. A felhúrozás révén értékes információkra tehetünk szert a hangszer teljesítőképessége felől. A kapott eredményből következtetni lehet a módosítások szükségességére. Hogy lágyabb vagy keményebb húrt igényel-e a hangszer. A húrbéli választék akkor, hogy az nehezíti meg a döntést.

Mindezek után a beállított lelket fölül lehet vizsgálni. A léleknek megvan az általánosan elfogadott, kijelölt helye. Amely a közismert szerepéből is következik. (A húrnymás terhének átvitele, rezonancia átvitele.) De nem biztos, hogy az a pozíció a legoptimálisabb helye a léleknek, ahová először állítottuk. A tónus minősége az alsó és felső hangszínek közötti kiegyenlítettség változtatását igényli. Ehhez ismerni kell, hogy milyen irányú módosítás milyen változást von maga után. Ez is egyike lehet a keresett titoknak. Amit sokan a lélek tologatásával akarnak megismerni. E művelettel a dilettánsok már sok hegedűt tönkretettek. A szakembernek pontosan ismernie kell azt a törvényszerűséget, hogy a lélek milyen irányú elmozdítása szükséges a kívánt változás elérésére. Minden hangszernak van egy maximális teljesítőképessége. Amit már külső behatásokkal nem lehet fokozni. Még a lélek sem képes csodákra.

Reményi-féle hangfokozó gerenda néven ismerjük azt a gerendatípust, amit a készítő mester önmagáról nevezett el. Kifáradt, öreg hegedűbe kerültek ezek az előzőleg használtaknál nagyobb gerendák. El kell ismerni, minden reklámot félretéve, ezek valóban fokozzák a hegedű teljesítőképességét. Minden valószínűséggel a több száz évvel ezelőtt készített hegedűkben sem az eredeti gerenda található.

Jogos lehet a kérdés, hogy létezik-e olyan antik mesterhegedű, amely szűzen őrzi készítőjének keze nyomát. A magam részéről elképzelhetetlennek tartom, s így nem is hiszek a Stradivari-titok megfeythetőségében. Ha valóban titkai lettek volna, azt a gyerekeinek foltárta volna. De a saját gyerekeinek a hegedűit még versenyképesek sem voltak apjukéival.

Titok tehát nincs, csak szakszerű munka létezik. A hegedűkészítés szakma, amit meg lehet tanulni, és ma is lehet olyan jó hegedűket készíteni, mint 300 évvel ezelőtt. Ennek föltétele a szakértelem és a kitaró, becsületes munka.

Él és virágzik az antik hangszerek mítosza, aminek már sokan megfizették az árát. Hiszen a hangszerhamisítás is hosszú múltra tekint vissza, és él ma is !

Nincs két egyforma hegedű! Ám a jó hegedűt érdemes megbecsülni. Titok nincs, kár a kutatásával foglalkozni.

Mi a hegedűk sorsa? A hegedű nem hal meg, csak tönkreteszik. A tönkretétel gyakori, hiszen a laikusok igen sok hangszert rontottak már el avval, hogy olcsóbban végeztek el rajta munkát, mint esetleg egy hozzáértő mester. Elvékonyítják az anyagot (kikaparják), vagy a lélekkel kilyukasztják.

*Minden toldásnak hangzás az ára
A hegedűk lelke*

A Szegedi Hangszergyár soha nem viselte a Sebők nevet, de Sebők Lajos nélkül talán soha nem lett volna hangszergyára Szegednek. Alig fél évre rá, hogy az orosházi híres mester följáértotta városunknak tudását és szerszámain, és kitétték a Kiss és Stein Hét vezér utcai épület-asztalos-műhelyre az új táblát, szívroham következtében meg is halt. Pedig valójában önként menekült bele ebbe a vállalkozásba: mindig üzemi méretekben gondolkodott. Fia, Miklós szájából hallottuk, azt se lehet mondani, hogy az első igazgatónak kinevezett hentes és mészáros hozta volna rá a szívbjait, és azt se, hogy kezdetben gyümölcsösök-sarakat is fontak benne, sőt, dekorációs műhelyként sok fölvonulást kiszolgált; de tény, hogy édesapja búcsú nélkül ment el...

Délmagyarország. 1996. febr. 29.

*Magister Nicolaus és a habosjávör
Hét évtized hegedűi*

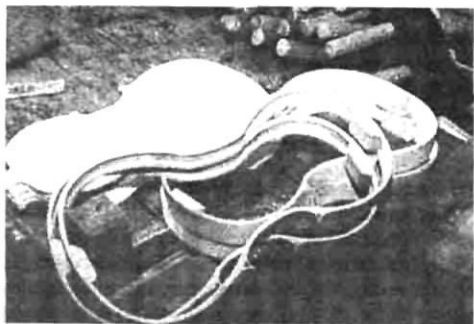
Hetvenedik születésnapján készített hegedűje a százhuszonhatodik a sorban. Sebők Miklós öt évtized alatt készített ennyi hangszert, a változó elvárásoknak megfelelően hol a normát százharminc százalékra teljesítve, hol minden egyes apró részletet mesterien kidolgozva. A művészbártaí által csak Magister Nicolausként emlegetett hangszerkészítő tiszteelői a napokban köszöntötték a hetvenedik születésnapja alkalmából...

...Sebők Miklós a titkot szívesen megosztja mindenkivel, hiszen még könyvet is írt a hegedűkészítés rejtelseiről. S ha annyian készítenék hegedűket, ahány példányban megjelent a mű, nem úgy beszél-nénk a hangszerkészítőkről, mint egy kihaltófélben lévő szakma utolsó képviselőiről. De ma már nem Stradivari vagy Amati korát éljük. És sajnos, Magister Nicolausét sem.

Délmagyarország. 1998.

Zavartalan műhelyhangulat

Daróczi Péter
hangszerkészítő-mester

Mivel édesapám a háború végén Nyugaton került hadifogságba, hazatérte után a lakhatását kiharcolták Kunbajára, ahol mint szőlőkapás kereste kenyerünket. Tanult szakmája szerint bőrkereskedő-segédként a városban.

Háromévi száműzetés után visszajöhettünk a szülővárosomba, és épp a Hétvezér utcában talált apám lakást a Kiss és Stein asztalosműhelye mellett, amelyik éppen akkor volt átalakulóban.

A testvérbátyámmal mint szakma nélküli suhancok – a szülők súlyos betegségben szenvedtek – eljártunk kőművesek mellé segédmunkásnak.

Ám, amikor a műhely életre kelt, s láttam 1953 első felében, hogy szép hangszerek sorakoznak elő a műhelyajtókon, annyira megkívántam, hogy bementem, vegyenek föl.

Fölvettek.

A cégalapító Sebők Lajos hangszerkészítő-mester és két fia, István és Miklós voltak a szakma mindentudói.

Nem söprűt, lapátot nyomtak a kezembe. Első munkáim közé tartozott, hogy a hegedű oldalának, a kávának a darabjait hajlítotam láng fölött.

Lajos bácsi, a cégalapító főművezető valamit kinézett produkcióból, kezem járásából, mert nagyon jó szóval biztatott.

Már ennél a munkánál láttam, mit, hogy lehet egy hajszálnyt jobban, másképp csinálni. Elgondolásaimat mindjárt megvalósítottam. Nem kellett hozzá nagy átalakítás, nem kellett hozzá a gyárat elbontani.

Megmutattam Lajos bácsinak. Megnézte, megamenolta.

– Csináld úgy!

Az úgy csinált természetesen is mind megnézte darabonként. Jóváhagyta. Mindenre volt ideje, amit közöttünk töltött. A főművezetői irodájában nem ült, csak míg valamit aláírtak vagy megbeszéltek illetékesekkel.

Mint a jó apa a gyerekei közé, úgy jött, s mi úgy is vártuk.

Akár a gyerekei is szívesen rátették kezünket a munkafogásokra, a kivitel, a bánásmód hogyanjára, mikéntjére. Meg, amikor nem is akartak bennünket okítani, akkor is okítottak. Néztük a fogásaikat; a megmunkálás, a teremtés mozzanatait lestük. Fél szemmel. Mert a normát is teljesíteniünk kellett.

De azt is le lehetett volna koreografálni, ahogy a csigafaragásnál mozgottak. A megmunkálendő fa, a hegedű nyaka fűrészszel kinagyolva, aztán vésőkkel. A végső formába alakítani. Ezer vésőállás, húsféle éles szer számmal. Azt nem lehetett szála ellen tolni, nyomni, erőltetni. Menni a ka-

nyarral, az egész test belemunkálkodik. Kéz, láb, szem, értelem, megértés, megézés, huzalom együtt adja elő a kívánt formát.

Nem mondom, hogy könnyű volt a Sebők gyerekeknek, de az apjuk műhelyében születtek, az anyatejjel szívtak magukba olyan ismereteket, amiért a hozzám hasonlóknak verekedni kellett.

A Sebőköknek anyanyelvük volt a hangszerkészítés.

Lajos bácsi egyre több mindent rám bízott. Eleinte csellólábat, bőgő-lábat illesztettem a helyére. 100-at, ezret, nem számoltam. Szegeden, ha valami sok, azt mondják: öt-e vagy hat, de több kettőnél.

Azután már a bőgőhátakat illesztettem a kávéra. Meg a tetőket. Itt is sok fogást találtam ki. Norma volt. Az is hajtott, meg az, hogy a normáért nem szabad elhitványítani a terméket.

Kezdem újítani. Apró fogásokkal könnyítettem, gyorsítottam. Pl. rendrakásban., a fogások sorrendjében, az eszközök, szerszámok sorrendbe állításával haladásabbá, termelékenyebbé lettem.

Nem forradalmasítottam, hanem ismereteimet a gyakorlatban szerezvén, tudtam, mikor mihez nyúljak, egyszer, de akkor fogjam is, amit akarok. Humott szemmel is elértem a kívánt szerszámot, mert az mindig a helyére került. Ez sokat segített a haladásban.

Némelyek kapadoztak a szerszámhalmok között, dúrták, egymással összekavarva az éles vésőket.

Amikor Sebők mester jóváhagyta módszeremet, hivatalosan bevezették az egész műhelyben.

Sok munkatársam nem nézte jó szemmel. Hozzám igazították a normát.

Mondták:

– Ne csináld! Minket örökösen hajkurásznak a normarendezéssel, nincs egy pillanat megállj, nyugalom. Mit kapsz te ezért? Piros csizmát rézsarkantyúval?

Nem tudom, melyik ősoimtól örökölhettem a hozzá való érzéket, de én élveztem, hogy ezerféleképp jól, jobban, szebben lehet működni, mint a korábbi módszerekkel, technológiával. Ez a másképp valósággal a szenvedélyemmé vált. Talán nem volt éppen káros szenvedély, de a rá való készség örökösen talpon állt bennem. Én nem sajnáltam se a magánidőmet, se az energiámat. Nem ültem a küszöbön ölbe ejtett fejjel, hogy s mint lehetne ezt másképp csinálni csak a másképp csinálásért.

A cég a Stradivari-modell szerint működött. Termelt. Ezt hozták magukkal a Sebőkök, mert ezt tartották a legjobbnak, a legrévezetőbbnek.

A tizedmilliméternyi pontossághoz sablonra volt szükség. Évszázadokon át abban fogták össze a korpusz hajlított darabjait. Ám az bizony változtatott méretében. Én alumíniumöntvénybe valószínűsítem meg a káva állandó sablonját. Elterjedt. Az üzem máig azt használja.

Az ország figyelme központjában az újíto mozgalom. Sok lényeges, és még több lényegtelen ügyet újítottak. Én tényleges találmányokkal újítottam. Vagy negyven újításmat elfogadta az illetékes döntőbizottság. Egy-némelyikért lepengettek 50-60 forintokat.

Persze, több nap, mint kolbász. Nem ennyit nyújtottam be. A benyújtottak nem mindegyikét fogadták el. A benyújtottjaimnak nem volt védelme. Loptak tőlem. Egyszerűen eltulajdonították, átrajzolták, a maguk nevében futtatták. Bosszantott, de úgy voltam vele: Az isten is onnan vesz, ahol van. Ahol nincs, ott terem.

Ilyen előélet után 17 éves koromban vizsgabizottság előtt tettem a szakmunkásvizsgát.

A remeket, komplett hangszernyakat igazlító mesterek jelenlétében készítettem, s annyira vigyáztak rám, ha budira kellett mennem, egy ott sílbakolt az ajtóban, a másik ült a vizsgadarabomon.

Volt-e ázsiója a szakmunkás-dokumentumnak?

Több lett az irigyem. A cég egy vassal sem fizetett többet, mint előtte. A munkatársak rám öltötték a nyelvüket. Harminc tehetős ember közül egyedül mentem vizgázni. A többi csérogott rám. Pedig jó szakemberek voltak, nem is voltak éppen gonoszok. Csak...

Mondogatták: – Tán Stradivari akarsz lenni vagy Amati? De ahhoz bizonyosan korábban kellett volna szülessél, meg kicsit délebbre, hékás!

De én nem tágítottam. Szenvedélyem volt a munka. Mert olvastam okkal-móddal a szakirodalmat, színházi darab is volt a hegedűcsinálókról, film is. Stradivariról. Ezt megnézték, de szinte bicskával, suszterdikccsel faragták a hegedű lelkét.

Akkoriban ott tartott a cég, hogy keresték a produktumait. Ehhez fokozni kellett a termelést.

Ekkor felsőmaró gép mellé kerültem.

Az sokat tudó szerszám, ha érdeklődő, vele érző ember dirigálja. Addig barátkoztam vele, hogy összeszoktunk. Kitanulmányoztam a tulajdonságait, hogy magaménak tudjam. Vettem a szakkönyveket. Oda került Steiner Tibor, jó nevű hangszerész. (Nyomták a kisipart, bemenekült a mi cégünkhöz.) Mindent tudott. Nem ment semmire, a normát nem tudta teljesíteni. Szerettem vele a hangszerészetről beszélgetni. A gyakorlatból meg az irodalomból a hangszervilágban otthon volt.

Nagy hangszerkészítő ambíciómban Babos mester műhelyébe jártam egy kis mellékes okán, látszatra, de inkább az ő módszere érdekelt. Az Os-kola utcának egy udvarbelsőjében volt a műhelye. Lehúztuk a redőnyt, építettük a hegedűket. Ott nem volt norma, se téblábolás. A mester ki-mondatlan jelszava az volt, minél kevesebb fa legyen a hangszerben. Fi-

nom szerszámai voltak, s neves hangszerek jöttek ki a műhelyéből. A Babos-hangszernek volt csengése, varázsa, hangja.

Nem mondom, hogy azért, mert egy ideig én is ott voltam. Szinte feketemunkásként. A cégem nem vette volna jó néven, ha tudja „kicsapongásomat”. Pedig jószerével csak tanulni akartam.

Úgy érzem, sosem tudhatok eleget. Ambicionáltam, hogy a mesterlevelet megszerezzem. Az már becsült létrafok a szakma köreiben.

Ott volt az a közhiedelem a muzsikások világában, hogy csak a használt hangszer a jó hangszer. Tudunk pedig most is jó hegedűt teremteni.

1956 után odacsöppörödtem, hogy a cég a fehérműhely vezetését rám bízta. A fehérműhelyben a 76 megmunkált darabból hegedű lett a termék. És fehérnek azért neveztük, mert a festés ezután következett, másik műhelyben.

Ebben a munkakörömben azt a felsőbbbségi utasítást kaptam, hogy az összegyűlekezett, elfuserált alkatrészeket szedjem össze, írjam le, s vitessem a kazánházba. A használhatatlan darabok fahibából, gyártási hibából, a munkás hozzá nem értése révén előállott hibából keletkeztek, a hangszerbe építés szempontjából használhatatlannak, selejtesnek számítottak. Egy közmondás szerint az aranyból is csöppen.

Bizonyos idő elteltével hívatnak az irodába, az ipari osztályról is ott ült két tuskés bajszú, számon kéri, hogy mi jogon selejteztam s tettem tönkre értékes materiákat. Tanácsi költségvetési intézmény voltunk, joguk volt minden szálkát fölleltározni. A zokon vett óriási tétel 30 hegedűnyakból, 10 brácsa korpuszából állt.

Mondtam nekik, hogy nem a magam akaratából cselekedtem, cégvezetői utasításra történt, hogy ne botladozzunk a fölösleges kacatokban.

A fölöttesem is ott ült, egy kukkot nem szólt az igazam mellett a maga felelősségéről, mivel ő utasított a selejtezésre.

Sebők Lajos cégalapító főművezető, sokunknak szeretett tanítómestere sajnos szívbetegségben fiatalon elhalálozott. Ha ő él, nem hagyja, hogy engem ezért tortúrázzanak.

Nem büntettek, de a szemük szikrájából látszott, közel vannak a dádázáshoz.

A békát nem tudtam lenyelni. 16 éve ott dolgoztam, tán nem is nagyon eredménytelenül. A munkámat továbbra is azzal a szenvedéllyel műveltem, mint korábban. Technológiát teremtettem, szerszámokat készítettem, hogy jobbítsam a termékünket.

Például a hegedűk kapósságát fokozta a külszíni megjelenés. A hátla-pon meg fedélen körbefutó csíkot addig rajzolták, festették a fára. Én ki-munkáltam a finom maróval, hogy nűtot (árkot) réseltem a festés helyett, s valódi fekete csíkot helyeztünk a nűtba (ezt betétmetszésnek nevezi a

szakma), s ma is ezt a szerszámot, módszert alkalmazzák. Ami nemcsak díszít, de a berepedésektől védi a hangszert.

Voltak Cremonában munkatársaink tanulni. Mondták, hogy ezt a hornyolást kézzel csinálják odakint. Egy hangszer körülcsikozása kézzel két-szer tíz órai munkát igényel. Gyakorlott embernek. A saját munkatársaim erre az újításomra is ráfordultak.

– Nem tanultál a megalázásból? Már megint csinálod. Rontod a normát! Két-három tűz lobogott körülöttem.

A munkatársaim szidalma, a cég hallgatólágos igenlése, s a személyes ambícióm.

A körbefutó vékony furnércsik megfabrikálása is külön technológia. Azt bicskásan nem lehet előállítani. Ahhoz olyan szerszámok kellene, amit boltban nem árulnak. Példa sem volt előtte. A magam eszére támaszkodtam, hogy ezzel a goromba képzavarral fejezzem ki magam.

És fekete fát sem lehetett szerezni. Az valutás áru volt. Valutát nem kaptunk. A műhelyben megfundáltunk egy boszorkánykonyhát.

A hangszer ébenfa alkatrészeit főzve, abárolva festettük. A fogólapot nem lehetett felületi feketítéssel a hangszerre tenni, mert a húrok kivölgyelik a fát, s kifehéredik a gyakran használt helyeken. Hullafoltos. A kulcsok feketék.

Ébenfa nem is járt a kezünkben. Teremtettük. Sebők Miklós nagy ambícióval kísérletezte a fekete fát. Majdnem áldozatul esett. Olyan vegyszert használt az abároláshoz, ami meggyulladt, a fél arcát, fülét, oldalát súlyos károsodás érte. Személyében a hegedűkészítésnek nemcsak a mesterét, de a mártírját tisztelhattuk.

Mondom, tiszteltük. Félisteneket láttunk bennük. Nem ok nélkül. Ezer-szer meggyőződünk kétségbevonhatatlan szakismeretükről, végtelen szorgalmukról, és sok jó emberi tulajdonságukról. A cég böcsülte őket.

A társadalom, vagy a főnntartó böcsülte-é? Nem nagyon vettük észre. Itt. Ott velünk egy sorban premizálták őket a szokásos módon, de aztán semmi kiemeltség.

Én meg, nem tudván kiheverni a megbélyegző megalázást, hogy miért érdemeltem én ezt a szégyent, szépen, adandó alkalommal, a szép szakmám után szinte sírva, elkészöntem a cégtől.

Nem nagyon marasztaltak. Inkább tán voltak, akik örültek. Hogy legalább nem rontom örökösen a normát, nem erőltetem a szakmai előrelépést.

A Konzervgyár fölvelt az elektrotechnikus brigádba.

Előbb csak alaplolgokat bíztak rám, aztán a műszerek jobbítója lettem, közben elvégeztem esti tagozaton a Déri Miksában az elektromos szakiskolát. Nem volt könnyű. De a család kötelezett, meg az emberi, szakmai ambícióm.

Kicsi volt a bér.

A vasút lakatosokat keresett. A bátyám lakatos szakmunkás volt, nagyon szerettünk együtt tervezni, studiózni. Nem áll messze tőlem sem a vasasság. S bár fő szerelmem a hangszerkészítés, a vasútnál megtanultam esztergálni, hegeszteni, a robbanó- és villamosmotorokkal bánti, azokat gyógyítani.

Itt is lerántottam 6 évet, amikor Bárdos Károly, a hangszer akkori góréja szólított.

– Péter, gyere vissza, az összes szerszám, hóbelevanc a pusztulás határait dőngeti.

Valóban. Vésőnyelek ronggyá verve, gyalupadok nyagdák. Szeretszét a gazdátlanság.

Legfőbb tennivalóm: főszer számozni a műhelyt. Ezért kétszer annyit fizetett, mint a vasút.

A vasúti műhelyfőnök marasztalt.

– Hát nem jó nálunk dolgozni?

– A világ legjobb embereit, szakijait ismertem meg bennetek. Édes testvéreimnek elfogadnák bennötöket egytől egyig, de a hangszer két marékka többel kecsegtet. A nyugdíjam előtt néhány évvel már számolnom kell akkori jövőmmel, jövedelmemmel.

Míg a Konzervben meg a vasútnál hadakoztam az étellel, több mint tíz évig, a hangszer utáni vágyakozás naponta föl-föllobbant bennem. Mint a pattogó tűz.

Hogy miért csináltatta velem az élet ezt a vargabetűt? Miért csináltatták meg velem a selejtezt? Talán, hogy csapdát állítsanak. Hogy szabaduljanak tőlem, hogy ne pattogjak örökkön-örökké. Üljek már le.

Na, visszamentem a Hangszerbe. Termékeit külföldön már keresték. De míg távol dolgoztam tőle, külföldet megkutattam. Hangszerműhelyeket látogattam, hangszervásárokat. Finnország, Németország, Olaszország földjét másért sem tapostam.

* * *

Petőfitelepi házának falán fehér alapú tábla: DARÓCZI PÉTER hangszerkészítő-mester.

A beszélgetésre a műhelyben került sor.

Spitzer Herman áldott emlékü kovácsházi asztalosmester örök érvényű szavait itt láttam érvényre jutni.

A műhely a munka temploma. A gyalupad a teremítés oltára, és minden érző kezdujjának száz szeme lát. A szerszámok lelkes lények, ha egy is véletlenül leverődik, vedd föl, kérj tőle bocsánatot (puszild meg).

A maga készítette gyalupadok annyira makulátlanok, azokon egy elcsöppentett pötty, politúrnyom nem látszik.

Pedig nem díszül állnak itt. Olyan használati eszközök, mint a százhuszonhétig számolható, kézbe illő nyéllal teljes vésőkészlet vagy gyalusor, a völgyelőtől a nagyolón át a vékonyító citlinggyaluig. Amelyik cigarettapapír vékonyságú rétegekben hántolja le a fa fölöslegét.

És e szerszámok orvosi műszerszámba illenének, ami a célszerűségüket, kivitelezésüket illeti.

Könyvtáros mivoltomban tudom, hogy akár a biciklizésnek, úgy a szerszámforgatás tudományának, egyáltalán a szerszám mibenlétének nincs irodalma, szakirodalma, semmilyen irodalma. Mintha a szerszám mellékes lenne. Mintha a szerszám úgy teremne az árkok partján, mint az acsalapu vagy a vadkender. Holott a szerszámot a munka kivitelezésének igénye szüli. Minden korban és szakmában.

Daróczi Péter mester a mostani remekes szerszámai megteremtéséhez, mint elmondta, három derekas szakmát elsajátított. Először a hangszerkészítés tudományát, aztán az elektroműszerészséget, s végül a vassal, acéllal való bánás titkait. A szerszámkészítés nélkülözhetetlen ismeretei bennük.

S még egy-két momentum. Szeretni kell. Szenvedéllyel. Szívet, lelket belé. Eredménye: ennél jobban nem lehet szerszámot teremteni. Aki azt lelkeli, az festi magát!

Önmagáért szerszám nem készül. Valami megteremtésnek könnyítése, tökéletesítése céljából.

Láttam Daróczi mester húrlábait. Vagy tizenkét méretben. Svájci, olasz, francia stílusban. Minden darabja remekmű. Aranyból sem lehetne finomabb kidolgozású.

Műhelytemploma háromhajós. Más hajóban a csiszoló, megint másban a vasas működés eszközei.

Műhelyében a szerszámok is lelkes lények. Külsínre is. Az örök életnek készültek. Hát még a hangszerek, amiknek az érdekében révészelt partra őket Daróczi mester.

Kerülve minden nagyítást, túlzást, lelkelve lelkelem – megfordult már a kezemben némely faművelő szerszám -, ha ez a világ elsüllyedne Atalanta módjára, s csak Daróczi műhelye maradna meg, abból olyan új világot lehetne előbúvólni, amelyet legszebb álmaiban vagy a tündérmesékben fogalmaz meg a szépre, jóra, igazira áhító ember.

József Attila Ne légy szeles című versének örök érvényű sorai muzsikálnak benne, ahogy az egész Daróczi-szentélyt körbefogja ezernyi hegedűből áradó szimfónia...

... Ne légy szeles,
Bár munkádon más keres -
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.

Szegedi hangszerek exportra

Évente ötezer hegedűt, 1500 csellót, bőgőt és négyezer citerát gyártanak Szegeden a Hangszergyárban. Nagy részét az USA-ba, az NSZK-ba, Franciaországba és Angliába szállítják. Keresettek az olcsó, illetve közepes árú iskolahangszerek, de gyakran kerül ki a gyárból igényes munkával, drága alapanyagból előállított mesterhangszer is.

Népszabadság. 1986.

Hangszerek Szegedről

Zömében tőkés exportra készítenek vonós hangszereket a Szegedi Hangszergyárban. Az ország egyetlen ilyen üzeméből 18 millió forint értékű hangszer kerül ki az idén. A nyugatnémet és amerikai megrendelők kérésére kiváló minőségű koncert- és zenekari hangszereket is készítenek. Januártól a gyár a Konsumex Külkereskedelmi Vállalat kebelén belül dolgozik tovább.

Délmagyarország. 1986. 12. 18.

Romák György igazgató

1966-ban, az általános iskolai tanulmányok befejezése után került a Szegedi Hangszergyárba szakmunkástanulónak. Mestere, a már ott dolgozó szakmunkások mellett, a gyár alapítójának fia, Sebők István volt. Több mint két évtizedes szakmai gyakorlat után, 1991-ben tette le a mestervizsgát.

Állandó munkahelye 1966 óta folyamatosan a Szegedi Hangszergyárban van, ahol az évek során különböző beosztásokban látta el feladatát. Jelenleg a kft. igazgatója.

Elkészült munkáival többször lépett már a nyilvánosság elé. 1991-ben a Frankfurti Hangszerkiállításán és -vásáron, 1993-ban az I. Budapesti Hegedűkiállításán szerepelt. A budapesti kiállításokon még 1995-ben, 1996-ban és 1997-ben is részt vett.

Az 1996-os és a 2000. évben pedig az Esztergomi Hangszerkiállításán vett részt.

– Hét vezér utcai gitár Elvis Amerikájába

Kínai konkurenciával küzdenek

...Amikor Romák György hangszerkészítő szakmunkástanuló 1966-ban a szegedi hangszergyárba került gyakorlatra, még nem sejtette, hogy évtizedekkel később a cég első emberének irodaajtájára az ő neve kerülhet...

...Szegeden manufakturális munkával készülnek a hangszerek, vagyis a gyártás minden fázisára megvan a megfelelő ember. Igyekeznek minél több munkát kézzel elvégezni, ez mégsem megy a gyorsaság rovására. Tavaly hétezer-kétszáz hangszer készült a Hétvezér utcában, idén ezer darabbal többet terveznek, miközben nyolcmillió forint értékben kívánnak fejleszteni. A hangszerkészítők és a betanított asztalosok győzik a munkát.

A hegedűt ugyan meg kell tudni szólaltatni, de nem merem magamról azt állítani, hogy tudok is rajta játszani – állítja az ügyvezető igazgató.

Fontos a jó hallás, de a kézügyesség ennél is többet számít. A lényeg: a munka különböző fázisaiban be kell tartani a játékszabályokat.

Romák György mindig betartotta és a jutalom nem maradt el. Mára egy évről évre növekvő árbevételű produkáló gyár első embereként dönthet a fejlesztésekről.

Délmagyarország, 1999. 01. 13.

Zsibók István
műszaki vezető

Névjegye: 1966-ban, a Szegedi Hangszergyár szakmunkástanulójaként kezdett a vonósok javításával, készítésével foglalkozni.

Mestere a szegedi gyár alapítójának fia, Sebők István volt, mellette az ott dolgozó szakmunkások foglalkoztak szakmai nevelésével. Majdnem 23 évi szakmai gyakorlat után, 1991-ben tett mestervizsgát vonóshangszer-készítésből.

Szakterülete elsősorban az új és nagyobb hangszerek – cselló, bőgő – készítése.

Munkáival 1991-ben a Frankfurti Kiállításon és Vásáron, 1993-ban pedig a Budapesti Nemzetközi Hegedűkészítő Versenyen szerepelt. Budapesti kiállításokon még 1995–1996–1997-ben is részt vett. Az Esztergomi Hangszerkiállításon 1996–2000-ben vett részt hangszereivel.

Fúró-faragó gyerek voltam.

A kezem örökké össze volt szurkálva, vagdalva, karistolva. Beleugrott a véső, beleharapott a fűrész.

Volt gyalum, lombfűrészem.

A konyhában bütyköltem. Állatfigurákat faragtam. Ezt-azt.

A Madách utcai általános 8. osztályában felmérték, amint szokás, hogy ki merre veszi az irányzomot, ami a továbbtanulást illeti. Nem fűlött hozzá a fogam. De azt, hogy merre, be kellett íratni, mondani.

Az iskola melletti udvaron volt a Hangszergyárnak a készáruraktára. A melósok, naponta láttam, hozták, vitték a szép hangszereket. Lehet, hogy már akkor kialakult a vonzalmam, csak nem fogalmaztam még meg.

Most, hogy az osztályfőnök kérdezett, mi akarok lenni, azt mondtam: hangszerkészítő!

Pedig zenét sem tanultam. (Bár érzem a hiányát.) Ezt csak magyarázatul mondom, hogy nem arról közelítettem meg a szakmát.

1965-ben nagy nehezen fölvettek hangszerkészítő ipari tanulóknak a Szegedi Hangszerkészítő gyárba. (Akkor a 12 éves cég még sokfelé, sokfelével foglalkozott. Részlege volt a Kolozsvári téren, a Szél utcában, a Klaufal téren.)

Két hét próbaidő után három évre szerződtek a komplett 8 általános-sommal.

Hetönket vettek oda inasnak, hárman végeztünk. A többiek különböző időkből, különböző okok folytán elmentek a gyárból. Volt, aki énekművésznek állt, a másik a kádáripárban találta örömét, a harmadik piaci kereskedőként kereste kenyerét.

Hármónk közül egy, X.Y. Németországban mint megelőzőtt, jó nevű, önálló mester dolgozik.

Én magam jelenleg a gyár műszaki vezetője vagyok.

Jó szakmunkások mellé voltunk beosztva. Mesterekben még nem nagyon dűskálkodott a cég.

A mentoromat Révész Istvánnak hívják. Ő volt az ipari tanulók felelőse.

A gyárban akkoriban nagy kenyéririgység dühöngött. Volt olyan szakmunkás, aki bizonyos fogásokat, módszereket eltitkolt. És egymásról csúnyákat mondtak.

A vezetésváltás gyakorta előfordult. Jöttek-mentek a főnökök. Igaz, nem is volt szakmájuk a hangszer. Némely ember meg mindig azon törleszkedett, hogy minden főnöknek búvókörébe könyökölje magát. Ezért áskálódott.

Ez az örökös nyüzsgés nagy bizonytalanságot szült, amit nem mindenki tudott elviselni. Menekültek is el az emberek. Némelyik jó szakember pályamódosítás árán is elment.

Tanulókorom első időszakában szerszámkezelés, szerszám-, véső-, gyalu-, citlingkezelés, részfeladatok, vésőzés, faragás várt rám. A csigafaragás. Ahhoz nagy gyakorlatra és legalább kilencféle vésőre van szükség. Azok élezése különleges ismereteket kíván.

Másodéves koromban már a cellósoknál önállóan alakítottam ki az alkatrészeket.

Hetente kétszer mentünk inasiskolába.

Az első évben a bútorasztalosokkal együtt ültünk a padokban. Anyagismeretre, ipari számításokra, köbözésre, kalkulációkra meg egyebekre nyitogatták a szemünket.

A második évben különös bánás- és oktatásmódban részesültek a hangszerészek. Itt a szakrajz került előtérbe. Meg egy kicsi hangszertörténet, egy kicsi zenetörténet.

Mostani szemmel látom, hogy akkor is az üzem volt tanulásunk fő fóruma. Az iskola szinte másodlagosnak számított.

A hangszerézmunka a szobrászattal rokonozik.

Valamikor előmarás nélkül faragták a csigát. Ma már nincs rá adva annyi idő.

A gyártástörténetből tudjuk, hogy valamikor egy-egy hangszert 14-20 évig is építgetett a hangszerész. Persze, ebbe sok pihentető, szárító idő beleszámítódott.

Ma is csak száraz fából szabad és érdemes hangszert készíteni. Előre megpihentetett, száraz materiákból. Némely szakemberek a bontásra került öreg házak tetőgerendái közül válogatták a megfelelő szálú anyagokat. Azok bizonyosan szárazak voltak.

A vonóhoz még régebbi matériák kellene. Nem akármilyen fából.

De ez teljesen külön szakma. Mi nem is készítünk vonókat. De tudnunk kell a természetrajzukat. Csak különleges anyagból érdemes létrehozni. A legjobbak a drága, brazil, fernandusz nevű rózsafából készülnek. Az ilyen anyagból mesterelt vonóért minimum 100 000 Ft-ot letesznek. De félmilliót érő vonó is létezik!

Ami ide drágítja az, hogy a nagy méretű rönknek csak bizonyos belső részei alkalmasak a vonószerep betöltésére. Hogy rugalmas legyen, ne fáradjon el a szőr feszesen tartásában, hogy ne legyen törekeny. És könnyű, X grammos legyen, súlypontra billenjen, az adott művész kezéhez idomuljon. A szőr sem lehet rajta akármilyen. Lány ló farka alkalmatlan e célra, mert az levizeli, amivel gyöngíti a szőr rugalmasságát. Csak a lófiú farka alkalmas vonószőrnek. Fajtája szerint is csak finom, kínai, örmény, szeleukida lovak farka a jó hegedű-megszóllaltató szőr. A fekete szőr durva. Nem vonóra való.

A vonókápat némely gazdagabb művészek igazgyönggyel, gyémánttal, briliánssal, aranybetéttel dekoráltatják.

Cégünk pesti tulajdonú. Mi, szakemberek működtetők vagyunk. A tulajdok a szakmai munkába nem avatkoznak bele.

A Konsumex eredetileg külkereskedelmi vállalat volt. Mi úgy kerültünk hozzájuk, hogy 1987-ben eladott bennünket a Szeged Városi Tanács. A Konsumex vállalatnak. Akkor lettünk leányvállalat. Át kellett alakulnunk.

Ismerősök voltunk mi velük. Régen is ők szállíthatták a termékeinket külföldre. Nem csak hangszert. Hazánkban minden áru esetében ők voltak a valakik. Úborkát, zoknit, inget, gatyát, bútort, sportszert csak a Konsumex vihetett ki külföldi piacokra.

A tanácsnak meg akkor már nyűg voltunk a nyakán. Fejlesztésünkre sok tízmilliót kellett volna fordítsanak.

Azt mi, fiatalabbak is tudtuk, hogy az 1953 elején megalakult cég csinálta a melltartót, a koporsót, a gitárt, az állpárnát. Később profiltisztítás révén megszüntették a citerát, gitárt s egyebeket.

Ám gyártmányaink közül máig is keresik a citerát, a gitárt. Mert ezek jó akusztikus hangszerek voltak. Megfizethető áron készültek. A Röpülj páva-mozgalom nagy kelendőséget jelentett a citerának. 400 Ft-ért árulták. A nyersanyaga többre volt. Hat- vagy hétféle változatban készültek. Vásárhelyen kivirágozták az írókázók, s ment a portéka. Mutatóban sem maradt belőlük raktárunkon.

Gyártmányainknak a 70-80 százaléka külföldre került a Konsumex liferálásában.

Az egykori kereskedelmi partnerünk, mint mondom, a mostani tulajdonosunk. Ugyanaz a hölgy intézi külföldi piacaink ügyét, aki azelőtt is nagyon eredményesen intézte.

A mostani közvéleményben is él bizonyos gyári készítményeket elutasító, lebecsülő nézet. 50 éves működésünk cáfolja az elutasítás létjogosultságát.

Gyártmányaink kellene.

Hány nagy hírű üzem becsődölt a legutolsó fél évszázad utolsó tíz esztendejében! Szegeden is. Nem akarom sorolni. Következményeiben szomorú lista. Mivel nem tudott váltani, munkásainak százait, ezreit küldte ki a létbizonytalanságba. Mi meg prosperálunk. Pedig a hangszer a létfontosságú árucikkek listáján nem az első sorokban tündököl.

Vagy mégis? Mi tart meg bennünket?

A zeneszeretet, az olcsóság?

A zene életszükséglet. Zeneszerszám nélkül nincs muzsika.

Sokan gyanakvó kételkedésekkel kérdezik, hogyhogy nem próbáljuk ki ezeket a hangszereket? Nem volna értelme. A muzsikás, aki hangszert jön vásárolni, kipróbál 10-et vagy húszat az évi 2000 darabból. De a huszadiknál már ő sem tudja, hogy milyen volt az első vagy második hangja, amelyik hangzásban, tónusban, hangerőben, árnyaltságban a szívéhez, gusztusához, elképzeléséhez legközelebb áll.

A hangszer hangjának osztályozó megítélése lehetetlen. Nincs hozzá műszer. Az ember számára végtelen szubjektív dolog. A borok tárgyilagossága minősítése hamarabb megfogalmazható, mint a hangoké, mint a hegedű tehetsége.

Minden hangszer megtalálja a gazdáját, ahogy a gazda is a hangszerét.

Nem minden hangszerész tud hegedülni, ahogy nem minden hegedűművész tud hangszert építeni.

Nem is kritériuma egyik tudásának sem.

És minden itthoni művész úr vagy úrnő azért a mi hegedűinken nő fel. *Hacsak nem örököl vagy vesz használt hegedűt.*

De Stradivarija sem lehet mindenkinek. És sokan vannak, akik Stradivarin, Guarnerin, Amatin sem tudnak játszani. Mert netalán ezek hangja, játszhatósága nem az ő hangzásvilágukból való.

Mi készítjük a hangszert, s abban bizonyosak vagyunk, hogy ezek gazdára lelnek, olyanokra, akik megszeretik s boldogulnak, sikereket érnek el vele.

Közhely: az ízlések s a pofonok különbözőek. Ha összetalálkoznak, az a siker záloga. Elismertségünket tehát sokféleképp megítélhetjük:

1. 50 év után él, virul a cég. S azt műveljük benne, amihez értünk, amit szeretünk.

2. A világbeli elismertségünket az mutatja, hogy ezeket a hangszereket keresik, ezeket el lehet piacolni. Nemrég voltunk Amerikában, ahol egyik legnagyobb partnerünkkel is találkoztunk. Ismét biztosított bennünket arról, hogy hangszereinkre 5 éves távlatban föltétlen számítanak.

Most évi tízezer hangszerre van kötésünk vele, de szeretné a számot mielőbb további 5 ezerrel növelni. Három éven belül 15 000 db ilyen arculatú, minőségű hangszerre tart igényt. Amely guszthusos küllemű, játékkész, könnyen kezelhető, kézbe kínálkozó zeneszerszám.

Király-König Péter, az első zeneiskola fundátora és igazgatója

A Király-König általános iskola növendékeinek 60-70 százaléka ezen a hangszeren tanul zenélni.

A gyári hangszer lenézett szerzősám. De azért, amin tanult a későbbi művész úr, amit a kezében tartott, legtöbb esetben gyári hangszer volt. E révén kupálódott ki a művész úr! Azért netalán a mi gyári hegedűnk volt az első sikeres lépések első instrumentuma.

Az első szerelem, az első benyomások tanúja a gyári hegedű. Ezt követheti a nevesített mesterhegedűk sora. Készülnek ilyenek a mi kezeink között is. Azok nem szériadarabok. Azoknak a kritériumai mások. Külcsinre nehéz megkülönböztetni a sorozatban készültétől.

Mesterdarabokat szakmai önbecsülésből is építenünk kell. Évente kiállításokra invitálnak bennünket. Ennek kötelesek vagyunk megfelelni. Üres kézzel nem állíthatunk oda.

Mesterhegedű!

A cég bűvkörében hárman: Romák György, Gyémánt János meg én építünk mesterhegedűket. Fejenként és évente ha egyet. De azt föltétlen. Különben várva várják ki a kezünk közül arra igényes hegedűsök.

A mesterhegedű kritériumai:

- a) A munkaidő többszörösét ráfordítani.
- b) Gondosan kiválogatott prima anyagok.
- c) Finom mívű, precíz kidolgozás.
- d) Pontosság. Az illesztések kifogástalansága. Az arányok összerendezettsége.

Tíz-tizenöt év kellett ahhoz, hogy a mostan készülő magas szintű termékeinket nagy szériában is tudjuk produkálni. Ehhez különböző külföldi hangszerkészítő cégeket kellett rendszeresen fölkeresgélgni, hogy azok munkájának tükrében lássuk a mi termékeinket.

Svájcban, Németországban szerencsések vagyunk megfordulni jó nevű műhelyekben.

De hivatásos zenészekkel is kapcsolatban vagyunk. Azok észrevételeire gondosan ügyelünk.

Szegeden a Csermák Hangszerüzlet árulja termékeinket. Ott felhúrozzák, külön próbaterme van a boltnak. Vonó, gyanta.

Pesten az Akkordion nevű üzlet árulja a Szegedi Hangszerkészítő Kft. remekeit.

Szegedi hangszerek Frankfurtban a világkiállításon

Szegedi hangszerek

Van piacuk, sőt lesz is

Annak idején bizonyára sokan felkapták a fejüket a híre: a Szegedi Hangszergyár 1987. január 1-jétől a Konsumex leányvállalataként készíti a vonós hangszereket. Azt már nyilván kevesebben tudták, hogy a külkereskedelmi vállalat belépése a gyár életébe korántsem volt a véletlen műve, hiszen a korábban tanácsai vállalatként gazdálkodó hangszergyár termékeit külföldön addig is a Konsumex értékesítette...

Bárdos Károlyt, az országban egyedülálló profilú gyár igazgatóját szinte kérdezni sem kell az idei esztendő hozta változásokról. Rövid visszapillantását azzal kezdi, hogy a Konsumexszel folytatott kezdeti tárgyalásokon leszögezték, három területen kell előrelépni a gazdálkodásban: a kereseti szintek emelésében, a faanyag és a hangszerekhez szükséges importalkatrészek (forgólap, húrtartó, kulcsok stb.) beszerzésében. Az anyavállalat konkrét termelési kérdésekbe nem szól bele, viszont például kiségek beszerzésével elősegíti az ésszerűbb gyártástechnológia megvalósítását...

Délmagyarország. 1987. november 21.

Szegedi hangszerek a világpiacon

Béremelés – még időben

Épp ideje volt a változtatásnak! A szegedi hangszerek ugyanis továbbra is keresettek világszerte, de lassan az lett a fő kérdés, hogy ki készíti majd e dollárért értékesíthető zeneszerszámokat. A két évvel ezelőtti 51 ezer 192 forintos keresetszínvonal ugyanis kellően lepassztotta a hangszerkészítő mesterek létszámát. S ez az elvándorlás az elmúlt évben folytatódott...

...Éves szinten mintegy 100 köbméternyi hegyi juharra van szükség a folyamatos gyártáshoz, ráadásul a jó minőségű hangszer nem is készülhet friss anyagból. A fa megfelelő kiszáritásához és előkezeléséhez évekre van szükség, ezért tehát a gyárban többesztendőnyi nyersanyag tárolása lenne kívánatos. De a gazdasági szabályozók nemigen adtak lehetőséget ez ideig többéves készlet tárolására. A külkereskedelmi vállalat belépésével megváltozott a helyzet ezen a téren is, és ma már két és fél évre való faanyag vár megmunkálásra fedett tárolókban.

Annál rosszabb viszont az ellátás lucfenyőből, amiből szintén 100 köbméternyire lenne szükség évente. Ezzel szemben tavaly csak 53 köbméter tudtak venni. Ezt a hangszerkészítésre alkalmas fafajtát külföldről kell beszerezni...

Csongrád Megyei Hírlap. 1987. december 22.

Gyémánt János
minőségi ellenőr

Sosem vitattam, hogy a minőségi ellenőr születik-e vagy terem, mint a Vilmos körte vagy a kora nyári alma.

Bordányban születtem és éltem majdnem felnőtt koromig.

A muzsikát, a zenélést mindig szerettem. Elég korán, apámék jóvoltából, hangszerhez jutottam. Harmonika került a kezembe s tanító tanár mellém.

Apám hordókészítő kádárként kereste a kenyerét. Ősi szakma. Szép szakma. Elég jól fizető szakma. Noé apánk, az első szőlőtermelő kora óta a bornak mindig kellett az edény. Ma sincs másképp. A hordó úgy kell, mint a szőlőtermés.

Lehettem volna kádár, léphettem volna apám örökébe.

Szeretve a muzsikát, ismerkedtem más hangszerekkel is. Rézfúvókkal például. A velük való bibelődés elvezetett a hangszerkészítők műhelyébe.

Az általános iskola után egyből gyalupad mellé álltam. 1962-ben három évre fölvettek hangszerkészítő tanulónak.

Akkor még a gitár nagyon divatozott. Mi is bővültük. Kelendők voltak készítményeink. Nem lehettek rosszak, nem készítjük már 15 éve, s még ma is jönnek érdeklődő levelek.

A gitárműhelyben Francia Imre, egykori műbútoros famíliának a nagyon jó kezű, aranyos természetű sarjadéka volt a tanítómesterem. De Török Sanyi bácsi csigafaragó-mestertől kaptam a szakismereteket hegedűnyak-faragásból.

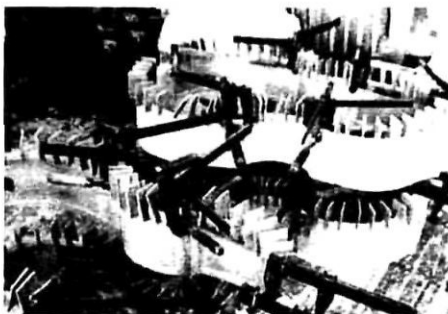
Egyébként itt az volt a szokás, hogy a tanuló a hangszerkészítés minden porcikájának megismerése céljából minden fázisnál elidőzött. Néhány hónapot.

Amikor a hangszerkészítő szakmunkásvizsgát letettem, egyúttal a fapari sakközépiskolát is elvégeztem. Arra később ráfejeltem. Az Erdészeti Technikumban minősítő vizsgán faismeretekből szereztem oklevelet.

Ekkor mondhatta az üzem, hogy személyemben körkörösen képzett minőségi ellenőr vigyázza a kész termékek kvalitásait és a műhely jó hírnevét.

Nyakbeszabás, kávaenyvezés

S ezt nyilván nem dicsekvésből mondom, mert a munkánk legnagyobb elismerése az, hogy szállítmányainkból minőségi hiányosságok miatt soha nem ért bennünket visszáruzás.

A meós feladatsora az erdőnél kezdődik és a hangszerek megszólalásáig tart.

Sajnos, a mai Magyarországon nincs már hangszernek való famatéria. A tetőnek való sűrű, egyenes szálú fenyőt az orosz erdőkből vonaton szállítják Baktalórántházáig. Mi ott látjuk először ezeket a finomságos rönköket. Legjobbak a sűrű évgyűrűűek, amelyek 200-300 évig növekednek.

Birtokunkba kerülván, a rönköket mi hosztoljuk, szeleteljük a fa milyen volta szempontjából.

A Stradivari idejében, több nemzedékben, 70-en is építettek hangszert, amit az egyik szárítómáglyába rakott, azt a második, harmadik nemzedék tette hangszerré.

Ma erre idő nincs, kontínerekben szárítunk, de annak a menetét számítógép-programok vezérlik. A mai tudomány és technika összekarolkozásával a természetes szárítás repedésmentességét, egyéb hátrányait teljesen kiküszöbölhetjük.

Idáig vagy 12 stádiumon átment a hegedűnek való matéria. Minden lépésnél ott vagyok minőségi ellenőr mivoltomban.

Az alkatrészek megmunkálásánál darabról darabra, a festésen, lakkozáson át a végcsinozásig, sőt a szállításra szántak csomagolásáig vigyázom a hegedű útját, sorsát. A hangszereinken egy hajszálnyí karistolás se lehet.

Egyébként a meós munkaköre, figyelemköre 100 pontban, módszertani levélben le van rögzítve. Hogy mire figyeljen.

Mik a tipikus hibák? Kitérés. A széleken apró hiátusok. Szabad szemmel alig láthatók. Csak a tapintás ismeri föl a bökkenőt. Vannak illesztési bajok. Útlágos hajszálrepedések. Ilyenkor szétszedni a hangszert. Egyébként készítményeink hagyják magukat szétszedni, hogy javíthatók legyenek. Némely hibát az illető elem cseréjével lehet csak tökéletesen kijavítani.

A minőségi vizsgálatok szigorú követelményei nemzetközi normák szerint kanonizálódtak.

I. A fölhasznált anyag minőségének megvizsgálása

1. A fa fája az alkatrésznek megfelel-e? Tető lucfenyőből, hát jávorból, fogólap ébenfából, káva nyárfából.
2. Minden darab fahibától mentes, osztályon fölüli anyagból.
3. A fa rostiránya megfelel-e a kívánalomnak? (Egyenes, sűrű szálú fenyő esetében.)
4. A ragasztó kötése megfelel-e? (Mintadarabokon, kész darabokon töréspróbával.) Stb.

II. Mérethelyességek

1. A hangszer külső fő méretei.
2. Üregek méretei. Furatok keresztmetszete, vésetek minden mérete. (Mélység, szélesség, hosszúság, tizedmilliméteres pontossággal.)
3. Ívek, hajlatok behasonlítása. Stb.

III. Az összeállított hangszer vizsgálata

IV. A kész hangszer vizitálása.

1. A típusnak megfelelő szín.
2. Az alkatrészek a tónus azonossága. Stb.

A meós ezzel az aggodalmassággal 41 ponton át megváltja a hangszert.

A teremtés bővületében

Szupervizorként az igazgató, Romák György darabról darabra szemügyre veszi a csudaszép, ékszerként csillogó termékeket. Amikor ő ki mondja: amen, akkor kezdik az ügyes hajóládákba csomagolni.

Otthon van egy kis műhelyecském. Óhatatlan, tudván hogy hangszerkészítő vagyok, hoznak javítandó hangszereket. Az embernek az évek során eltérébélyesedik a hírneve.

Van eset, hogy hegedűt rendelnek tőlem. Persze, több nap, mint kolbász. Nem minden évben, nem is minden kettőben. De van hegedűművész, aki kimondottan velem készített. Hogy Gyémánt-hegedűje legyen.

Hangszergondok – szólóban

...sajnos gyakorlattá vált, hogy az esetenként beszerezhető cseh fe nyő mellett az NSZK-ból kell megvenni a hiányzó részt – a korábbi ár háromszorosáért. S ezen a problémán, egyelőre, a céget megvásárló és abból leányvállalatot kialakító Konsumex Külkereskedelmi Vállalat sem tud segíteni.

Tud viszont az alkatrészek ütemes szállításában támogatást nyújtani. A nagyvállalat kedvező pénzügyi háttérével elérték, hogy húrfeszítőkől, kulcsokból és hangszertetőkből megelőzték magukat, egyéves készletet sikerült megvásárolniuk...

Csongrád Megyei Hírlap. 1989. január 18.

Nyugatra utazik a hegedű

...Őnök főleg vonóshangszereket állítanak elő.

Csak azokat. Hat-hét éve citerát is gyártottunk, belföldi piacra. Mai termékeink: hegedű, brácsa, cselló, bőgő. Csak hegedűből van hatfélénk. Jórészt iskolai tanuló hegedűket állítunk elő. A legkisebb hegedűnk mérete egy-tízhenhatodos (négynegyedes a normál), ezen egy négy-ötéves gyermek már minden további nélkül játszhat. Gyártunk persze mesterhegedűket is – évente néhány darabot...

Szegedi Napló. 1991. febr. 25.

Hasontöképpen

Jáger László
a hegedűműhely művezetője

1988-ban végeztem, 96-ban léptem a mostani munkakörömbé.
A mi kezünk között veszi föl a hegedű alakját a hangszer.

Alkatrészeit: tetőt, hátlapot, kávaalkatrészeket, 70 darabot, kosárban hozzák gyalupadjainkra.

Amikor hófehér mivoltában már hegedűnek mondhatjuk, mindene megvan, amitől annak lehet nevezni. Szép ám, akár egy oltár elé menő menyasszony. Van egy közhelyszerű állandó jelzője a hegedűnek: „A hangszeres királynője”. De olyan is.

Mi, akik bábái vagyunk, annyira a bűvkörében élünk, semmi misztikum, a hangját is halljuk, illetve hallani véljük, már úgy, a belvilágunkban. Különben favágás volna a munkánk naphosszat. Ha nem élveznénk, ha nem tartanánk a magunk teremtményének. Nem mondom, hogy minden munkatárs, de olyan nincs közöttünk, aki ne szeretné a munkáját.

Mint mindenütt, kicsi összeütközések itt is kerekednek minőségi követelmények okán. De nem föloldhatatlanok.

Napi 32 hangszernak átlagban ki kell kerülni a műhelyünkből. Ezt kívánja a kereskedelmi partner, ennél fogva az üzemvezetés. Ugyanakkor magas fokú, minőségi munka. S ez néha feszültséget teremt.

– Távolabbi elképzelései?

– Mesterhegedűt készíteni.

– Ez álom?

– A legszebb. Van egy közmondás: „Bolond pap az, aki nem akar püspök lenni.”

De lépcsőzetek vannak azon az úton is.

Versenyeken, kiállításokon rendszeresen részt veszek, s ha nem is díjakat hozok, de elismerő okleveleket. Legutóbb brácsával jeleskedtem.

Ezeket a lehetőségeket a Hangszerkészítők Szövetsége szervezi. Nagyon jó alkalmak a megmérettetésre, az ambíciók életben tartására. Itt szakemberek zsűrije mond ki ítéleteket. Hegedűművészek szólaltatják meg a hangszert. Mondanak ítéletet.

Az osztályozás művészete nem könnyű, sok benne a szubjektív elem. Mint a borversenyeken. Nincs annak műszere, számítógépes programja, amelyik eldönti a sorrendiséget.

Domaszéki létemre Kecskeméten, a piarista gimnáziumban érettségiztem. Az általános iskolában is műveltem a zenét. A furulyát, citerát a gimnáziumban is intenzíven bűvöltük, meg a gitárt.

A „piar” jó iskola volt, sokfelé nyitott a továbbjutáshoz kaput.

Nemkülönben

A pályaválasztáson a hangszerkészítést vallottam magaménak. A Hangszerbe fölvettek. Gyémánt János volt egyik tanítómesterem.

De közben gyűjtöttem a szerszámokat. A domaszéki, szegedi vásárokon is. Öreg szakembertől is. A finomabbakat. Mikrométereket pesti szaküzletekből szereztem be. Meg külföldi bócorgásaimban is örökké a szerszám-boltok ablakait lestem. Jó szerszám nélkül sehová. Akkor nem tudtam még, mi lesz a sorsom, de jobban aludtam, ha saját szerszámaimat tudtam magam mögött.

Amikor fölszabadultam, hangszerkészítő szakmunkássá lettem, akkor támadt a zenei általános iskola részéről az állandó javítás igénye.

Százötvenig való hangszer használ az iskola. A gyerek, ha vigyáz is rá, azért javítanivalók mindig akadnak. A hegedűket hazavihetik a tanulók, a nagyobb hangszert, csellót otthon tartják, és itt az iskoláén gyakorolnak. Nem hurcolásszák a nagyobb húrosokat.

Milyen javítanivalók vannak? Lábcseré, fogólapgyalulás, ha nagyon kívülgyelődik a fogások helye. A hangolókulcsok kikopnak, hamar leeresztenek és hasonló.

A hibásakat összegyűjti a hangszerfelelős tanár, nekem ideadja a baj följegyzésével, és a kis autócskámon hazaviszem, otthon meggyógyítom, visszahozom.

Az iskola nem tart fönn karbantartó műhelyt.

Esztergomi hangszerek

A meghívó nemzetközi hangszerkiállításra szólt. Szent István megkoronázásának 1000. évfordulója tiszteletére, és nem is akárhová, hanem a hajdani királyi palota később épített rondellájába. Sokszínű látványt várván a laikusnak egyfelől csalódni kellett. Kevés volt a „látni-uraló” – bár Papfalvy Ferencnek a fa nyers színeit mutató, szögletes vonalú hárfája, Szerényi Béla saját használatára készített nyenyereje, Romanek Tihamér 21 húrú, négy hangolókulcs soros lantja érzékletesen villantotta föl, hogy milyen sokféleképpen hasznosíthatja a hűrt a hangszerészek világcéhe.

A kiállított hangszerek zöme a mindenki által ismert hegedű volt. Meg brácsák, csellók, bőgők sorakozta gazdag bőséggel. A hozzá nem értőnek szinte hajszálnyira egyformák: hibátlanul íveltek, kecsesek – a maga módján még a bőgő is –, gyönyörű a hátlapok faerezete, pompásan faragottak a csigák és a kulcsok. A szakember szemével nézve természetesen az „egyformák” is különböznek egymástól. Olyannyira, hogy a megnyitóra rangsort is állítottak. Nem is akármilyen módon!

A kiállításon részt vevő valamennyi hangszerkészítő mester szavazott, hogy a mustrára tett – akkor még nem az alkotója nevével, csupán számmal jelölt – hangszerek közül melyiket tartja a legkülönbnek. Így lett győztes a cselló kategóriában Kónya Lajos, a brácsakészítők között Guminár Ernő, a hegedű mesterei között Simone Morasi.

Azt a szavazásra jogosultak sem tudhatták persze, hogy a látott hangszerek közül melyik kinek a kezébe kerül majd, a művész hogyan fogja megszólaltatni. Még kevésbé azt, hogy használják-e majd valamelyiket száz, kétszáz év múlva – ahogyan ma használják például a híres hajdani cremonai mesterek alkotásait. De ha már Cremona: a magyar hangszerkészítők közül nem egy napjainkban ott dolgozik, sőt, tanít is ott. És élnek magyar mesterek Svédországban, Angliában és Németországban is – hogy csak a kiállításon részt vevőket említsük.

Mindezek konstatálása – és ez az elején írott „egyfelől”-nek a folytatása, a „másfelől” – a vártnál többet adott annak, aki a meghívással élve szombaton ott volt Esztergomban. Meglepő, hogy a díjazottak között – mert nemcsak az említettek kaptak elismerést – nagyon sok volt a harminc év körüli, sőt annál is ifjabb hangszerépítő. Adódik a kérdés: aki ilyen ifjú kézművesmesterként ilyen gyönyörű hangszereket hozott létre, milyeneket csinál majd érett fejjel, a mainál sokszorta több tapasztalat birtokában? Némelyikük talán valamikor klasszikus lesz. Hogy melyikük, azt azonban csak a száz vagy kétszáz év múlva élők állapíthatják majd meg. A ma embere egyet tehet: megnézi a kiállítást. Augusztus 13-ig tart nyitva.

Népszabadság. 2000. augusztus 7.

Borda Sándorné végcsinozási művezető

Algyőről jártam be mindig. A Konzervgyárban kezdtem. Nem szerettem. Eljöttem ide segédmunkásnak.

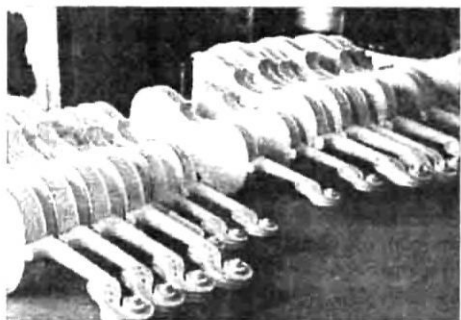
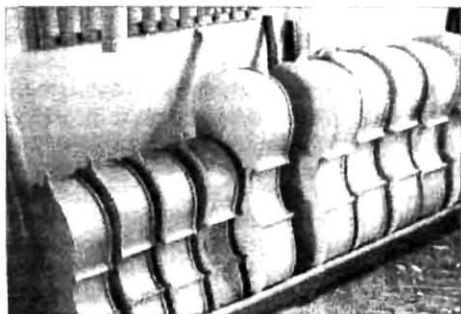
Öten voltunk testvérek, apám kosárlövő, nehezen éltünk, kellett a filér. A csiszolóba vettek föl. Majdnem a pokol tornáca. Az ujjaink majd kiszakadtak az állandó szorítástól, amíg megedződtek.

A csiszolóból elkerültem a bőgősök közé. De akkorára befejeztem levelezőn a Ságvári Gimnáziumot, és megszereztem a szakmunkás-képesítést.

1970 óta művezető vagyok. 14 évig csiszoltam. Hegedűt, csellót, bőgőt.

A művezető hajcsárja 17 emberének, de ugyanakkor pártfogoló védelmezője munkatársának a munkahelyen, akár egyéni életének dágványai között.

Bimboban sejlő hangszerek

Vannak embereim között főiskolai végzettségűek, van elektromos mérnök, de másutt nem tudtak elhelyezkedni.

Az ide került hangszerek már minden elkészítési folyamaton keresztülmentek. Itt már teljes puccparádében várják a minőségi ellenőrt, aki alaposan megszűrözi, ha kell nagyítóüveggel vizitálja, megszagolja, tapogatja, simogatja, kopogtatja, rázogatja, colstok a zsebében, subler a szivarzebben. Tizedmilliméterre pontosnak kell lenniök.

Minden negyedévben hozzák az új szállítási kalendáriumot. Annak a szava szent. Akkorra minden haptákban áll.

A meős után még az igazgató, Romák György is megnéz minden darabot. Addig nincs csomagolás.

Szigor, szigor, de ezek után ritkán volt reklamáció.

Magas igények a tengerentúlról. Készítményeink 75%-a egy amerikai nagykereskedő elosztó raktárába érkezik, ha itt mi földadjuk. Az kitesz több ezer darabot. Magyarországon rajtunk kívül más nem szállít nekik. A többi hangszer honi és európai piacokon talál gazdára.

Pemeczki Imre hegedűkészítő

Itt élek Szegeden legalább hatvan éve.

Apátfalván születtem. Tizenhét évesen kerültem ide, Tóth Pál asztalosmesterhez a Vidra utcába. Szegednek a legeslegelső mestere volt. Hét gyalupadon dolgoztak. Kisebbszerű üzem. Volt hét segéd, a többi meg: a három tanuló meg a mester.

Az öreg már ekkor nemigen gyalult. A finomabb munkákat végezte. Büszke ember volt nagyon. Ha lehetett volna, nem lépett volna a földre. De volt neki mire. Nagyon tudott. Faipari felsőfokút végzett.

Apám cipésmester volt, de osztályon felüli, olyan tudása volt. Anyám egyszerű asszony volt. Van egy bátyám, illetve volt egy bátyám, aki drogistanak tanult, de azután katona lett, és onnan ment nyugdíjba. Úgy halt meg mint tiszthelyettes.

En tudatosan készültem az asztalosságra, mert a faluba Magyarcsanádrról jöttek hozzánk ajtót-ablakot csinálni. Csak ideiglenes volt a házukban, mert apám csinálta.

Nagyapám is kiváló asztalos volt, meg apám testvérei is mind asztalosok voltak. Makóiak voltak ők, nagyapám is Makón volt asztalos. A makói megyeházán az összes ablakot, ajtót ő csinálta. Apám meg Apátfalvára kapta az engedélyt mint cipész.

Tehát úgy gondoltam, hogy az asztalosság egy szép szakma. Azután, mikor bekerültem ide – s ez most nem színezés –, nagyon jónak láttam, tetszett nekem ez az egész, mert olyan csodálatos. Ez nem egyszerű, hanem műbútorasztalos szakma, az megint egészen más. A politúros bútort csinálták. S mikor járkáltam-keltem a városban, láttam a Kelemen utcán a Mogyoróssy-hangszert – több hangszerkészítő volt akkor –, s nagyon tetszett nekem.

Tóth Pálnál aztán fölszabadultam. 3 évig voltam tanuló, de a jó tanulókat két év után fölszabadították. A Pálfynál vizsgáztam. Fölsővároson volt egy szövetkezet a Bárka utcában. Ott vizsgáztam. Kiválóan sikerült minden.

– Te gyerek – mondta Pálfi –, te csinálsz nekem egy ördöggombot!

Azt vagy négyszer-ötször össze kellett tenni. De nem tudja senki össze tenni, csak akkor, ha már egyszer megmutatták neki.

Óráig tartott, míg megcsináltam, s kiválóan szabadultam.

A mester egyébként nem sokat tanított, hanem volt egy öreg segéd. A mesternél is öregebb volt. Katona Istvánnak hívták. A Kecskeméti utcában lakott. Jó kedélyű volt. Voltak bemondásai. Megálltam, zsebre tettem a kezem. Azt mondta: „Te, fiam, munkaidőben neked hogy lehet zsebre tenni a kezedet?! Tettre készen, így álljon a kezed!”

Megnevelték ott az embert. A viselet svájci sapka volt, de le kellett vágni a villámhárítóját. Rigolyás volt a mester. De az biztos, hogy ő volt a mesterek között a legelső. Ezt már fiatalon is megállapítottuk.

Tóth Pálnál mindenfélét csináltam. Főleg politúrozást. Gründoltam: első grund, második grund, s aztán az iberelés. És így tovább. Nem tud ma már senki politúrozni.

Mivel a legkomolyabb mester volt Tóth Pali, senkire nem merték rábízni az új Honvéd téri református templom famunkáit.

A szószék meg az Úr asztala ott készült Tóth Pálnál.

S akkor föl volt véve a készülés idejére. Skultéty faszobrász vette földre a munkára. Ő faragta rájuk a székelly faragásokat.

Mi csináltuk a pórusszínezést. Azt akartuk elérni, hogy a pórus piros színű legyen, s a többi részét meg lelakkozzuk.

Ennek speciális folyamata volt. Úgy kellett csinálni, hogy a sima felületeket labdával bedörzsölni, mondjuk lakkal, aztán körkörösén a színnel. Mikor készen volt, le kellett tenni, míg megszárad. Utána nekiesni citlinggel, utána meg megcsiszolni. Akkor jött a lelakkozás. Csodálatosan arany színe lett attól, hogy a pórusok pirosak voltak, a többi rész pedig tölgyfaszínű.

Volt egy Kamarás Ödön nevű inastársunk. Ez állandóan locsogott.

Ha jött a mester, persze rögtön csönd lett.

Az oltárnak, azaz az Úr asztalának az elejébe szépen bele volt vésve: Az úr közel.

Tóth Pali jön a műhelybe a lakásából, látja, hogy itt nem sümmel valami. Ödön éppen lakkozta.

– Te, Ödön, te ezt bedörzsölted előtte?

– Nem.

Azt az ordítóaszt, ami következett, nem lehetett leutánozni.

– Van neked lelköd? Mért nem oda figyelsz? Inkább a szád ne járna olyan sokat!

Szóval, újra kellett Ödönnek mindent csinálni.

Sokáig húztuk az Ödönt vele: – Na, Ödön, az Úr közel volt.

A szakmunkásvizsga után fél évig nem volt szabad elküldeni. Hogy aztán a mester ezt betartotta vagy sem, nem tudom.

És most jön az én történetem.

Azt mondja egyszer Tóth Pali:

– Gyere csak ide! Keressél magadnak munkahelyet! Én tovább nem alkalmazlak.

Nem volt oka elküldeni, csak annyi, hogy letelt a fél év.

Akkor elmentem a Bútorgyárba, fölvettek, munkabíró fiatal.

A Bútorgyár a Tisza Lajos körúton volt. Itt irodabútor készült.

A Bútorgyárban nem sokáig voltam, mert föl volt nagyon duzzasztva a létszám. Dolgoztunk részmunkákat, mikor jött a tél. Nem tudtak minket hova rakni. Akkor áttettek bennünket, többünket a Csongrádi Bútorgyárba.

Ott laktam albérletben.

Az életem megrázkódtatása ért itt, úgy dolgoztak. Mindennek bunkóval neki!

Beletörődtem egy darabig, de azután azt mondták, hogy nincsen munka, menjünk haza. Akkor bementünk később, megint elküldtek. Akkor bementünk este 10-re, ahogy mondták, mert három műszak volt. Megint elküldtek, hogy menjünk be másnap.

Ezért tanultam a legfinomabb asztalosmunkát, hogy a legdurvábbba kerüljek?! Nem is kellett ehhez asztalos szakmunkásnak lennem.

Akkor kitaláltuk, hogy fölmegyünk Pestre. Valahogy majdcsak alakul. Sok műbútorasztalos van.

Felmentünk többen. Én különváltam. Egy pár cipőm talpa kilyukadt, annyit mentem.

Újpest a műbútor hazája. Mindjárt azt mondták, nincs munka, nem veszünk fel senkit. Be kell csukni.

Az unokatestvérem – még mindig él – a felső faiparba járt Újpesten. Mindketten Újpesten laktunk.

Ő kérdezte, hogy nem lenne-e kedvem mintasztalosnak lenni.

Hallottam, hogy az milyen érdekes, és kedvem volt hozzá.

– Menj végig a Váci úton, a legelső vasgyárba vagy gépgyárba bemegy, azután még tovább, valahol majd fölvesznek.

Másodikban, vagy harmadikban fölvettek.

Nagyon nagy volt a küszködés. Ott is létszám-fölszaporítás volt. Ahol csak gépműhely volt azelőtt, oda is benyomkodták az embereket. Én is a gépműhelybe kerültem.

Én nagyon lelkes voltam, de a mintaasztalosság még nekem se volt való, olyan hatalmas tudás kellett hozzá.

Volt, hogy az asztalos vitatkozott a mérnökkel, mert rossz volt a rajz. Kullogott vissza a mérnök, hogy az asztalosnak igaza volt. Vitte a rajzot kijavítani.

Ott maradtam. A katonaidő előtt fél évvel, meg mikor leszereltem, akkor is.

Munkát sokszor nem tudtak adni, de nem volt szabad elküldeni. S nem volt szabad elhagyni se a munkahelyet. Ha elmegyek, önkényes kilépő vagyok.

Végül elintézttem, hogy kiléphessek.

Az összes vagyonom egy bicikli volt meg egy katonaláda. Ebben volt az ünneplőruhám. Ezeket föladtam a vasútra, és jöttem le, Szegedre.

Már meg volt beszélve, hogy a Nívó Játékarugyárba megyek dolgozni. Ott volt ismerősöm, aki beprotezsált.

No, ott aztán kifogtam az életöt!

Tíz, azaz 5 pár korong csiszolta a fát. Hiába volt elszívó – hogy szedte lefelé a plakátot a falról –, akkora por volt, hogy az öreg szaki tüsszentett egyet és szállt kifelé az orrából a por.

Én is hiába kötöttem be az orrom.

A derekam tönkrement. Az már a katonaságnál tönkrement. Lumbágóm lett, s ott még rá egy-két lapáttal.

S akkor én beletörődtem, hogy ez az élet, és csináltam. Én is csiszoló voltam.

Az volt a szokás, hogy reggel, mikor jó idő volt, karéjba ültünk az udvaron.

Volt ott egy Délvidékről ideszármazott hangszerkészítő-mester, a Bodzán Józsi bácsi. Híres mester volt, s ő is ott dolgozott. Az öccse meg már a Hangsergyárban volt.

Ez a hangszerkészítő mondta:

– Látom, maga egy jobbérzésű ember. Lenne-e kedve hangszert készíteni?

Mondtam, hogy volna ám.

– Mert a Hangsergyárban alakul valami. Biztos fölvennék. Szombaton elmegyünk.

Jól van, elmentünk. Egyből rám haraptak. Tóth Béla volt az igazgató.

A Hangszergyár egyik részlegébe kerültem.

Nem is tudom, mit adott a Sebők Miklós először munkának. Mutatta, hogy köll, már csináltam is. Büszke vagyok rá, mert ráállt a kezem.

Mikor vége volt az első napi műszaknak, mondja:

– Gratulálok, apafej. – Mindenki apafej volt neki. – Már az első nap teljesítette a normát.

De nem azért történt ez, mert siettem. Mindent nagyon lelkiismeretesen csináltam.

Nem emlékszem, mi volt az első munkám. Valami faragás.

Egy kis ideig ott csináltam nem tudom miket. Azután bekerültem a nagy üzembe, a Hétvezér utcába.

Az első munka az volt, hogy volt egy asztal, és Sebők Miklós úgy mutatta meg a munkát, hogy odacsíptette a hegedűt a fiókhöz. Megkentem a hátát, s aztán a szorítócsavart föl kellett tenni.

– Na, így csinálja, apafej – mondta.

És én szépen csináltam.

Nem sokat csináltam meg, aztán jött megnézni. Fölveszi, mosolyog. Megkérdezte, hogy ideges vagyok-e. Mondtam, hogy az vagyok. Kiderült, hogy a hegedűnek nem a belsejébe ragasztottam, hanem a hátuljára.

Szépen le köllött venni, s attól kezdve megindultam fölfele.

A rengeteg faanyagból negyedévre való habos jávor jött össze, és akkor én minden évben egy negyedévben csináltam a zenekari hegedűt. Vastagságmérővel, pillanatmérővel, órával kidolgozva a hát és a tető is.

Fenn volt 4 és fél, és aztán vékonyodott a randba, a mélyedésbe. Ott kellett kettő és félnek lenni. A gerendát külön ragasztottuk.

Mindent csináltam ott egyébként, ami csak létezett.

A zenekari hegedűk már komolyabbak voltak.

Kaptam is egyet a szériából Sebőktől.

Úgy csúfoltuk ezeket, hogy Mao-hegedűk. Vörös hegedűk voltak.

Megkérdeztem Sebőktől, hogy lehetne-e ezekből a hegedűkből – bármennyibe kerül – egy darabot kapni.

Mondta, hogy majd utánanéz.

Elment, s aznap vagy másnap kérdezte, hogy megér-e nekem egy ilyen zenekari hegedű 1413 forintot.

Mondtam, hogy akármennyit.

El lett intézve.

Én meg lementem a Horváth Jósikához, és mondtam, hogy nem kell nekem ez a szín. Legyen sárga.

Egyszer csak megjelent Sebők Pista. Ha szidott volna, az nem esett volna olyan rosszul, de ő visszafogott hangon mondta:

– Imriském, miben egyeztünk meg? Nem abban, hogy a szériából kérsz egy hegedűt?

Mondtam, hogy abban egyeztünk, s úgy is van.

– Milyen jogon mentél le sárgára fúvatni?

– Nem szeretem ezt a piros színt.

– Nem szeretem az ilyesmit – mondta felém bökve a szót.

Kicsit gonosz természetű volt.

Miklós talán melegebb szívű volt.

Egyszer nagyon kitoltam vele.

Nem szólt sose, hogy ragasszam meg a hegedűt, csak megkopogtat-
ta, és ment tovább.

Egyszer, mikor így megkopogtatta s letette, ott hagytam. Jött egy óra
múlva, és kérdezte, hogy megragasztottam-e. Mondtam neki, hogy nem
mondta, hogy miért hozta ide.

Erre nagyon dühös lett, s mondta, hogy ragasszam meg.

Ez mindjárt más!

Én is neveltem őket.

Most nagyon jóban vagyunk.

Jó szakemberek voltak. Az apjukat nem ismertem.

Kezdetben nem volt még profiltisztítás. Csináltunk gitárt, mandolint,
hegedűt, csellót, nagybőgőt.

Csináltunk egész kicsi hegedűt is. Alig tudtam befogni. Nem volt túl
nagy igény rájuk.

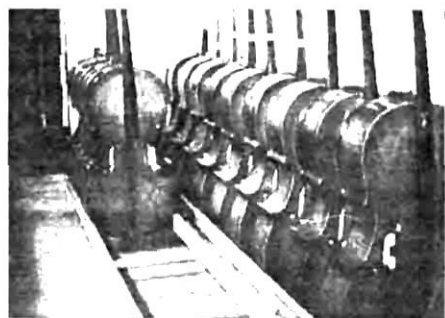
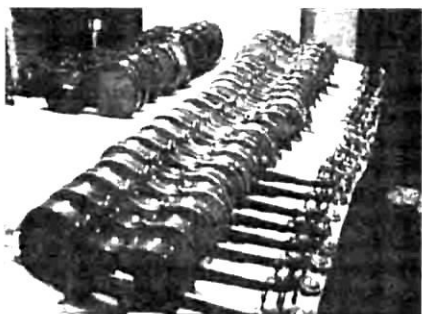
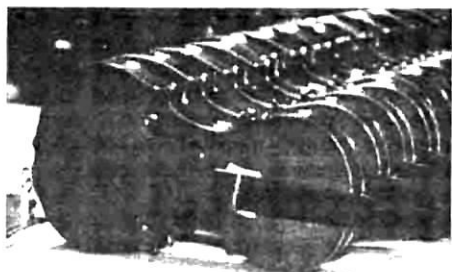
Alighogy ezt befejeztem, hoztak három nagybőgőt, hogy bummm, most
ez a munka. Nagy marógéppel tettem bele a csíkokat. Két fekete közé egy
fehéret kellett. Be kellett meszesíteni. Befogtuk nejlomba.

Csigafaragó – az az egy nem voltam. Azt Török Sanyi csinálta.

Gyönyörűen dolgozott. Az enyém elszégyellheti magát az ő munkája
mellett. Az enyém díszítő faragás. Hasonlít a székelly faragásra. Ő például
János vitéz-jeleneteket faragott a kazetta tetejére. A háttér is ki volt faragva.

Megszelídített dallamok

*A Szegedi Hangszergyár csaknem negyedszázados történelmében
jelentős esemény volt 1993. július elseje – ekkortól működik egyszemé-
lyes kft.-ként a patinás üzem. E gazdálkodási forma egyúttal lehetőse-
get nyújt arra, hogy a közeljövőben végre megfelelő mennyiségű alap-
anyagot vásárolhasson a cég. Miért várnak ettől a lépéstől komoly
eredményt? – kérdeztük az egy éve kinevezett új igazgatót, Kakuszi
Lászlót.*

Megszólalásra készen

A hangszergyártat hat és fél éve megvásárló Konsumexnek nincs könnyű dolga az utóbbi években. Az ismert kelet-európai átalakulások óta a korábbi orosz és csehszlovák szállítóktól rendkívül drágán, csak dollárért lehet fát beszerezni, a jugoszláv események miatt viszont egyszerűen bedugult az ottani piac. Márpedig jó hangszert csak olyan fából tudunk készíteni, amely legalább 3-4 évet szárad feldolgozás előtt. Ehhez nekünk annyi alapanyagot kell tárolnunk, amit a magyar szabályozók szigorúan „büntetnek”. A kft. megalakulásával viszont a Konsumex Rt. feltölti forgóalapunkat, tehát rövidesen ismét lesz keretünk kellő mennyiségű fenyő vásárlására. Ez a tény rendkívül stabilá teheti gazdálkodásunkat...

Délmagyarország. 1993. szept. 15.

Mindannyian állítják:

Fél évszázados fönnállásunkat se kicsi, se nagy hejehujázással nem ünnepeljük. Jobb viszonyok között nagyon is helyénvalónak tartanánk.

De nekünk örökösen vacognunk kell. Nehéz idők jönnek, megroskad a piacunk, veszélyben a kenyérkeresetünk.

De az ötven év, az fél évszázad. Egy ember életében is. Hát egy hangszerkészítő törekényisége a történelem hánykolódó tengerén! Ha nem háború, akkor a politikai nemszeretenség széljárása. Az is megárhath a hegedűnek.

A hegedűben lélek lakik, nemcsak az a pici fapöcök, hanem az egész test. Az lélekből beszél. Sérülékeny.

Ha baj van, leghamarább a legérzékenyebb pusztul.

Kalaplevéve állunk a stabil ötven esztendőnk kilométerkövénél. Leginkább emlékezünk. Jó tanítómestereinkre, segítőinkre, a sors olykor való kegyes jóra fordulásaira, sok jóra s szépre.

De kalaplevéve állunk a most következő 50 esztendőnk előtt. Megérhetik a hangszerművesek, az utódaink, ha jól vigyáznak a minőségre, a piacokra, az emberségre, és mi szép, s mi jó, mindarra.

Előadóművészek

Szecsődi Ferenc
hegedűművész

Először zongorázni tanultam. Abszolút hallásom van. Háromszor eltanácsoltak a pályáról, mert tehetségtelennek tartottak. Hallás után mindent le tudtam játszani. Ez nem tetszett egyeseknek. Ugyanakkor technikai dolgokkal nem nagyon törődtem. A magam gyermekes, slendrián módján lejátszottam a rám bízottakat.

Rendkívül gyorsan tanulok. S addig nem nyugszom, amíg fejből nem tudom az egész művet.

Nyolcéves koromban odáig fajult a helyzet, hogy azt mondták, zongorából lehetetlenség engem tanítani, inkább valami vonós hangszert kelle-

ne választanom. Szóba jött a cselló, de kicsi növésű voltam hozzá. Akkor a szüleim hegedűre írtattak be a csepeli zeneiskolába. Első hegedűm 1/4-es volt. Nagyon nehéz volt rajta játszani, mert amíg behangolja az ember, azzal fél nap is eltelik. De jöttek a nagyobb hangszerek, a feles és 3/4-es. Ez már nagy szónak számított, mert Sáránszky Pál készítette mesterhegedűt kaptam. Azon nagyon jó érzés volt játszani.

Amikor a 4/4-es hangszeremet megkaptam, kezdődött a kálvária előlről, mert ez már nem volt olyan jó minőségű hangszer. Ha nem amikor a konzervatóriumban tanultam, akkor kaptam egy francia mester-

Bejelentkezés:
 1. Felhívással a Dr. Székely István
 2. Telefonon a Dr. Székely István
 3. E-mail címen a Dr. Székely István
 4. Személyesen a Dr. Székely István

A Felhívásnak Ezen Látványos Ábrán Válaszolnia

A szölista: Székelyi Ferenc

Név	Születési év	Hely	Pontszám
1. ...	...	...	...
2. ...	...	...	...
3. ...	...	...	...
4. ...	...	...	...
5. ...	...	...	...
6. ...	...	...	...
7. ...	...	...	...
8. ...	...	...	...
9. ...	...	...	...
10. ...	...	...	...
11. ...	...	...	...
12. ...	...	...	...
13. ...	...	...	...
14. ...	...	...	...
15. ...	...	...	...
16. ...	...	...	...
17. ...	...	...	...
18. ...	...	...	...
19. ...	...	...	...
20. ...	...	...	...
21. ...	...	...	...
22. ...	...	...	...
23. ...	...	...	...
24. ...	...	...	...
25. ...	...	...	...
26. ...	...	...	...
27. ...	...	...	...
28. ...	...	...	...
29. ...	...	...	...
30. ...	...	...	...
31. ...	...	...	...
32. ...	...	...	...
33. ...	...	...	...
34. ...	...	...	...
35. ...	...	...	...
36. ...	...	...	...
37. ...	...	...	...
38. ...	...	...	...
39. ...	...	...	...
40. ...	...	...	...
41. ...	...	...	...
42. ...	...	...	...
43. ...	...	...	...
44. ...	...	...	...
45. ...	...	...	...
46. ...	...	...	...
47. ...	...	...	...
48. ...	...	...	...
49. ...	...	...	...
50. ...	...	...	...
51. ...	...	...	...
52. ...	...	...	...
53. ...	...	...	...
54. ...	...	...	...
55. ...	...	...	...
56. ...	...	...	...
57. ...	...	...	...
58. ...	...	...	...
59. ...	...	...	...
60. ...	...	...	...
61. ...	...	...	...
62. ...	...	...	...
63. ...	...	...	...
64. ...	...	...	...
65. ...	...	...	...
66. ...	...	...	...
67. ...	...	...	...
68. ...	...	...	...
69. ...	...	...	...
70. ...	...	...	...
71. ...	...	...	...
72. ...	...	...	...
73. ...	...	...	...
74. ...	...	...	...
75. ...	...	...	...
76. ...	...	...	...
77. ...	...	...	...
78. ...	...	...	...
79. ...	...	...	...
80. ...	...	...	...
81. ...	...	...	...
82. ...	...	...	...
83. ...	...	...	...
84. ...	...	...	...
85. ...	...	...	...
86. ...	...	...	...
87. ...	...	...	...
88. ...	...	...	...
89. ...	...	...	...
90. ...	...	...	...
91. ...	...	...	...
92. ...	...	...	...
93. ...	...	...	...
94. ...	...	...	...
95. ...	...	...	...
96. ...	...	...	...
97. ...	...	...	...
98. ...	...	...	...
99. ...	...	...	...
100. ...	...	...	...

hegedűt. Azon nagyon sokáig játszottam, mígnem egy másik hangszer mellett kötöttem ki.

1977-ben, a diplomám megszerzése után kerültem Szegedre. Itt is elég sokat kinlódtam, mert nem volt jó hangszerem. 1980-ban Sebők Miklós hangszerkészítő-mester barátom, tisztelete jeléül megajándékozott egy mesterhegedűvel, amelynek Filius extra a neve. Ez a hangszer most 21 éves, és nagyon szívesen játszom rajta.

Azóta sok más hangszerhez is hozzájutottam. Van egy állami hangszerem, Giuseppe Castagnino készítette 1935-ben, amit a magyar állam 15 évvel ezelőtt bocsátott a rendelkezésemre. Szeretnivaló. Ezt a drága hegedűt minden évben leltározzák.

Ezen túl több más hangszerhez is hozzá tudtam jutni, amikbe befektettem. Kölcsönzöm némelyiket olyan kollégáknak, akik még nem tudtak jó hangszerhez jutni. Van tehát egy Reményi Mihály készítette hegedűm, van olyan jó hegedűm is, aminek az eredete tisztázatlan, s van Spiegel származású hegedűm, és végül egy Elek Sándor készítette hangszerem. Ennyi hangszer között válogathatok. Különben az a típus vagyok, aki egy hangszerhez nem ragaszkodik.

Egyébként a körülmények mondják meg, hogy mikor melyiket vegyem a kezembe. Van, amikor szabad térben kell játszanom, van, amikor zárt helyen, s az is sokat számít, hogy zenekarral játszom, amikor hangszebb hangszerre van szükségem. Most Sin Katalin kolléganőmmel koncertezünk, ahol intímebb modorban szól a hegedűm.

Tíz évvel ezelőtt itt játszott Szegeden Ruha István. Együtt koncerteztünk, ami után azt a hangszert, amin itt játszott (nem tudni, mi volt a márkája, ki volt a készítője), csodálatos jó hegedű volt, azt mondta, hogy barátai áron eladja nekem. Ezt hosszú ideig használtam.

Egyszer koncertezés közben olyan dolog történt velem, hogy a lábam a földbe gyökerezett. Vagy 5 másodpercig úgy szólt a hangszer, mintha nem is én játszottam volna rajta, hanem Ruha Pistának a lelke. Egyszerűen az ő hangján szólt vagy 5 másodpercig. Más ezt nem vette észre, de én teljesen megdöbbsentem. Ez nem hallucináció volt. Én nagyon izgulós vagyok a koncertek előtt, de a színpadon már nem. A hangszerem másképpen szólt. Egyszer megrepedt a lélek fölött a tetőlap, onnantól kezdve használhatatlan lett.

Hogy a hegedűnek lelke van, máskor is átéltem már. Például Ruha Pistának a nagy tisztelője vagyok, a Tisza Szállóban Tartini Ördögtrilláját játszotta. De azt úgy játszotta, mintha maga az ördög játszotta volna... Ugyanilyen élményem volt, amikor a Cifra Alapítványt elnyertem. Párizsban hallottam Cifra Györgyöt játszani, Chopin gyászindulóját játszotta,

annak a lassú tételét, de úgy, mintha a termen hideg fuvallat fújt volna. Beledermedt a hallgatóság is.

Árn nemcsak a hegedű a fontos. A vonó is. Sajnos jó vonóhoz nehéz hozzájutni.

Néhány éve Bécsben Mendelssohn hegedűversenyét játszottam. A hangverseny után odajött hozzám egy idős néni, hogy szeretné, ha másnap elmennék az otthonába és duót hegedülnék vele. Megdöbbenem a szokatlan kívánságon. Elővette a hegedűjét, duókat játszottunk, amiből kiértődött, hogy valamikor tudott hegedülni. A végén azt mondta, neki annyira tetszett a játékom, hogy egy ajándékot akar nekem adni. Elővett egy 200 éves vonót, amit John Dodd, a legjobb angol szakember készített. Teljesen nyílegyenes, sértetlen vonó. A volt férje, aki a Bécsi Filharmonikusok koncertmestere volt, a tanítómesterétől kapta ajándékba a diplomaversenye alkalmából, még az 1920-as évek elején. Ez olyan érték, alig merem koncertkörútjaimon magammal vinni. Mindig nagy becsben lehetett. Csudálatosan megőrizte rugalmasságát. Brazil rózsafából készült. Ilyet manapság megvásárolni nem lehet. Ritka darab. A régi mesterek a hozzá való fát 15-25 éven át szárították, mire vonóvá alakították. Napjainkban sietnek. Tegnap még a rigó fűtyült a fán, mára vonóvá teszik.

Úgy tudom, Magyarországon három Guameri-hegedű van. Kovács Dénesnek, Perényi Eszternek, sorszámban Ruha István 26, 27-ese mellett, a harmadik Szenthelyi Miklósnál van. Ezek állami tulajdonú hangszerek.

Valamikor az állam híres hegedűket vásárolt a művészei számára. Akkoriban az ő számára árban még nem voltak elérhetetlenek ezek a hangszerek.

Létezik sok drága hangszer, amin soha nem is játszottak. A gyűjtők kezében, a páncélszekrény sötétje őrzi a drága kincseket. Ám amelyik hegedűn nem játszanak, az veszít a hangjából. A gyűjtőknek ez nem számít. Őket a márka érdekli.

Én odaadom a hangszeremet, amellyikkel személyesen nem tudok foglalkozni. A hangszer szereti, ha játszanak rajta. A hangszernek lelke van! (Fából faragott lélek.)

A kínaiak is megjelennek immár a hangszerpiacon. Nálunk előnyösebb helyzetben vannak. Saját fájuk van. Saját fenyőjük, jávoruk van. A mai szakirodalom tagadja, hogy a bevonó-lakkoknak döntő szerepe lenne a hegedű hangjának minőségében. A kínai lakkművesség évezredes múltra néz. Hegedűiken ez minőségileg semmi előnyt nem mutat.

A művész mögött ott áll az ember. Ez a hangszerre is vonatkozik. Emögött is ott van a készítő mesternek az egyénisége. Ha a mester zárkózott, a hangszer is olyan. A mester a saját lelkét is beleépíti a hangszerbe. De nemcsak a mester, a hegedűművész is alakítja a hangszert a játékával.

Ahogy én hallottam, ahogy a hang terjed a hangszer belsejében, észrevétlenül koptatja, alakítja azt.

Húsz évvel ezelőtt volt egy rossz kinézetű növendékem. Csúnya alkat. Csúnyán is játszott. Kapott egy nagyon jó hangszeret. Fél év alatt rosszkedvével, keserűségével tönkrevágta.

Élőlény a hegedű. Hasonló az emberhez. Az állami hangszeremen nagyon sokat kell gyakorolnom. Ha 3 órán át gyakorol az ember rajta, engedékeny. Ha egy napot kihagyok, s aztán gyakorolok, nagyon meg kell küzdenem vele. De ezután kezes bárány. Sokan azt hiszik: ugyan már!... De ezeket a vonásokat csak az tudja, aki mindennap vele érez.

A külföldi útjaimról szólva mondom, hogy utoljára Németországban, Spanyolországban jártam s léptem föl a Budapesti Strauss Zenekarral, amelynek Bogár István a vezetője, s akiben a muzsikus a vezetési készségével ötvöződik.

Bécsben Strauss és Waldteufel kerültek műsorra. Barcelonában a Palou-teremben Doppler kettősversenyét játszottam Kovács Imre fuvola-művésszel. Az utóbbi modern, híres, 3000 férőhelyes hangversenyterem.

Személyesen nekem nagy bánatom, hogy Szegednek nincs hangversenyterme. S ezt a tényt szomorúbbá teszi, hogy néhányan akartuk, hogy legyen. Majdnem tíz éve alapítványt tettünk, hogy hangversenytermet hozzunk létre. Bódi György, a Szegedért Alapítvány titkára gyönyörűen megfogalmazta az okiratot, de öt olyan kvalifikált szegedit nem találtunk, aki magára vállalta volna, hogy ezért lobbizik, hogy ezt segíti. Nem lehetett 5 olyan potens embert találni, aki nem utálta volna egymást, és azt mondta volna: igen. Azt mondta: igen, de vele nem!

Most kiszorultak a képzőművészek, a Kortárs Balett már szétverődött. Ha körülnézek, Kecskemétnek olyan koncertterme van, amelyben komoly orgona működik. Kecskemét régóta és sok minden művészeti dologra örömmel áldoz. Művésztelepe, zeneiskolája, játékmúzeuma, naív festők galériája van. Valamikor Dankónak egy daláért (Mekondult a kecskeméti öregtemplom) Bugacon kastélyt adott. De Békéscsabán gyönyörű kis hangversenyterem működik.

És Szegednek kiváló muzsikusai vannak most is. De hiányzik a körítés. A marketingmunka. Tavaly Baseltől itt járt egy régi zeneegyüttes. A konzervatórium kistermében játszottak (amely be van ázva), amelyben nincs légkondicionáló berendezés, amelyben emiatt áprilistól októberig nem lehet koncertezni. Tehát hiába muzsikálsz benne világszínvonalon, ha az alpári körülmények között elvész a produktum.

Hangversenyzongora alig van a városban. Nincs stúdió.

Mikor Szegedre kerültem, az volt a város előnye, hogy nagyon sok lehetőség kínálkozott a koncertezésre. Megszerezhettem olyan biztonságot,

amivel bárhol bátran élhetek. Viszont ősrégi hátrány, hogy mindenért Budapestre kell menni.

Engem azzal csaltak Szegedre, hogy új házas létemre lakást adnak. S beváltották ígéretüket. Weninger Richárd annyit tudott tenni, hogy 27 m²-es lakáshoz jussak. Amiben 3 évig éltünk. Amiben megszerettem a várost.

13 évvel ezelőtt Újszegeden kertes házat építettem.

Nem készültem szólistának. A körülményeim úgy alakultak, hogy világjáró előadóművésszé lehettem.

A Filharmónia Kht. bérleti koncertje a színházban

A szólista: Szecsődi Ferenc

Munkatársunktól

A Filharmónia Kht. Fricsay-bérletében ma 19.30-kor a Szegedi Nemzeti Színházban Gyüdi Sándor igazgató-karnagy dirigálásával és Szecsődi Ferenc hegedűművész közreműködésével a Szegedi Szimfonikus Zenekar ad koncertet.

A ma esti hangversenyen először Bartók Magyar képek című darabját játssza a szimfonikus együttes, majd Lendvay Kamilló II. hegedűversenye csendül fel. A szólista a kiváló hegedűművész, Szecsődi Ferenc lesz, aki 1977-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Szűcs Mihály növendékeként szerzett hegedű kamaraművészi diplomát. A szegedi konzervatóriumban tanársegédként kezdett oktatni, majd végigjárta a ranglétrát: 1985-ben adjunktusi, 1990-ben docensi, 1997-ben főiskolai tanári, 2000-ben pedig egyetemi tanári kinevezést kapott.

Koncertező művészként világszerte fellépett, évente 50-60 hangversenyt ad idehaza és külföldön. Növendékei közül sokan már elismert tanárok és neves zenekarok megbecsült művészei. Szecsődi Ferenc a kortárs magyar zene hűséges és értő tolmácsolójaként rendszeresen szerepel a televízió és a rádió műsoraiban. Számos lemezfelvételt is készített a Hungarotonnál. Megkapta az Akadémiai Nagydíjat, a Cziffra Alapítvány aranydiplomáját, a Szegedért Alapítvány művészeti kuratóriumának díját és Liszt-díjat. 1987-ben a Magyar Rádió, 1991-ben pedig a Magyar Zenei Előadóművészek Társasága az év legjobb előadóművészeinek járó nívódíjban részesítette. Az ARTISJUS Zenei Alapítvány három alkalommal is kitüntette a kortárs magyar zene kiemelkedő interpretálásáért. Zenepedagógusi munkájáért 1997-ben elnyerte a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének Weiner Leó-díját. Legutóbb, januárban a Budapesti Strauss Zenekar koncertmestereként és szólistájaként Németországban és Spanyolországban turnézott.

Szecsődi Ferenc Lendvay Kamilló most elhangzó II. hegedűversenyét két évvel ezelőtt, a szerző 70. születésnapjának tiszteletére a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával játszotta először. Más kortárs magyar zeneszerzők műveit is szívesen szólaltatja meg, ő mutatta be Durkó Zsolt, Kocsár Miklós, Rózsa Pál és Huszár Lajos hegedűversenyét is. A koncert záró műsorszámaként Sztravinszkij Petruska szvitjét hallhatja a közönség.

Délmagyarország. 2000.

Szöllősy József
koncertmester

1971 óta vagyok a Szegedi Szimfonikus Zenekar tagja. Legjobb tudomásom szerint a zenekar 30 éve alatt egyszer vásárolt hegedűket a muzsikusi számára. Egyszerre 10-15 darabot. Nem hangszergyári termékeket, hanem mesterhegedűket.

Sebők Miklós hangszerkészítővel a zenekarból többen is kapcsolatban vagyunk. Szecsődi Ferenc művész úr is kapott tőle néhány hangszert. A javításokat vele is, és másokkal is végeztetjük. Más hegedűjavító is van, pl. Hadobács Zoltán, H. Kovács Benedek, Bánhegyi László stb.

Igazándiból, hogy vonósainknak milyen márkájú hangszereik vannak, csak a Festő utcában, ahol a próbatermünk működik, tudják megmondani a nyilvántartásokból. Ott néhány jó hangszer még gazdára vár.

Az egyháznak vissza kell adnunk a Festő utcai termünket, és ránk valahol új otthon vár. Pár év türelmi időt kaptunk. Különben a próbaterem nem a legideálisabb a céljainkra. Visszhangos, rossz az akusztikája és kicsi. (Pl. ha a teljes zenekar, a szólisták és a kórus is együtt próbál.) Az idegen szólisták és karmesterek meglepődnek, amikor a próbateremből átmegyünk a színházba. Ott egészen másképp hallatszik a játékunk, mint a Festő utcában.

Szecsődi művész úr akcióit indítottak egy modern hangversenyterem létrehozása érdekében. A régi Hungária lenne erre alkalmas. Közel van a színházhoz, a hangszerek szállítása nem jelentene nagy gondot semmilyen időjárási viszonyok között sem. Jó hangversenytermet lehetne kialakítani benne, az emeleten a Zeneakadémia méltó helyet kaphatna. Kész zenepalota lehetne. Bartók, Kodály annak idején kipróbálták, akár a Tisza Szálló nagytermét, s alkalmasnak minősítették ezeket zenekari hangversenyezés céljára némi átalakítással. Szó van arról, hogy a Világ Ut-cájában kongresszusi palota és hangversenyterem is épül. Megérjük-e?

Visszatérve a hangszerekhez, mondom, nekem is van egy francia mester kezéből származó hegedűm, amelyet a zenekar egykor való cigányprímástól vásárolt. Ki volt az név szerint, arról nem szól a fáma. Hanem tizenegynéhány ezer forintért vették, s most, ha az enyémmé lenne s eladásra kínálnám, hát közel egymillió forintot kérnék érte. Szakértő, pénzes ember, aki gazdája lenne szívesen.

Szeccsői művész úr tíznél több hegedűnek a tulajdonosa. Külön élvezi, hogy különböző feladatoknak különböző hangszerekkel áll neki.

Dolgozott a Szegedi Hangszergyárban egy Csonka István nevű hangszerkészítő fiú. Valahogy nem boldogult a szakmájában. Kiment Németországba, Kölnben él. Megelőzött emberré vált. Ha magyar hangszerész kopogtat nála, tejből-vajból füröszt, keblére öleli őket. Három aranydiplomát kapott a Világ Hegedűkészítőinek Találkozóján, ahol ő is bemutatta remekműveit. Ez Cremonában volt.

A zenekarunkban francia, német, olasz és magyar mesterhegedűt játszottunk, amelyek közül lehet, hogy egynémelyik utánzat. Stradivari tehát nincs a kezünk ügyében, de a jelenlegiek is megállják a helyüket. A közös tulajdonú, jó hegedűk közül két-három hangszer még gazdára vár a Festő utcában.

Rangsorolódik, hogy kinek a kezére adják a hangszert. Természetes, hogy a koncertmester kezébe a legjobb hegedű kerül, hiszen ő szólózik. Utána következnek a szólamvezetők. Azok után a helyetteseik. S utánuk a közgatonák, a tuttiszták.

Szimfonikus zenekarunk Európa-szerte ismert. A szomszéd országokon kívül megjártuk már Szingapúrt, Tajvant, Brazíliát is.

Közel harminc éve a nevem alatt vonósnégyes működik. Sikereségünket bizonyítja, hogy föllépünk templomokban, művelődési házakban, iskolákban, muzsikálunk kórházakért, árvízkárosultakért, betegeknek, muzsikálunk a zene örömeért.

MÉG EGYSZER A HEGEDŰKIÁLLÍTÁSRÓL

Megfizethető mesterhegedűk

*Nemzeti Hegedűkészítő Verseny és Kamarakiállítás
Régi Zeneakadémia, 1997. május 9-11.*

Május 9-én különös hangversenyt hallhatott a Régi Zeneakadémia közönsége. Vonósnégyes-tételek és virtuóz hegedűdarabok szóltak meg, sajátos módon néha többször is. A dolog nyitja a hangverseny ap-

ropója volt: ezen az estén osztották ki a Nemzeti Hegedűkészítő Verseny díjait, amelyen a magyar és cremonai hegedűkészítés kiemelkedő személyiségei ültek a zsűriben, alkották a díszvendégek sorát.

Az ünnepélyes pillanatok alkalmat adtak arra is, hogy a műsor egyik tétele a győztes hangszeren is megszólaljon.

Az illet – nem először – a Magyar Hangszerész Szövetségtől, személy szerint Semmelweis Tibor hegedűkészítő mestertől származott. Először talán még csak a bizonyítás vágya motiválta a rendezvény megszervezését: Mutassuk meg, hogy az annak idején világhírű, az ötvenes években elsovadt és most újraéledő magyar hegedűkészítő-iskola képes mennyiségben és minőségben is figyelemreméltót alkotni. Találkozzanak egymással a hangszerkészítők, váljon mindenki számára bizonyossá, hogy van értelme Cremonába, Mittenwaldba küldeni tanulni a Hangszerészképző Iskola növendékeit. És van értelme, mert Morassi mester, a Stradivari Nemzetközi Hegedűkészítő Iskola professzora, keresett és drága hangszerkészítője azt mondta, hogy nemzetközi mérce szerint is évről-évre jobbak a magyar hangszer.

Mindez azonban kevés lehet ahhoz, hogy ennyi ember ennyi időt, munkát és nyersanyagot fektessen a versenymunkák elkészítésébe.

A szervezés talán legnehezebb része az, hogy a győztesek számára a legnagyobb jutalmat – a hangszer megvásárlását – biztosítani lehessen. Ez ebben az évben is lehetővé vált – ezúttal a Soros Alapítvány segítségével.

Jó propaganda azonban egy ilyen bemutatkozás azok számára is, akik nem nyernek díjat. Egyre többen látják ugyanis be, hogy nemcsak cremonai hangszerrel a kézben lehet a pódiumra állni, annál is inkább, mivel az megfizethetetlen. Évről-évre nagyobb az esélye annak, hogy hazai készítésű hegedűben (csellóban, brácsában sőt bőgőben) találja meg egy muzsikusz a számára rendeltetett instrumentumot.

A hangszer vizsgálat, zsűrizése itthon is a nemzetközi szabályok alapján történik. Külön vizsgálják kézműves és zenei szempontból a hegedűket, brácsákat, csellókat.

Az első bizottság hangszerkészítőkből áll, a második muzsikusból – ők döntenek el, melyik hangszer szól a legszebben, melyiknek van a legnagyobb hangvolumene...

Személyes kötődések

A muzsikusz számára azonban a hangszer nem csupán egy használati eszköz, mint amilyen például a számítógép a műszaki szakember számára. Hasonlóan az énekesek hangjához, a hangszer médium az ő

számára, amin keresztül kifejezheti zenei elképzeléseit. Saját hangszerén „bejátszottnak” érzi magát. Ismeri azt a legapróbb részletekig. Össze van vele kötve. Az idők során a hangszer a muzsikussá váló részévé válik. Büszke művészetének részesére és szívesen hallgatja híres régi hegedűépítők nevét az ő saját hangszerének készítője mellett emlegetni.

Mindez messzemenően érthető és teljesen rendben van. A muzsikussá azon a hangszeren kell játszani, amellyel boldog és jó érzi magát. Ha úgy gondolja, hogy csak egy Stradivari képes megfelelni művészi kívánalmainak, vásároljon olyat, ha teheti.

Annak azonban, aki ilyen luxust nem engedhet meg magának, csak azt mondhatjuk, hogy a szóbeszédén kívül mindeddig semmilyen hihető bizonyíték nem utal a régi hangszerek bármilyen előnyére az újakkal szemben. Hogy ezt gyakran kijelentették, de valójában soha nem figyelték meg és tudományosan egyáltalán nem bizonyították, már elmondtuk. Régi hangszeren játszani nem több, mint kedutelés, hobby. Mindennek semmi köze a játszhatósághoz és a hangzáshoz.

HANGSZERVILÁG. Megjelent: Das Musikinstrument, 1998/6-7.

Kék madár, törött szárnyal

– a 85 éves Tátrai Vilmos vallomása a középszerű és a klasszis hangszerek közötti különbségről –

– Hogyan kezdődött életre szóló kapcsolata a hegedűvel?

– A történet hatéves koromban kezdődött. Apám döntött úgy, hogy hegedűt ad a kezembe. Ő maga kezdett tanítani, majd a MÁVAG Zeneiskolába bekerültem egy nagyon jó tanárhoz. Féléves tanulás után léptem először pódiumra.

Ez egy nevezetes alkalom volt, természetesen nem az én fellépésem miatt.

A Magyar Királyi Vas- és Acélgyár címből kihúzták a „Királyi” szót, akkor volt 1919. Gyermekfejjel nagyon nagy sikerem volt, tanárom nagyon biztatott, hogy menjek ki, adjak ráadást. Nekem féléves tanulás után még nem volt repertoárom, így a Bloch-iskola soron következő darabját játszottam, ami történetesen a Himnusz volt.

Nem értettem, hogy miért könnyezik a közönség.

Szerettem hegedülni, jól éreztem magam, rendszeresen szerepeltem, és viszonylag fiatalon át kellett élnem az első defektet is. 15 éves voltam, a pubertáskor közepén, és a színpadra menve azt is elfelejtettem, milyen hangnemben kezdődik a darab.

Tanárom megnyugtatót, hogy gyakorlott előadóművészekkel is előfordul ez, fogtam tehát a kottát, és abból játszottam.

– Abban az időszakban, a világháború, a kommun és a gazdasági válság idején külön szerencse kellett ahhoz, hogy anyagilag is győzzék a taníttatást.

– A gazdasági válság idején már nem győzték. Katonazenekarban játszottam, Fricsay keze alá kerültem. Vasárnap reggel 8-kor volt mise, 11-kor őrségváltás, és kettőtől éjfélig kamaramozi. Mindez nagyon fárasztó volt, de nagyon sokat nyújtott zeneileg. Hiába hiszik ugyanis, hogy ez a katonabanda volt, az operaházi mellett ez volt akkoriban az egyetlen szimfonikus zenekar, amely szerepelt Budapesten. Fricsay Richárd repertoárja több mint 600 műből állt. Nagy wagneriánus volt, Sevciknél tanult hegedülni. Gál Jóska barátommal rendszeresen jártunk a lakására, így tőle közvetlenül ismertem meg a Sevcik-módszert. Sevcik azért tönkretett néhány generációt – ez olyan, mint a gyógyszer. Néhány szem gyógyult, a túladagolás már mérgező. nem lehet reggeltől estig tulitulizni. Mindig is büszkén vállaltam ezeket az éveket, még akkor is, amikor a kollégák rácsodálkoztak a katonazenekari múltamra. Annál is inkább, a zeneirodalom jelentős részét ott ismertem meg. Biztos kenyér volt abban az időben, amikor hatalmas gyárak álltak le évente több hónapra is. Így pedig tudtam keresni pénzt egy régi olasz hegedűre is, mégpedig jó zenei közegben.

– Milyen volt ez a hangszer?

– Nagyon szép, olasz, de kicsi hangú hegedű volt, amit Reményinél vettünk. Amikor koncertmester lettem, és sokszor kellett szólót játszani, ez a hangvolumen már nem volt elég. Akkor vettem egy francia (breton) hegedűt, aminek nagy volt ugyan a hangja, de olyan trombitászerű volt. Nem volt elég érzékeny. Ennek ellenére sokáig játszottam rajta, nagyon hatásosan lehetett szólót játszani rajta. Ezen már sokkal hatásosabban szólaltak meg a nagyobb szólók. Dolgozott akkoriban Reményinél egy hangszerész, Friers, az övé most az egyik legrangosabb New York-i műhely, tőle vettem a jelenlegi hegedűmet. Ez érzékenyebb, elég erős hangú, tiroli hegedű. Biztos másoknak is tetszik a hangja, hiszen a legtöbb kritika megemlíti, milyen jó hegedűn játszom. Megvan rajta az e-húrtól a g-húrig szükséges kólorit, lehet dinamikát játszani rajta, mindezt több mint kétszáz lemez is bizonyítja.

– Voltak speciális elvárásai a hegedűktől?

– Természetesen, hiszen az embernek egész életében az a vágya, hogy a zenei elképzeléseit teljes egészében meg tudja a hangszerén valósítani. Annak idején például játszottam szalonzenekarban Ankarában. Ott egyszer egy arisztokrata behozott egy Trier-hegedűt. Ebből is

sokféle létezik. Én akkor azt hittem, hogy megőrülök. Hirtelen meghaltam egy sor olyan ideát, amit hosszú évek óta dédelgettem magamban, de tökéletesen még nem tudtam megszólaltatni. Szinte sírtam, amikor vissza kellett adnom. Más alkalommal kézbe vehettem egy Guarnerit, amit talán még Stradivarinál is jobban szerettem, talán mert férfiasabbnak találtam a hangját.

Kipróbálhattam Menuhin és Ojsztrah Stradivariját is.

Azt kell mondanom, hogy rettenetes dolog.

– Az, hogy vissza kell adni?

– Igen. Olyan, mintha az ember ránézhetne, megérinthesse egy gyönyörű nőt, aki az érintés pillanatában elillan előle. Ezeken a hangszereken végre kimondhattam azt, amit érzek. Ez leírhatatlan élmény, és szörnyű dolog a hangszerrel együtt lemondani róla. A közepes, átlagos hegedűkön meg lehet szokni, hogy hol van a kifejezés határa. A cremonai hegedűkön azonban messze túl tudunk lépni ezeken a határokon szépségben, kifejezésben, mélységben.

– Hol vannak a nagy hegedűk?

– Legtöbbjük magánkézben, és nem is biztos, hogy muzsikuskoknál. Ez ugyanis a legjobb pénzbefektetés. Éppen most járt ilthon egy kolléga fia, aki Németországban él, ő is hegedűs, egyik zenekar koncertmestere, Stradivarin játszik. Kipróbáltam az ő hegedűjét is – leírhatatlan érzés volt. Kivételes szerencséje van annak a művésznek, akinek olyan hegedűje van, hogy nem kell sajátmagával kompromisszumokat kötni a zenei gondolatok megvalósítása terén.

Tóth Anna

Hangszervilág. 1997. okt.

Gárdián Gáborné
hegedűtanár

Király-König Péter Zeneiskola

Békés megyei, orosházi vagyok. Édesapám, Gabnai Béla, foglalkozását tekintve férfiszabó, hegedült meg tangóharmonikázott. Ezt hobbiból tette, ezzel szórakoztatta a barátait. Tőle kaphattam indíttatást a zene szeretetéhez.

Az orosházi zenei általános iskolába jártam 8. osztályos koromig. Itt korán kitűnt, mennyire szeretek énekelni, mindig szólóénekes voltam.

Tanáraim javaslatára kezdtem vonós hangszert tanulni. Először a cselőra szerettek volna rábeszélni, de nekem a hegedű jobban tetszett. 7 évesen kezdtem hegedülni. Most már utólag nagyon örülök, hogy így döntöttem. Kis termetű, kis kezű vagyok, erőlködnöm kellene egy nagy csellón. Azt hiszem, az a nagyobb termetű embereknek szimpatikusabb.

Az orosházi nagyon jó zeneiskola volt. Szegedi tanáraink voltak, innen jártak át Orosházára. Szél Pál, aki már meghalt, Belle Ferenc, Papp Sándor, aki Békés megyében tanít ma is. Kiss Ernő akkoriban még nem járt át. Általános iskola után a konzervatóriumba felvételiztem. Itt Kedves Tamásné tanárnőnél tanultam, s párhuzamosan végeztem a gimnáziumot. Főiskolai tanulmányaimat Várnagy Lajos hegedűművésznél folytattam, nála diplomáztam 1978-ban.

Már picikoromban elhatároztam, hogy pedagógus leszek. A zenekari játék is közel áll hozzám, de gyerekekkel akartam foglalkozni. Gyerekkoromtól tudatosan készültem erre, jegyzeteltem, leírtam a tanáraink fontos gondolatait, hogy majd, ha tanítok, ezeket tudjam hasznosítani. 1984-től dolgozom a Király-König Péter Zeneiskolában. A tanítást a mai napig szívügyemnek tekintem, és szerintem ezt a gyerekek érzik. Mindig fogjuk a kezüket, szeretettel igazítjuk, segítjük, hogy a lehető legrövidebb idő alatt a legszebben, a legoptimálisabban megtanuljanak a hangszeren.

Ha jelentkezik nálunk, mondjuk egy óvodás, kis felvételin vesz részt. Először megénekeltetjük, általa választott kis gyermekdalt kérünk tőle. Azután mi éneklünk egy dalt, s megkérjük, hogy énekelje vissza. A hangközök visszaénekeltetésével megfigyelhetjük a hallását. Ezután tapssal ellenőrizzük a ritmusérzékét. Fontos, hogy mennyire hajlékony a kis keze. Hisz van merevbb kezű, esetleg rendellenességgel megáldott gyerek, mondjuk, túl rövid valamelyik ujj. Ezt azért kell megvizsgálnunk, mert a hegedű igazán komplex, összetett, s így nem a legkönnyebb hangszer.

Ezután elbeszélgetünk a gyerekekkel, miért pont a hegedűt választották. Nagyon aranyos válaszokat szoktunk kapni. Például, hogy látták a tévében, hogy ez milyen szép; hallották a hangját, s ők is szeretnének ilyen szépen hegedülni.

Az ilyen gyerekeket öröm tanítani, hisz nem szülői unszólásra jöttek, hanem saját érdeklődésük vezette őket a zene, a hangszer felé.

A tanulás kezdeti szakasza, a hegedű megszólaltatása nem könnyű feladat. Itt kell nagy türelem és szeretet, hogy érezzék, érdemes tanulni.

Teljesen egyénre szabott a mi tanítási módszerünk, tehát mindig a gyerek érdekében teszünk meg mindent. Amikor olyan helyzetben van, vagy éppen olyan pozícióban, akkor gyorsabban tudunk haladni vele, aztán kevésbé, de mindig szeretettel és türelemmel tesszük ezt. És ezt ők meghálálják, mert szeretnek ide járni, nem hiányoznak. Például tőlem

szinte soha nem hiányoznak a gyerekek – heti 2x1/2 órában tanulnak –, minden alkalommal megjelennek, tudják, hogy nem kell félni, tartani semmitől. Mi együtt gyakorolunk, én mindig segítem őket, egy picit továbblépünk, és mindig az ő pillanatnyi állapotukhoz igazodunk. Előfordul, hogy adok házi feladatot, de nálam ez úgy épül fel, hogy az órán veszünk valami új kis anyagot, tehát egy etűdöt vagy egy előadási darabot, ezt többször átvesszük, én eljátszom, hogy többször meghallgassam, hogy tetszik-e egyáltalán. Utána megpróbáljuk elméletileg felépíteni, tehát leolvassuk a hangokat, megnézzük a ritmusát, és utána az én segítségével megpróbálják eljátszani, tehát lapról leolvasni. Ezek után jön a házi feladat, otthon begyakorolni a kis darabot. Mindig olyan feladatot kapnak, én legalábbis csak olyan feladatot adok, amit órán jól átnéztünk.

A lapról való olvasást, a kottaismeretet a szolfézsórákon tanulják meg, de a hangszerrel való összekötés csak a hangszeres órán történik. Tehát, hogy a d-húron első ujjal e-hangot fogok le, ezt csak kizárólag itt, a hegedűórákon tudjuk megtanulni. Kicsit játékos formában szoktuk minden órán ismételgetni, hogy ne legyen teher, ne egy elméletnek fogják fel, hanem mint fontos dolgot.

A hegedűtanulásnak óriási irodalma van. Vannak hegedűiskolák. Ezeket nem az iskola adja, a gyerekeknek kell megvásárolni. Számomra a leg-szimpatikusabb a Dénes László-féle hegedűiskola. Én ezt ajánlom megvételre. Én nem készítettem hegedűiskolát. Némelyik itt dolgozó tanárnak van összeállítása a saját hangszeréből. Én nem ambicionáltam ezt a fajta munkát. Úgy gondoltam, hogy a mi hegedűiskolánk megfelel. Annyi anyaggal bővítem ki ezt, gyűjtök hozzá különböző előadási darabokat, etűdöket máshonnan, hogy ez egy komplex egész számomra. Tehát nem bajlódtam azzal, hogy most ezt összefűzzem, és próbáljam egy kötetben megjelentetni. Valószínű, hogy a mi irodalmunk sokkal nagyobb, mint más hangszeré a gyakorlatok szempontjából is. Előadási darabokról nem is beszélve. Én azt a fáradságot, hogy írjak, inkább arra fordítottam, hogy összegyűjtsem, fénymásoljam az anyagokat.

Nyolc kollégám van, mindegyiknél 20 növendék tanul. Délután vannak a foglalkozások, mikor az általános iskolából ebéd után átjönnek ide a tanulók. Este 8 óráig tanítunk. 1/2 2-től 8-ig. Fárasztó. Napi 4-5-6 órát tanítunk. Legtöbb, amit bírok, 6 óra. Ha több, akkor már szédelgek. Igazi fegyelmel, ráéréssel 4-5 óra az optimális.

Jelenleg 19 növendékem van. Inkább az általános iskolás korú növendékek vannak többségben, de gimnazisták is járnak hozzám, s előfordult egyetemista korú is.

A hegedű az éneklő hangszerek közé tartozik, talán a legszebben lehet megszólaltatni a vibrátót, a finom vonókezelés miatt. Úgy gondolom,

hogy talán ezért, az énekhanghoz áll a legközelebb. Sokféleképpen tudjuk megszólaltatni. Például éppen most volt egy tanszéki koncertem, amin többnyire áriákat játszottak a tanítványaim zongorakísérettel. Évente egyszer rendezünk ilyen zenés szülői értekezletet a zeneiskola nagytermében. Vannak áriajellegű, éneklő karakterű darabok, vannak kifejezetten táncos jellegű darabok, ezek a menüett, bourrée, gyorsabb táncjátékok, és vannak kifejezetten virtuóz jellegű darabok, olyan, mint a Perpetuum Mobile, tehát az Örökmozgó vagy a Rokka.

Nekünk csodálatos nagy öröm, amikor már 4-5 évi hangszer tanulás után eljutnak a tanítványaink odáig, hogy igazán komoly, élvezhető előadásokat produkálnak.

Nagyon sok növendékem a zenei pályát választotta, mert valószínű, hogy sikerült olyat adnom nekik, amivel igazán megszerettettem a zenét, és ezért maradt a pályán. A szimfonikus zenekarban, a színházi zenekarban játszanak, tanítanak is, és jelenleg is zenészként működnek. Ilyen például Kiss Gabriella, aki Ulmban, Németországban egy zenekarban játszik; Tatárné Borsós Krisztina itt tanít, már kollégám; Váry Ivett a színházi zenekarban hegedül; Börcsök Bea pedig akadémista a Zenekonzervatóriumban. A főiskolán tanul tehetséges volt növendékem Siklósi Nóra, aki most érettségizik, és Varga Donát pedig a színházban hegedül.

Most, ebben az évben nagyon sok a zenei pályára készülő tanítványom. 6 ilyen van. Ők elhatározták, hogy többet, kiemelten foglalkoznak a hegedűvel, tehát zenészek szeretnének lenni.

Megemlítem a lányaimat is, de őket nem én tanítottam. Rita lányom Pesten tanul az Akadémián. Elsőéves akadémista, hegedül. A másik kislányom harmadéves főiskolás itt a tanárképzőn, Szegeden, a konzervatóriumban.

A zeneiskolának 140-150 hegedűje van. Ezek mind a Hangszergyár termékei. Kifejezetten tanulóhangszerek, általában átlagos minőségűek. A kicsiknek 1/8-os, 1/4-es, 1/2-es, 3/4-es hegedűik vannak. Az egész, tehát 4/4-es hangszereink már a jobb minőségűekből származnak, és ezek általában a zenei pályára készülő gyerekek kezébe kerülnek, illetve azoknak a továbbképzős gyerekeknek a kezébe, akik igazán szépen és jól megtanultak a hangszeren játszani.

A hegedűk a tanulóknál vannak, ezeket a gyerekek kölcsönzik, és felelősséggel vigyáznak rájuk. Természetesen hozzák-viszik mindennap a hangszerüket. A csellókat szintén ugyanúgy.

Minden évben veszünk a szegediektől hangszert, különbözőket. Idén például a kis, 1/8-os hangszerekre volt szükség, nagyon sok óvodáskorú gyerek jött tanulni, és most éppen ebből a nagyságból volt kevés. Úgy-hogy azt hiszem, 4-5 db 1/8-os hegedűt vásároltunk vonóval, mindennel

együtt. A vonót nem a Hangszergyárból. Azt vagy a Csermák Hangszerüzletből vesszük, vagy onnan, ahol viszonylag olcsón be tudjuk szerezni, mert sajnos erre a keret egyre kevesebb. A most vásárolt 1/8-os hegedűk olyan 20 000 Ft körüli összegbe kerültek, de a jobb minőségű egész hangszer ára már 40 000 Ft körüli.

A gyárral jó a kapcsolatunk. Ott, helyben választhatjuk ki a látszatra egyforma 20 hangszer közül a számunkra megfelelőt. Mikor kicsit meghúzzuk, akkor derül ki, hogy az egyik jobban sikerült, a másik kevésbé, nekem ez a hang jobban tetszik, a másik kevésbé.

A jó hangszerhez nagyszerű, jó minőségű fa kell. Gondolom, ez a legfontosabb. Aztán következik a kidolgozás. A nagy hegedűkészítő mesterek titkait nem tudjuk megfejteni, de gondolom, hogy mindenkinek megvan a maga kis elgondolása a jó hegedűvel kapcsolatban.

A Hangszergyár, azt hiszem, Erdélyből hozatja a fát, s a hangszerkészítők aztán ezt megpróbálják a tudásuk legjavát beleadva, a legjobban kidolgozni. Jó minőségűek, szépen szólnak, egészséges, nagy hangon szólnak ezek a hangszerek. Az egész hegedűk, tehát a legnagyobb méretű hegedűk között vannak egészen kiválóak.

Ezek a tanulmányhangszerek az itteni igényeknek, a 14-16 éves korú gyerekek tanulmányainak megfelelnek. Ezeket azután kinövik méretben is, minőségben is. A következő lépcsőfok, hogy manufaktúra-hangszereket vesznek, ezt már saját részükre, saját tulajdonba. Az iskola ilyeneket már nem vásárol. Ezek mesterhegedűk, amelyeket sűrűn cserélgetnek. 2-3 évre vásárolnak, mert nagyon drágák ezek a hangszerek. Több százezer forintos hangszerekhez jutnak, de nem mindig felel meg ez az igényüknek, nem tudnak összeszokni. Kószolgatják a hangszereket, meglátnak, kipróbálnak egy másik hangszert, és kiderül, hogy annak még szebb, még nemesebb hangja van. Egy nagyobb matéria, egy nagyobb hang keletkezik, és esetleg egy melegebb tónusú hang. Ki milyen szeret. Van, aki kifejezetten a nagy hangú hegedűkért van oda, van, aki a kisebb, de igazán nemes, olasz hangszereket kedveli. Mindenki ízlés szerint, igény szerint válogat. Jellemző a középiskolás, főiskolás korú gyerekekre, hogy elég sűrűn cserélgetik a hangszereiket. Ahogy az anyagi helyzetük engedi, egyre jobb minőségű, egyre értékesebb hangszereket vásárolnak.

Mi, felnőtkorban már nem tesszük ezt. Én a hegedűmet például akkor vásároltam, mikor még a színházban hegedültem, tehát huszonévvél ezelőtt, és azóta is hűséges maradtam ehhez a hangszerhez. Pilát-hegedűm van, de nem tőle vásároltam. Pilát Pál magyar hegedűkészítő volt, aki Pest és Bécs között ingázott és Bécsben halt meg. Ez a legjobb hangszerei közül származhat. Pontosan nem tudom, mikor készült, de jegyzett hegedű.

Benne van a firmája. Drága volt, de nagyon megérte. Nagyon szeretem ezt a hegedűt, semmi pénzért nem adnám oda senkinek.

Városi zenekarban jelenleg nem működöm. A színház zenekarában játszottam sokáig, de a gyermekeim születése után már nem vállalhattam a vidéki utazásokat és a külföldi, hosszabb, többhetes turnékat.

A Szabadtéri Játékokon együtt dolgoztam Vaszyval. Szalatsy Istvánnal is sokat dolgoztam együtt. Ő a színházi zenekar első karmestere volt. Most Budapesten él. Prímet játszottam. Voltam koncertmester is, de prímshó-lamban.

Volt tanárom, Várnagy Lajos a szimfonikus zenekar koncertmestere volt. Vele csak a Szabadtéri Játékok alatt játszottam együtt, ahol kisegítettem.

Végig ezzel a hegedűvel.

*Robert Schumann
Zenei házi- és életszabályok
(Fiatal muzsikusok számára)*

Sohase játsszál silány műveket, és ha csak erőszakkal nem kényszerítenek rá, meg se hallgass ilyesmit.

Gárdián Gábor
gordonkatanár

Király-König Péter Zeneiskola

Szüleim egyszerű munkásemberek. Családunkban nem volt muzsikus. Édesapám hivatalosan villanyszerelő, de egyúttal ezermester is volt. Verseket is írt, képzőművészeti dolgokat is készített. Minden hangszeren, amit kézbe kapott, elügyeskedett. Jó hallása, szép hangja volt.

Kiderült, hogy jó hallásom van. A szüleimnek megtetszett a gordonka, lehet, hogy a tévében látták. Akkoriban nem volt olyan népszerű hangszer, kevesebben voltunk, mint ma. Zenélésem Petőfitelepen, ami tipikus munkástelepülés, unikumnak számított. Onnan jártam be ebbe az iskolába, ebbe a terembe, ahol most is vagyunk.

Az 50-es években hoztak létre alsófokú zeneoktatást. 2. osztályos koromban kezdtem itt, a zeneiskolában, a 3-as számú teremben tanulni.

*School violins, Violas,
Cellos, Double-basses*

Tanítványok, tanórák

Véletlen folytán keveredtem ide, véletlen kerültem a zenei pályára. Erdész szerettem volna lenni, a természethez szerettem volna közel kerülni, de a Tömörkényből érkezett meg elsőként a felvételi papírom.

A Zeneművészeti Főiskolát végeztem el. Akkoriban Zeneművészeti Szakiskola és Főiskola volt, mikor középiskolai tanulmányaimat kezdtem. Így a középiskolával párhuzamosan a szakiskolát is végeztem.

Először gyári hangszert kölcsönöztem. Középfokon Kedves Tamás igazgató a saját hangszerét kölcsönözte nekem. Mikor a középfokra kerültem, akkor lett itt igazgató, előtte a debreceni konzervatóriumot vezette, jelenleg a Zeneakadémia főtitkára. A kölcsönadott hangszer olasz volt. A konzervatóriumban már nincsenek hangszergyári hangszerek.

Nem rosszak a hangszergyári termékek, arra tökéletesek, hogy az alapokat elsajátítsák a gyerekek, de igazi, minőségi dolgot nem lehet velük produkálni. Súlyosak, nehezek, sok bennük az anyag, nem mondhatók komoly hangszerek. Tanulásra jók, s viszonylag olcsók. Kb. egynegyedebe kerülnek egy normálisabb hangszernek.

Mivel sok bennük a faanyag, tudok olyan esetekről, hogy Amerikából exportálva innen hangszereket, azokat szétszedték és átdolgozták. Olcsó volt, tehát tulajdonképpen a faanyagot vették meg.

Mivel sok bennük a faanyag, nem tudnak jól rezonálni. Anyagot kell belőlük kivenni, innen is, onnan is. Több kiló különbség van egy kézzel készített és egy gépi hangszer között.

A tanulóhangszer olyan, mint az ábécé. Hogy azután az ábécéből milyen gondolatokat rakunk ki, ez a lényeg.

Mészáros Zsófia nevű tanítványom 2002-ben I. helyezett lett az országos csellóversenyen. Az előző versenyen, amely három évvel korábban, 1999 decemberében volt, gyári hangszeren játszott. Ott III. helyezett lett.

A tanítványaim közül most hárman versenyeznek.

A gordonka kedvelt hangszer lett. Nem küzdök tanítványhiánnyal. 18 gyerekem van itt, és a HAMMIDO-ban 6. „A” és „B” tagozat van. A „B” azt jelenti, hogy benne van a gyermekben a zenei pálya perspektívája, vagyis a tehetség megvan benne erre. Az iskola a tehetség kibontakoztatásához annyiban járul hozzá, hogy heti 2 x 1/2 óra helyett 2 x 3/4 órát kapnak ezek a tanulók. De végül is ők döntenek, hogy mennek-e zenei pályára.

Tehetséges tanítványaim további pályáját figyelemmel kísérem. Még 1981-ben volt tanítványom Nagypál Eszter. Ő Rómában, a római operában játszik. Zsurka Gábor orvos lett, Bécsben van. Laukó Zoli a szegedi színházban játszik. Uri Enikő Németországban van, de nem zenei pályán. Bohus Éva angol szakon végzett, itt, Szegeden. Pollák Judit a Zeneakadémián tanul, II. díjas volt. Tas Gergely nem ment zenésznek. Szabacsi Ferenc média szakon végzett, újságíróként dolgozik, riporterkedik valame-

lyik kereskedelmi rádiónál. Szalai Xandra gimnazista, a Radnótiba jár, nagyon okos, jó fejű kislány, jelenleg tanítványom. Fényi Márta a pesti konzervatóriumban tanul.

Tanítványaimnak van otthon is hangszerük. Nekem gyerekkoromban még hordanom kellett. Praktikusabb volt, hogy hurcolászni kellett, mert minden alkalommal be lehetett hangolni. Láta a tanár, karbantartotta. Így meg sokszor hónapokig hamis a hangszer.

1991-ben jelent meg a gordonkaiskolám. Folyamatosan alakult ben-nem a gondolat, hogy újat kellene írni. Friss Antal volt az előző szerzője, róla nevezték el az Országos Gordonkaversenyt is, ami Szolnokon kerül megrendezésre háromévenként. A 2002-es volt a tizedik. Még én is az ő gordonkaiskolájából tanultam. Bizony nagyon elavult. A rendszerváltás lehetőséget nyújtott új kiadására. Én voltam az első vidéki – bármely hangszert tekintjük – akinek megjelent a kottája. Azóta megjelent több ABC, de az úttörő én voltam.

Zenekarban jelenleg nem játszom. A színházi zenekarban játszottam. Vaszy Viktorra emlékszem a legszívesebben. Már főiskolás koromban játszottam itt, Kedves Tamás tanárom vitt oda. Pál Tamás abban az évben lett az igazgatónk. Első darabjában, ami nagy port kavart, a Figaró házasságában játszottam.

A szabadtérin is sokat szerepeltem. Ma már egyre inkább spórolnak, és egyre kevesebb muzsikust kérnek fel. Azt gondolják, majd kihangosítják, és nem kell a sok zenész. Pedig más a hatása, ha nagy a zenekar.

Tavaly játszottam a Moricone-hangversenyen és a Carmen című operában, ahol a két lányommal együtt debütáltam.

A zenekarral sokat voltam külföldön. A szimfonikusokkal jártam körbe a világot. Kisegíteni szoktak hívni. Szicília, Hollandia, Németország, Portugália nagy élmény volt. Az ausztriai Konzert Gebaiban mikor játszottunk – ez egy patinás, régi épület, nagy zeneszerzők domborműveivel az egész teremben, a magyarok közül Liszt és Bartók domborművével –, pont Bartókkal szemben ültem.

A Hangszergyárban műszerrel mérik a dolgokat. Van, amit nem lehet mérni. A nagyüzemi gyártásban leül a minőség. Sebők Miklósék az államosítás előtt jobbakat csináltak. De hát a gyárnak a tömegoktatás, a tömegtermelés lett a célja, s ennek megfelelő.

Voltam a gyárban. Nagyon kedvesen fogadtak. Volt, hogy vidéki kollégáimnak, ismerőseimnek kerestem hangszert. Vettek is hangszert az iskolájuknak. A legfőbb hiba, hogy rossz minőségűek a húrok. A magyar húrok botránnyosan rosszak. Csúnya hangjuk van. Sípólnak, füttyölnek. Amikor az ember megveszi a gyári hangszert, azonnal le kell cserélni a húrokat. Olcsók a magyar húrok, s úgy gondolják, a tanuláshoz a kisgyerek-

nek jó lesz. De ez nem így van. Mikor még meg sem tudja szólaltatni, akkor kellene igazán jó minőség a kezébe. A rossz hangminőséghez hozzáromlik a fül, a fül igény szintje. Azt hiszi a gyerek, hogy csak ezt lehet a hangszerből kihozni.

Kísérletezgettek más húrokkal is, de nem változtak a dolgok. Egyébként nagyon drukkolok, hogy a gyárnak sikerüljön talpon maradnia.

A szakmában, ha a külföldiek nem is sorolom föl, Perényi Miklós nemzetközi szintű óriás. Tulajdonképpen nekem Popper Dávid a kedvencem, aki a csellóoktatást elkezdte, majd Schiffer Adolf következett a sorban, aki Popper Dávidnak, mesterének ajánlotta gordonkaiskoláját. Utána jött a felszabadulás, mikor is Schiffer gordonkaiskoláját elsöpörték, s Friss Antallal írtattak egy új, haladó szellemű iskolát, ami már akkor elavult volt, amikor megjelent. Utána én következtem a sorban. Tulajdonképpen mindegyik iskola használható.

Ezek óriási pedagógusok voltak. Popper nagy művész volt, Schiffer inkább pedagógus, akinek rengeteg művésszé vált tanítványa volt. Pl. Stanker János. Sok közülük külföldre szakadt, s világhírűvé tették a magyar gordonkaoktatás színvonalát. Friss Antal is inkább pedagógusként volt kiemelkedő, Onczay Csabát, Mező Lászlót is ő tanította, s rajtuk kívül sok nagy muzsikust.

Óriási mesterek vannak, akiknek a közelébe sem tudok eljutni, de hát törekedni kell a közelítésre. Ezt sosem szabad feladni.

*Robert Schumann
Zenei házi- és életszabályok
(Fiatal muzsikuskok számára)*

Ne a készségben, az úgynevezett bravúrban keresd a lényegét. Minden művel azt a hatást igyekezz elérni, amelyre a szerző törekedett, semmi többet. Minden, ami több ennél: torzkép.

*Gyüdi Sándor
igazgató-karnagy*

Szegedi Szimfonikus Zenekar

Szekszárdon születtem, de inkább azt mondanám, pécsi vagyok, mert kicsi gyerekkoromtól ott nevelkedtem, egyetemre jöttem csak Szegedre.

6-7 éves korom óta csellózom. Először zeneiskolai kölcsönhangszerem volt. Nem szegedi, hanem cseh hangszer volt, de kis társaim közül

sokan használtak szegedi hangszert. Meg kell mondanom, hogy a tanárim körében akkor, ez a 60-as évek közepét jelenti, olyan nagy presztízse nem volt a szegedi hangszernek.

A csellónak a hangja rögtön megtetszett, más hangszert nem is próbáltam. Kis koncerteken hallgattam a hangszerek hangját. A zeneiskola úgy kezdődött akkoriban, hogy az ember egy évig már oda járt, de még nem kapott hangszert a kezébe. Ez idő alatt lehetett eldönteni, melyik hangszerhez érez kedvet. A szüleim ebben nem befolyásoltak.

A saját csellóm a dédapámtól örökölt hangszer. Egy monarchiabeli, valószínű cseh hangszerkészítő készítette. Tehát volt családi előzmény zeneileg, de nem közvetlenül. Dédapám Bonyhádon volt kisvárosi zenetanár. Minden hangszeren tanított, olyan együtteseket vezetett, amelyek egy ilyen kisvárosban kellettek: rezesbandát, szalonzenekart, néha igényesebb zenét játszani is összejöttek. A neve Strohmayer volt. Valószínű a katonaságnál vált hivatásos zenésszé, tehát ott derült ki a tehetsége. Ott vált katonakarmesterré. Rengeteg hangszere öröklődött: 3 hegedű, brácsa, fafuola, kis női gitár és sok egyéb. A hegedűk Stradivari-másolatok. Van egy karmesteri pálcám is örökségként, de ez nem olyan, mint a mai pálcák. Ez nem kicsi és könnyű, hanem vastag és nehéz. Ébenfa, elefántcsont a nyele, ezüstszalag van rajta körben, és ezüstgomb a végén. Dirigálni persze nem lehet vele.

Édesanyám, aki hegedült, még tanult dédapámtól. Édesanyám óvónőnek tanult, a keresztanyja – nagynénje – is óvónő volt. Szabadkán járt óvónőképzőbe, a háború alatt pedig Budapesten a Rózsák terére. Ez akkoriban még sokkal ritkább foglalkozás volt, az óvoda is ritkább intézmény volt egy ilyen kisvárosban. Nagyon jó kiképzést kaptak, nagyon jó zenei képzést is. Amatőr zenekarokban is játszott. Családi hegedűje volt, a három hegedű egyike, amelyik a birtokomban van, édesanyámé volt. Trier-márka.

Nem akartak hivatásos muzsikusként nevelni. Azt akarták, hogy tanuljak a lehető legjobban, és válasszak valami értelmes foglalkozást.

A zeneiskolában nagyon jó tanárom volt. 10 évig tanultam tőle. Mihályi Istvánnak hívták. Azt hiszem, a gyerekek nagy része a tanár kedvéért maradt meg egy hangszernél, vagy a tanár miatt kedvetlenedik el. Nekem szerencsém volt. Nagyon szerettem csellózni, csak éppen nem akartam csellista lenni. A zenei pálya minden életszakaszomban felmerült. Nyertem kisebb versenyeket, olyankor mindig agitáltak, hogy legyek muzsikus. Én nem akartam.

Úgy kerültem Szegedre, hogy tanár akartam lenni, a Természettudományi Karra jelentkeztem, s itt végeztem matematika-fizika szakon.

Akkor kezdtem igazán aktívan zenélni, mikor Szegedre kerültem. Saját együtteseket alapítottam. Elsősorban énekléssel foglalkoztam. Alapítottam egy kamarakórust, s annak a kedvéért kezdtem még komolyabban képezni magam zeneileg. Körülbelül másodéves koromban elhatároztam, hogy mégiscsak muzsikus akarok lenni, de azért befejezem az egyetemet. Amikor végeztem a JATE-n, akkor felvételiztem a Zeneakadémiára.

Az együttesel a legváltozatosabb helyeken próbáltunk, még lakásban is. 12 tagú volt. A repertoárunk érdekes és újszerű volt. Egyrészt a reneszánsz zenéből főleg angol zenét, másrészt énekeltünk modern dolgokat, és énekeltünk olyan dolgokat, ami a komoly- és könnyűzene határterületére tartozik. Ezek érdekes színpotok voltak. A zeneirodalomhoz nem könnyű hozzáférni, de tartottunk kontaktusokat másokkal; ha valahol valami felbukkant, akkor igyekeztünk megszerezni.

Évente ötven fellépésünk volt a 80-as évek első felében. Az együttest Canticumnak hívták. Ma is megvan, nem is nagyon változott formában, csak kopaszodott, őszült formában. Ma is én vezetem, csak sokkal kisebb aktivitással működik, mert más volt a helyzet, mikor függetlenek voltunk, diákok voltunk, s az életünkben nagyon nagy helyet tudott elfoglalni. Ma már mindenki családos, dolgozik és egyéb lekötöttségei vannak, így erre sokkal kevesebb energia jut.

Matematikus szakmában nem dolgoztam, pedig kívántam a tanítást, sőt most is kívánom. Azért, ha most belöknének egy gimnáziumi matematika órára, lehet, hogy kérmék tíz percet, hogy gyorsan a könyvet föl-lapozzam. Bár van kedvező tapasztalatom is: Két évvel ezelőtt volt egy koncertem, ahol elég vastag műsort dirigáltam, Wagner Walkür című operájának első felvonását. Azért ez egy komoly feladat. Mikor hazamentem, akkor a matematikából felvételiző fiam, kezében egy példatárral, a három csillaggal és öt kereszttel megjelölt feladatot elémm tolja, hogy ő ezt nem tudja megcsinálni, s mivel nekem ez szakmám, oldjam meg neki. Rettenetesen megijedtem, most omlik össze még meglévő apai tekintélyem, de az égiek segédelmével meg tudtam csinálni a példát. S ekkor kaptam a legnagyobb dicséretet, amit életemben eddig kaptam: Tudod, apám, ezt a példát, ha sokan nem is, de azért vannak, akik meg tudják csinálni, a világon számosan. A Walkürt már nem sokan tudják eldirigálni, de azért azok is vannak egy páran. De te összetettben egész jó vagy.

A fiam építészhallgató az egyetemen, most másodéves. A matematikától tehát nem tántorodott el. A Smafu nevű punk-együttes basszusgitarosa. Nagyon komolyan tanult ő is zenét, zongorázott, és ő is csellózott. Szolfézsversenyek nyertese volt, tehát meglehetősen komoly alapokkal nyúl most ehhez a hangszerhez.

A TTK elvégzése után a Zeneakadémiára, Budapestre gyakorlatilag bejáró voltam. Abból éltem, hogy Szegeden együtteseket vezettem: az Egyetemi Énekkart, később megalapítottam az Egyetemi Szimfonikus Zenekart, az Üniversitást. Minden hétköznap este Szegeden próbáltam.

A város ösztöndíjasa voltam kezdettől fogva, de például matematikából is tartottam felvételi előkészítést. Ezekből a forrásokból tartottam fenn magam. TTK-s koromban pedig gitároktatást vállaltam.

A tanácsnál Papp Györgyné volt elsősorban, aki támogatott. Kerek Attila is odafigyelt rám.

A Zeneakadémia elvégzése előtt már 2 évvel Oberfrank Géza hívatott egyszer, hogy mint a város ösztöndíjasa, mit szólnék ahhoz, hogy a város azt a munkahelyet jelölne ki számomra, amelyben szerződéskötéskor megegyeztünk. Így az első munkahelyem a Szegedi Nemzeti Színház lett. Itt karigazgató lettem, operakarmester.

Tulajdonképpen azzal marasztaltak Szegeden, mikor felmerült, hogy a Zeneakadémián fogok tanulni Budapesten, s nem szerettek volna elveszíteni, hogy kapok lakást, feleségemnek szereznek munkahelyet.

Feleségem orvos, aneszteziológus az orvosegyetemen. Nagyon komolyan tanult zenét, zongorázott, orgonált, kántori vizsgával rendelkezik. Az evangélikus templomban orgonál. A templomnak pécsi Angster-orgója van.

Pillanatnyilag négy gyerekem van. Az első még egyetemista koromban született, a második zeneakadémista koromban, a harmadik, miután elkezdtem dolgozni a színházban, s a negyedik is azalatt, mert 1999-ig voltam a színháznál.

1999-ben megkerestek, hogy induljak a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyi pályázatán. Ez azért esett jól, mert azért kerestek meg, mert ismertek, hiszen dirigáltam is az együttest operaelőadásokon és koncerteken 1990-től, másrészt ismertek úgy, mint egy velük rokon intézménynek, a színháznak egyik zenei vezető emberét, így vezetői megbízhatóságomról is, karmesteri képességeimről is jót gondoltak. A pályázatot megnyertem, s azóta vagyok itt.

Ez a munka eleve kétféle. Egyrészt intézményvezetőnek kell lenni, ennek minden nyűgével, másrészt muzsikusnak, karmesternek kell lenni.

A szimfonikus zenekarban jelenleg 73 muzsikus dolgozik. Az apparátus 6 fős.

Ez egy népes társaság, de kell is, hiszen a zeneirodalom olyan alkotásokat tartalmaz, amelyhez kell ekkora előadógárda.

Én mint nem szegedi, Vaszyt épp hogy láttam vezényelni. '78-ban kerültem az egyetemre, ő pedig '79 márciusában meghalt. Nagy hatású ember volt. Akárhová nézünk a szegedi zenei életben, nyoma van mindenütt.

A fúvós hangszerek szinte kivétel nélkül a zenekar tulajdonában vannak. Ezek hosszabb-rövidebb idő, mondjuk évtizednyi idő alatt elavulnak és tönkremennek. A fúvós hangszerek nem hosszú életűek. Ezért nem várható el egy művésztől, hogy milliókért sajátot vegyen.

Nedvesség éri őket attól, hogy belefújnak, s ez a fa hangszerekre is kihat és a rézfúvósokra is. A vízkő és más anyagok miatt ezeket rendszeresen tisztogatni kell, de még akkor sem tökéletesek. Másrészt a fa dolgozik, nagy rezonanciának van kitéve, hisz attól szólal meg, hogy rezonál.

A nagybőgők kivétel nélkül a zenekar tulajdonában vannak, néhány cselló is, van néhány hegedűnk, de a hegedűsök többségének saját hangszere van. Ugyanis már a felsőfokú tanulmányok idején igyekeznek hozzájutni egy megfelelő hangszerhez, s attól nem válnak meg a pályájuk végéig. Esetleg jobbra le tudják cserélni, ha szerencsésen alakul az életük.

A hegedű szereti, ha mindennap használják, s nem szereti, ha leteszik. A rezonancia egyrészt lehet káros olyan szempontból, hogy a hangszer élettartamát csökkenti, másrészt viszont olyan belső elrendezését adja az anyagnak, ami fontos. Ma már ezt lehet mérni. Például: a fúvós hangszereknél létezik egy olyan használatbavételi fázis, amikor hangológéppel, a hangmagasságok pontos kontrollálásával játsszák azokat a pontos, tiszta hangmagasságokat, amelyeket majd a darabokban játszani kell. Ha csak úgy, hangolatlanul összevissza fújogatnák, akkor ezek a belső elrendezések másképp alakulnának ki, s nem lehetne később sem igazán tisztán játszani rajtuk.

Azok a Stradivarik, amelyeket páncélszekrények mélyén őriznek, valószínű már nem vehetők használatba az állás miatt. De hát a festmény is érték, akkor is, ha soha nem nézi a közönség, hanem valakinek a páncélszekrényében van. Sajnos, Magyarországon az a fajta kettősség nem működik, mint Nyugaton, hogy van egy tulajdonos, aki számára mint anyagi érték létezik a hangszer, kiadja valakinek mecénásként, aki esetleg köteles feltüntetni, hogy ki a tulajdonosa a hangszernek. Ez olyan kombináció, amely életben tartja a hangszert, s eljut a közönséghez az az érték, ami a hangszerben van.

A magyar államnak rengeteg hangszere van. Ezek között vannak nagyon értékesek is, Stradivarik és Guarrierik. Ezek sorsa talán nagyobb figyelmet érdemelne.

Nagyon mérvadó embertől hallottam, hogy ezek egy részét kicserélték másmilyen hangszerre. Más részük ma már inaktív. Azoknak a művészeknek jelentős része, akik kaptak ilyen hangszert, már a pályája végén van, de az állam nem kéri vissza a hangszert. Ez is nehéz, kettős dolog, mert az utánuk következő nemzedék így megszegényül. Hiába vannak kiváló he-

gedűsök, például Szecsődi Ferenc, nem kapnak a magyar államtól értékes hegedűt, pedig lenne már kitől elkérni.

Zenekarunknak nincsenek jó hangszerei, s pont a vonósokban nincsenek. Vonós hangszert vásárolni nagyon nehéz. Nem olyan, mint a fúvós hangszer, amit kinézünk a katalógusból, megnézzük, hogy mi a legjobb az anyagi lehetőségeink határán belül.

A szólamvezető mérlegeli a felmerülő igényeket a művészek részéről, s utána a művéstől megkérdezzük, milyen hangszert szeretne. Kiválasztja, s ez gyakran azzal jár, hogy kiutazik a hangszergyárba – mármint nem a szegedibe, hanem a külföldibe. 10-20 példányt kipróbál, s így választja ki a megfelelő hangszert. Ez vonatkozik a fúvós hangszerekre.

Vonós hangszert nem lehet így választani. A vonós hangszernek inkább használt forgalma van, s ez mindig egy kicsit rizikósabb.

Vannak szegedi hangszereink is. Elsősorban nagybőgő, de van néhány hegedűnk is. Az igazat megvallva, ezek már nemigen vannak használatban. A vonós hangszereinkhez annyiban mindenképpen köze van a Szegedi Hangszergyárnak, hogy ezeket rendszeresen javítani kell, s ehhez ott kiváló mesterek vannak. Például Zsibók István úr.

A szokásos hibákon kívül sajnos sérülések is előfordulnak. Különösen a gordonkáknál. Mi utazunk, turnézunk, a repülőzést nem nagyon szeretik a hangszerek. Van olyan légítársaság, amelyik felengedi a gordonkát a fedélzetre, van olyan, amelyik fölengedi akkor, hogyha ugyanolyan jegyet veszünk neki, mint egy embernek, mert külön ülésre tesszük a hangszert. Ha a raktérbe kerül a hangszer, hiába van kemény tokban, érheti sérülés. Jártunk többször így. Ráadásul ilyenkor a biztosítás sem működik, mert a légítársaság azt mondja, hogy a poggyászbiztosítás az a normál poggyászokra vonatkozik egy bizonyos értékhatárig, a hangszer ezt messze meghaladja, másrészt, ha külön kötünk hangszerbiztosítást, akkor a biztosító azt mondja, hogy ez a légi utazás idejére nem vonatkozik, arra a légítársaságnak a jegyben foglalt biztosítása vonatkozik.

Tehát sok a probléma, s ilyenkor nagyon fontos a javítás. Például: eltörik a hangszer nyaka, akkor olyan nyakat kell csinálni, amely harmonikusan illeszkedik az adott hangszerhez faanyagban is. Ezek igényes feladatok, s fontos, hogy jól megcsinálják. Nagyon fontos, hogy az illető művésznek bizalma legyen az adott mesterhez. Egyszerűbb lenne keretszerződéseket kötni a javításra, de ez egy bizalmi viszony a művész és a hangszerjavító között, s ezt nem szabad praktikus megfontolásból felrúgni.

Mint vezetőnek oda kell figyelni nemcsak a hangszer, hanem az ember sorsára is. A hangszer szólal meg ugyan, de azért az ember muzsikál.

A főnöki munkám legszebb pillanatai azok, mikor látom, hogy egy újonnan vásárolt hangszert az illető művész megkap, a tokjából kibontja, kézbe veszi, megsimogatja. Ezek a hangszerrel való együvé válás pillanatai.

*Robert Schumann
Zenei házi- és életszabályok
(Fiatal muzsikuskok számára)*

Tekintsd pimaszságnak jó zeneszerzők művein akármit is változtatni, azokból elhagyni, vagy éppen újmódi cífraságokkal beléjük kontárkodni. Ez a legnagyobb gyalázat, amivel a művészetet illetheted.

* * *

Egy zenemű, valamint annak előadása olyan legyen, mint egy szép épület. A zeneköltő az építész, a reprodukáló művész az építőmester.

* * *

Csermák Hangszerüzlet

Maga a tulajdonos gazda mondja:

Vállalkozásunk ez év júniusában a 10. évébe lép. Nagy ünneplésre nem gondolunk. Vevőinkkel azonban, kis kedvezmények nyújtásával, megéreztetjük létünk tízéves évfordulóját.

Sajtóvisszhangot nem keltettünk ez idő alatt, s a továbbiakban sem akarunk kiabálni.

Egyébként azt tapasztaltuk, ahány hangszerkereskedői vállalkozás az utóbbi 10 évben megnyílt, egész vagy féloldalas cikkben jelentette magát, azok közül jelenleg egy sem működik.

Ezért nagyon óvatos vagyok.

Ami az üzletmenetet illeti, azt tapasztalom, hogy kevés a pénz.

Az élet úgy működik, hogy élelmezésre, ruházkodásra kell a pénz.

Mi X.-ek vagyunk a sorban, akik kultúrcikkek eladásával foglalkozunk. Mindig mi maradunk legutoljára, s az emberek igyekeznek ebbéli gondjait a legolcsóbban megoldani.

Sokat foglalkozunk azzal, hogy a hangszergyári termékeket itt áruljuk.

De hát hol is árulhatnák Szegeden, ha nem minálunk?

Ezért boltunkban állandóan beszerezhetők a hangszergyári termékek. Az iskolai egyszerű hegedűtől kezdve a brácsán át a csellóig, bőgőig. E hangszerek sokféle változatban léteznek.

Minden hangszeréhez mellékel a gyár egy ismertetőt, hogy milyen anyagokat használt a hangszer előállításához. Mondjuk, egy teljesen kezdő gyereknek olyan hangszer kell, ami olcsó, s ezek nem éppen szép hangúak. De tanulónak tökéletesen alkalmas hangszerek ezek. Hiszen itt nem a magas fokú hangí adottság a követelmény.

A gyár jövő évi összterméke Amerikának lekötött. Ha ott jók ezek a hangszerek, akkor nekünk is megfelelőek. Állítólag Amerikában kötelező a hangszerhasználati tantárgy. Ez fokozza a hangszervásárlási igényt. De ezek a hírek lassan jutnak el Magyarországra.

Az iskoláknak külön kedvezményeket nyújtunk hangszervásárlásuk révén. A Király-König általános iskola a vevőkörünkbe tartozik. Saját jó szándékunkból, belátásunkból abban is támogatjuk az iskolát (-kat), hogy a fele árrésünkről lemondunk a javukra. Ezzel is segítve a kevés pénzzel gazdálkodó iskolákat. Olyan akciónk is van, hogy amelyik iskola nálunk költi el a hangszervásárlásra szánt pénzét, annak a forgalomtól függően mindig megnöveljük a kedvezmény nagyságát. Tehát a rendszeresen ná-

lunk vásárló egyre jobban jár, mert annál magasabb ez a kedvezmény, amit ezáltal tudunk neki nyújtani.

Az üzleti forgalmunk révén egy kicsit Szeged zeneszeretete is kezd kirajzolódni.

Mi az anyagiak tekintetében a semmiből indultunk. Igyekeztünk minden egyes megnyert fillért visszarakni a vállalkozásba. Ezért nagyon szolidan éltünk, minimális pénzt vettünk ki belőle. Csak annyit, amennyi a megélhetéshez feltétlenül szükséges. A többit mindig visszaforgattuk a vállalkozásba.

Ezáltal, valamint azért, hogy a városiak ennyire kultúraéhesek voltak, gyakorlatilag ők segítettek abban, hogy ez a bolt ilyen legyen. Ez nem az én érdemem. Ez a Csongrád megyei emberek érdeme, hogy itt tartunk.

Az elmúlt rendszerben, nézetem szerint, hogy nem volt magas értéke a kottának, nem volt tandíj az iskolákban, a kultúra degradálódott. Az emberek szemében értéktelenné vált.

Most, őszintén szólva, minden a helyére került. A könyveknek az iskolában, a tizenéves tanuláshoz értéke lesz.

Ez most sokak számára furcsa, és úgy érzik, pácba kerültek és tönkrement a kultúra. Nem ment tönkre szerintem, hanem most kezd a helyére kerülni. Aki az ingyen kapott aranygyűrűjéről megtudja, hogy annak milyen ára van, az zavarba jön. (Elkezd dolgozni, s rájön. Hogy annak milyen értéke van.)

Mondják, akik figyelték, hogy amikor a Triál hangszerüzletnek leáldozóban volt a napja, akkor jött föl a miénk. Mi azt nem figyeltük. De azt igen, hogy a Triál rugalmatlan állami cég volt, amely szeretne volna meghatározni, hogy ő mivel akarja ellátni a vevőket. Mi meg lestük (lessük) a vásárlók igényeit s kívánságait, igyekeztünk s igyekszünk azoknak megfelelni. Ezt a gyakorlatot üzleti filozófiának, üzletpolitikának is lehet tekinteni.

Hányféle árucikkkel foglalkozunk, még eddig nem számoltuk meg. De példa okáért, ez mondhat valamit a nagyságrendünkről:

A Magyarországon kiadott kottáknak minden darabját nálunk meg lehet vásárolni. De külföldi kottákat is rendszeresen hozunk be s áruljuk. Mondhatom, hogy teljes választékkal rendelkezünk, s ezzel megnöveltük az érdeklődést. Ha valaki bejön, vesz egy kottát, látja, mekkora a kínálatunk, az nem azt az egyetlent veszi meg, hanem az érdeklődésének megfelelő továbbiakat is, és viszi is a hírét az árubőségnek. Több mint 5000 féle kottát kínálunk megvételre az érdeklődőknek.

A hangszeresek számszerűségében megközelítjük a 10 ezres számot. Ebbe a hangszeresek alkatrészei is beleszámítódnak.

Mi azt a szót, hogy „nincs”, nem szeretjük. Esetleg azt: „Pillanatnyilag nem tudunk vele szolgálni.”

Egyébként nagykereskedéssel is foglalkozunk. Hozunk be külföldről olyan termékeket, amelyekkel mi látjuk el az országot. Latin ütőökből a világ legjobb cégeinek mi vagyunk a képviselője. Fahangzókat, az olcsóbbakat Magyarországról, de a professzionálisokat Amerikából szerezzük be.

Állandóan bővülő, sokkötetes árjegyzékgyűjteményünk van.

De visszatérve a Szegedi Hangszergyár termékeire, mi annyira eléjük megyünk, a szívünkön viseljük ügyüket, hogy a legjobb szakembereinket elküldjük a gyárba, hogy ott szerezzék meg a hangszerre vonatkozó legfontosabb ismereteiket, a vevőkkel ezeknek a birtokában, tudatában tárgyaljanak, hogy minden kérdésre választ tudjanak adni. Szakszerűen. Erre anyagiakat, figyelmet, időt szentelünk.

Mint a hangszerkészítők is mondják, ők vonókkal nem foglalkoznak. Az üzletünkben csak vonókból 1 millió forint értékű készletünk várja az érdeklődőket. A legolcsóbb 8-9 ezer forintostól, a brazil rózsafából készült 80-100 ezer forintos mestervonóig, a gyantától a vonóba való fiú ló farkáig.

Mesterhegedűkkel is kereskedünk. A szegediek közül Sebők Miklós mesterhegedűi gazdára találunk üzletünkben.

Országos vevőkörünk is van. Pécs, Debrecen, Miskolc megkeres bennünket, mert mindent kínálunk, ami a zenéléshez kell. S a muzsikások köreiben ezáltal a bizalmat immár megszereztük.

Mi itt a lónak a farkát is áruljuk, akár színváltozatokban, mint mondtam.

Nyaranta hegedűvadászatra külföldiek érkeznek. Keresgélnek, nézegetik az öregebb hegedűket.

Tokióba adtunk el gyári, szegedi hegedűt. Rendszeresen adunk el németországbeli vevőknek, és dánoknak, hollandoknak. Hegedűt, citerát vesznek. A magyaros népi hangszereket is keresik.

Citerákat a Hangszergyár sajnos már nem készít. De Szeged táján több városban, faluban még kiváló citerakészítők működnek. Amatőrök. De jó hangú szerszámokat csinálnak.

Nyenyerét árulunk. Keresik azt is. Hivatalosan tekerőlantnak hívjuk. Új készítésűek is vannak. Keresik.

A zenészvilág teljesen más világ. Emberei jóindulatú, vidám, pozitív, nyugodt gondolkodású egyének.

Számomra nagy öröm, hogy ebbe a szakmába csöppentem. S ezek a muzikaszerező lelkek vesznek körül.

A rendszerváltás áldozataként váltam munkanélkülivé. A szakmát megszerettem. Ezzel a sok jó zenésszel, hűséges és rendes vásárlóközön-séggel elégedett lehetek.

Próbatermekkel is szolgálunk vásárlóinknak. Arra kialakított öt kis helyiségben lehet a nálunk vásárolt hangszereket kipróbálni, megszólaltatni, megzengetni. Ám ebből az adottságunkból azóta magán-zeneiskola létesült a HAMMIDO égíse alatt.

Hanghordozó anyagot, hangszalagot, lemezt nem árulunk, csak aktív zenéléshez való eszközöket s azok alkatrészeit. Arra kimondott speciális üzletek létesültek. Tán a költésénél is több.

Minden évben megfordulunk a Frankfurti Vásáron, ahol a világ minden számottevő cége megjelenik. Onnan nekünk is nagyon jó a rálátásunk a kínálatra, keresletre. S e révén rengeteg hangszergyártó céggel vagyunk kapcsolatban. Például a nagykereskedelmi tevékenységünk révén amerikaiakkal, török hangszergyárakkal is.

A török cég ősi cég. Űköregapjaik azokat a cintányérokat gyártották, amivel Zrínyi Miklósnak zenéltek a szultán katonái. Katonazenekaruk szerette a cintányér alkalmazását. Világhírű a cintányér-kínálatuk. Hétköznapi ember ezt nem ügyeli. De minden zenekarnak lényeges eszköze ez a hangszer, és rengeteg változata kínálja magát az érdeklődőknek. A cintányér a török sereg harcra tüzelő eszközeként szolgált, a síppal, a dobbal. A török síp árucikkeink egyike, de a kereslete messze a cintányérok mögé szorult.

Ha Isten, mint mondják, a maga képére teremtette az embert, akkor bízást állíthatjuk, hogy az ember saját képére alkotta a hegedűt, helyesebben a nő képére, mert a hegedű gyönyörű istennő.

(Yehudi Menuhin)

„A mindenséggel mérd magad!” – tartja a létbizonytalanságban működő kis szegedi műhely. És dolgozik tovább. Lehet, hogy nem Stradivarik készítik a Stradivari-mintájú hegedűket, lehet, hogy nem lesz mindenki hegedűművész, aki ezeket a hangszereket a kezébe veszi, de muzsikaértő, -kedvelő. Életre a zene elkötelezett, boldog embere lesz, az sem kizárt, s az sem kicsiség!

FÜGGELÉK

Dokumentumok

A Szegedi Hangszergyártó Kft. rövid története

A Szegedi Hangszergyártó Kft. jogelődje 1953-ban alakult Szegedi Hangszerkészítő és Javító Vállalat néven, a Szeged Megyei Jogú Városi Tanács közreműködésével.

A Vállalat alapítását Sebők Lajos hangszerkészítő mester, István és Miklós fia segítségével hozta létre. Sajnos ugyanezen év december 30.-án az alapító Sebők Lajos elhalálozott. A vállalat szakmai irányítását a két fia vette át.

A Vállalat az első időszakban tanácsai vállalatként, az akkori kornak megfelelően vegyes profillal működött. Az évtizedek folyamán fokozatosan előtérbe került a vonós és pengetős hangszerek sorozatgyártása. Egyre fokozódott az évek során a hangszerek exportra történő szállítása.

1986-ban az addig a vállalat exportját bonyolító Konszerek Kereskedelmi Vállalat, megalapította a Szegedi Hangszergyár Leányvállalatot. Ezen időszakban még erőteljesebben előtérbe került a hangszerek exportra történő termelése.

Az 1990. évek privatizációja folytán a vállalat Szegedi Hangszergyártó Kft. néven újjakult /1993. július 01./ az addig kialakult gyártási profil megtartása mellett. Ekkorra a cég gyártmányai teljes mértékben letisztult. A hagyományos vonós hangszerek gyártása maradt meg, elsősorban tanuló hangszer kategóriájában. Ekkor már a termelői kapacitás 90 %-a kerül exportra kiszállításra.

1997. évben a vállalat életében tulajdonos váltás történt. Ez a vállalat termék struktúrájában változást nem okozott, változatlanul a több évtizedes hagyományokra támaszkodva termelésünk döntő hányadát külföldön értékesítjük, új tulajdonosunk, a ROB Gasperi Kft. segítségével.

J e g y z ő k ö n y v.

Felvételott Szegeczen Városi Tanács V. Ipari Osztály hivatalos helyiségében 1952. szeptember hó 30-án

J e l e n v a n n a k

Magyar Tanács Ipari Osztálya részéről Putaki Elvtárs, Városi Tanács Ipari Osztály részéről Táborosi Tünde és meghívás folytán megjelent Sebők Lajos Országos háztartáskészítő Főiskola u. 7. sz. Sebők István lakás Országos Szatmárgáti u. 3. háztartáskészítő iparosok, ifj. Kelemen László, Szeged Ódai u. 16. sz. háztartáskészítő és javító, ifj. Kovács Sándor hangversenyző, Szeged Kossuth Lajos s. ut. 6 sz. Bakovszki Béla szeged ódai Josi. u. 31. hangóra, orgona és harmonium, Andress Frigyes Szeged Győngyut u. 51. orgona, és harmonia készítő, megjelent még Szűcs Sándorné szeged Ódai u. 8 sz. sz. aki Gyöngyut jelen tartja kettő háztartáskészítő üzemét.

A meghívottak előtt ismertetve lett a Helyi Ipari Minisztériumnak szegedi alapítandó Készítő és háztartáskészítő, javító Vállalat alapításával kapcsolatos rendelkezés. Az alapítandó Vállalat Szeged Székhelyen teljesen önállóan mint önálló vállalat működne. A vállalat megindításához szükséges építési és egyéb feladatokat biztosítása akként történne, hogy a vállalat a munkavállalóként belépő kisiparosok saját feladataikat és szerszámait magánjelszámra felajánlással. Az ezen felül maradó szükséglet biztosítása a Minisztérium feladatát képezi. A vállalat részére megfelelő helyiség biztosítása a helyi tanács feladatát képezi. Az új vállalatba belépő kisiparosok a mindenkor Kormányrendelettel megállapított munkabérek mellett lennének alkalmazva. A vállalat feletti közvetlen felügyelet Szeged Városi Tanácsa gyakorolná, az a főfelügyeletet a Helyi Ipari Minisztérium. Mielőtt a vállalat konkrét megalapítására sor kerülne, szükséges annak ismerete, hogy a megjelentek hajlandók-e a vállalat költségeihez belépni és munka eszközöket a vállalat részére megvételre felajánlani. Ezen kérdések tisztázása után kerül sor a helyiség, valamint a vállalat alapításával, működésével kapcsolatos költségek megállapítására és anyagszükséglet biztosítására.

A fent előadottak után az érdekeltek az alábbiak szerint nyilatkoztak a vállalatba lépéssel kapcsolatban.

Sebők Lajos: Szerszámmal felajánlani teljes egészében megvételre, a munkán kívül 4-5 megfelelő munkaszerőt azok tulajdonába lévő szerszámokkal együtt.

Sebők István: Színtelen felajánlani személyes szükségleteimre a vállalat részére.

ifj. Kelemen László: A vállalatba szintén belépni kívánok, általam használt szerszámok nem képezik tulajdonomat s erre vonatkozólag csak később nyilatkozhatok.

Kovács Sándor: Szaktudásomat, szerszámjaim szükségleteim felajánlani, a szerszámmal nem tulajdonomat képezik, azok felajánlását nem tehetem meg.

Bakovszki Béla: A vállalatba belépök és a saját szerszámait a vállalat részére felajánljam.

b/o

Andressz Frigyes: Kijelentem, hogy a vállalatba hajlandó vagyok be-
lépni, az részemről a Vállalat részére felajánlom.

Uv. Babcsa Sándorné: Az üzletvezetőkkel történt megbeszélés után fogok
nyilatkozni, tekintve hogy igazamot ösvényi jogom folytatam.

Felkérjük a megjelöltek, hogy a felajánlott gép és egyéni felszerelés
ikről felértékelte kizártságot Szeged Városi Tanácsa Vs. Igazl. postályában
48 óra alatt szolgáltatassák be.

kelt.

Andressz Frigyes
jegyzőkönyvvezető

Andressz Frigyes
.....
.....
.....
.....
.....

Babcsa Sándorné
.....
.....
.....
.....
.....

1952. 11. 14.	
52-314	100

100

1. 1. db.	1.3	Kp. 3 fázisú 110/190 voltos villanymotor	Wans	1200.-
2. 1. "	1.0	" " " " " " " "	"	1000.-
3. 1. "	0.3	" " " " " " " "	" kisipari	300.-
4. 1. "		barfordgép	"	600.-
5. 1. "		mosógépgép 10 kg-os mosóvízszivattyóval	"	400.-
6. 1. "		szalagfűrészgép 35 cm-es	Reinert	400.-
7. 1. "		kütfűrészgép fűfűnyerő	Kisipari	500.-
8. 1. "		asztalfűrészgép vertikális	"	500.-
9. 1. "		asztalfűrészgép horizontális	"	400.-
10. 2. "		kisipari fűrészgép nagy léberes	"	500.-
11. 1. "		szalagfűrészgép/amerikai típus	Reinert	300.-
12. 1. "		légcsiszító/10 literes, 10 cm-es	Reinert	500.-
13. 1. "		légcsiszító / 10 literes	Kisipari	400.-
14. 1. "		festőpisztoly	Lukos	300.-
15. 1. "		szalagfűrészgép	Kisipari	300.-
16. 2. "		asztalfűrészgép asztali típus	"	500.-
17. 1. "		asztalfűrészgép asztali típus	"	400.-
18. 1. "		fűrészhajtó készlet	"	250.-
19. 1. "		szalag	Kisipari	100.-
20. 2. "		szalagfűrészgép	Kisipari	300.-
21. 1. készlet		szalagfűrészgép	"	150.-
22. 1. "		szalagfűrészgép	"	120.-
23. 3. "		szalagfűrészgép	"	240.-
24. készlet		szalagfűrészgép fűfűnyerő + vastól	"	500.-
25. "		szalagfűrészgép	Reinert	1200.-
26. "		szalagfűrészgép nagy léberes	Kisipari	1000.-

A fent írt gépeket és szerelvényeket felajánlom megvásárlásra.
 Szegeden létesítendő munkaneműkészítő üzem részére abban az esetben, ha
 Szegeden részére szegedi megfelelő lakást biztosít, amit a tárgyalások
 során is megbeszéltek, valamint a fent írt gépeket a létesítendő üzemben
 meg kellene tartani és a megvásárlást meg kellene fizetni a készlettel.

Borsodny. 1952. október 2.

Sebők Lajos
SEBŐK LAJOS
 KÖZVETLEN
 KÖZVETLEN

**Szeged Város Tanácsa Végrehajtóbizottságának
V. Ipari Osztálya**

Hivatkozva a múlt hó 30-án, a hangszerkészítő üzem felállításában történt tárgyalásokra, közlöm, hogy eddig csak a két készpárosul tudtuk érintkezést találni, de mintegy az általa szállított három személy nem önálló kisiparos hanem csak munkavállalóként szeretnének a fésoritendő vállalatnál elhelyezkedni, azok neveit illetve cinsit pótlólag fagor kérésini.

Mellékeltem külön egy a sajtót, mint a hajdu és szendi iparos társaság felhívását, a várjuk értesítésüket a továbbiakra vonatkozólag.

Grosház 1952 október 2.

" 5 éves tervvel a békéért "

Sándor Lajos
SEBŐK LAJOS
HANGSZERKÉSZÍTŐ
KOSHÁZA

591-314/1952-Vs
Bt.: Békéscsaba

Tár.: Hegedűgyár alapítása.

Geográfiai F. n. és Vd. IV. Igari Csatálynak,
Békéscsaba hely.

Fenti tárgyban esett. 30-án felvett jegyzéknyv szerint a vállalatba
belépni szándékozó munkások közül a következők ajánlottak
rel. felismeréseiket az alapítandó vállalatnak megvételre:

1./ Sebők Mihály Orosháza	19.390 Ft.
2./ Hájdu Pál "	8.400 "
3./ Kundi Horváth József Orosháza	7.300.- "
4./ Bakoskai Béla Szeged	2.250 "
5./ Andrássy Frigyes "	1.270.- "
	37.010

Uj. Kovács Sándor, Keleny László és Új. Sebők Sándorné az átdolgozás
vontatásán nem nyilatkoztak.
Szeged, 1952. okt. 8.

A Vb. részben:

[Handwritten signature]
/Szeged városi
oszt. vez.

Szeged Város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának
V. Igari osztálya.

A feldolgozó munkázatként a Vb. céljaira előírt Szegedi Horvát
József sztergályos Orosháza III. Béla György utca 23. sz. alatti
lakos hajlamos vagyok felajánlani a tulajdonukat képező sztergályos
gépeket és szerelvényeket megvétel céljára, valamint sztergályos sztergályos
sztergályos.

1. do. nagy sztergályos, monozávaló
sztergályos, Igari
1. do. 0.5 Hp. háromfázisú villanymotor Ganz
1. do. nagy sztergályos gyálpad kisipari
Ganzeszen 3000.- Ft.

Orosháza, 1952. október 2.

[Handwritten signature]

Szeged Város Tanácsa Végrehajtóbizottságának
V. Ipari Bizottsága

Hivatkozva a múlt hó 30-án, a munkaszervező üzem felállítása ügyében történt tárgyalásokra, közlöm, hogy eddig csak a két kisiparosnál tudtunk érintkezést találni, de minthogy az általuk említett három személy nem önálló kisiparos hanem csak munkavállalóként szeretnének a fátészitendő vállalatnál elhelyezkedni, azok neveit illetve cinsit pótlólag fogom közölni.

Mellékeltem különben egy a rajút, mint a Rajda és Szendi iparos társaság ajánlatkövetit, a várjuk értesítéseket a továbbiakra vonatkozólag.

Grosháza 1952 október 2.

" 5 éves tervvel a békéért "

Sándor Lajos
SANDOR LAJOS
MUNKASZERVEZŐ
GROSHÁZA

Szegedi Hegedűgyártó Vállalat

anyagterv.

I. 5.000 db. hegedű elkészítéséhez szükséges anyagok:

27 m3 jávorfa	1	000.- Ft.	27.000.- Ft.
12 " fenyőfa	"	000.- "	12.000.- "
3 " gyertyánfa	"	000.- "	3.000.- "
250 kg. enyv	"	12,50 "	3.125.- "
200 " szintelen szeszslakk	"	25 "	5.000.- "
500 l. denaturált szesz	"	16 "	8.000.- "
5.000 garnitúra hur	"	20 "	100.000.- "
egyéb anyag			20.000.- "
			<hr/>
			178.225.- Ft.

II. 500 db. cselló elkészítéséhez szükséges anyagok:

40 m3 jávorfa	1	000.- Ft.	40.000.- Ft.
25 m3 fenyőfa	"	000.- "	25.000.- "
0,5 m3 gyertyánfa	"	000.- "	500.- "
400 l. denaturált szesz	"	16 "	6.400.- "
125 kg. szintelen szeszslakk	"	25 "	3.125.- "
100 " enyv	"	12,50 "	1.250.- "
500 garnitúra hur	"	20 "	10.000.- "
egyéb anyagok			15.000.- "
			<hr/>
			121.275 Ft.

I. 178.225.- Ft.

II. 121.275.- Ft.

Összesen: 299.500.- Ft.

Sms.ed, 1952. december hó 4.

Szűcs János

Szegedi Helyiipari Vállalat

Önköltségi táblázat

I. Bevételek:

5000 dbb. horgolt	185.- Ft.	925.000.- Ft.
500 " csalló	1560.- "	280.000.- "
Összes bevétel:		1.205.000.- Ft.

II. Kiadások:

1. Anyagköltség	299.500.- Ft.
2. Munkabér	498.240.- "
3. Kétszáz	49.824.- "
4./ Forgalmiadó	277.150.- "
5. Egyéb	40.000.- "

Termelési költség	1.164.714.- Ft.
nyereség	40.286.- "
Termelési érték összesen:	1.205.000.- Ft.

Anyagköltség	300.- Ft.	24.9 %
Munkabér	498.-	42.3 %
Kétszáz	50.-	4.2 %
Forg. adó	277.-	23 %
Egyéb	40.-	3.3 %
Összesen	1.165.- Ft.	96.7 %

Nyereség	40.- Ft.	3.3 %
Termelési érték	1.205.- Ft.	100 %

Szeged, 1952. december 14.

Árnyéki Hegedűgyártó Vállalat

Létszám és béralapítvány.

1 db. hegédi elkészítéséhez szükséges 20 óra munkaidő.
5.000 db. " elkészítési munkaidője 100.000 óra.

1 db. cselló elkészítéséhez szükséges 40 óra munkaidő
500 db. " elkészítési munkaidője 20.000 óra.

Összes óra szükséglet: 120.000 óra.

1 dolgozó havi munkaidője 40 óra, 1 évi munkaidője 2.520 óra.

Fizikai munka létszám szükséglet: $\frac{120.000}{2.520} = 48$ fő

Betegségre és fizetett szabadságra 10% 5 fő

Összes fizikai munka
 szükséglet..... 53 fő.

- 1 vállalatvezető
- 1 műszaki dolgozó
- 1 vezetőkönyvelő
- 1 terv és statisztikus
- 1 adminisztratív
- 2 éjjeliőr
- 1 takarító
- 53 fizikai dolgozó
- 61 fő összesen.

Béralapítvány.

53 fő összesen 120.000 óra 0,40 408.000.- Ft.

✓ 1 vállalatvezető	havi 1400	16.800.-	"
✓ 1 műszaki	" 1200	14.400.-	"
✓ 1 vezetőkönyvelő	" 1200	14.400.-	"
✓ 1 terv statisztikus	" 950	11.400.-	"
1 adminisztratív	" 870	10.440.-	"
2 éjjeliőr	" 650-650	15.600.-	"
1 takarító	" 600	7.200.-	"

Összes béralap: 498.240.- Ft.

Beszám. 1952. december 14.

Sz. J. J. J.

Alapítási költségvetésből ténylegesen 600 000 Ft.

need Vayal. Ponnai Vayalathittottu a.

1151-5074, 1152, 7b, 8c.

Baroness Wondra-iskaniels as Jewish Wallahet alapitasa.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1

[illegible]

- 1./ A vállalat elnöke: Szász Ernőné, Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 2./ A vállalat elnöke: Szász Ernő, Békéscsaba u. 9. sz.
- 3./ A vállalat elnöke: Kiváló tanácsadó elnöke: elnöke: elnöke.
- 4./ Vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz.
- 5./ A vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 6./ Vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 7./ A vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 8./ A vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 9./ A vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.
- 10./ A vállalat elnöke: Kézdivásárhelyi ú. 20. sz. Vállalat.

Kiowa e jalen kharazetial aleitost validatost an aliand unelitodi a
vot validatostaleba boje gromi is unand na kharazetostl an bo kharazet
astost uni.

2nd ed. 1952. December 11.

2 YD. 10/1/50
 1/1/50
 1/1/50

Pauli Antropovskii (son-in-law) - Tallinn, V. Tarkovskii (brother) - 1952, 1961
 Joseph - in 24-urazhsk. t. (brother) - 1944-1952/1, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621

Csongrád Város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának
V. Igéri osztálya.

A feladatokat megkezelésükben az alábbiak alapján eljárunk, ezenkívül a Városháza 11. Városháza utca 5. sz. alatt lakos laklándó vagyok felajánlani a tulajdonukat képező alatti felsorolt gépeket és eszközöket az alábbiak alapján, valamint az alábbiak alapján.

1. do. 75 cm-es székelforduló fűtés, kikaparni,	2000.-
1. " 3. " " kombinált kácsióter	2500.-
1. " 2.4 hp villanymotor	1500.-
1. " 120 cm-es székelforduló	800.-
6. " 4 csavart 75 cm-es engesztő	1000.-

8400

Budapest 1952. október 2.

(Handwritten signature)

Csongrád Város Tanácsa V. Igéri osztálya,
Hódmezővásárhely, Ády Árpád u. 8. Távbeszélő: 286.

1953. I. 2.

144. sz. 3

134. sz. 124/1/1953. sz.

Tárgy: Vállalati törzskönyvezés.

Városi Tanács VB. V. Igéri osztálya,
S. E. E. E. E.

A megyei pénzügyi osztály útjánál a címet, hogy a MEGYEI PÉNZÜGYI OSZTÁLY
ÉS JAVÍTÓ VÁLLALAT-ot mint 4/21 típusú vállalatot
Cso/134. szám alatt a vállalati törzskönyvbe felvette.

Hódmezővásárhely, 1953. évi január 28. sz.

V. Igéri osztály:

(Handwritten signature)
osztályvezető

Szegedi Város Tanácsa Végrehajtóbizottságának

V. Igazgató Osztálya

Bérgyűlés-22-1/5/1953-V.V.

Tárgy: Megbízás.

Jósa László vezetőkönyvelő,

B e b e r e d.

Szegedi Város Tanácsa Végrehajtóbizottsága által 1151-50/4/1952.Vb. sz. alatt hozott határozatával alapított Szegedi Hangerkésztő és Javító Vállalatban Önt vezetőkönyvelőjévé alkalmazta.

Fentiek alapján jogosult a Hangerkésztő és Javító Vállalat pénzügyi és adminisztrációs vonatkozású ügyeiben eljárni.

Szeged, 1953. jan. 20.

A Városvezető:

F. J. J. J.
/Székely Ferenc/
osztályvezető

Szegedi Város Tanácsa Végrehajtóbizottságának

Társasági Igazgatói Osztályának.

Szegedi Irtó és Elvezető Rendszer,

C s z s b e r e d.

Székely Ferenc u. 3.

Szegedi Város Végrehajtóbizottsága által 1151-50/3/1952.Vb. sz. alatt hozott határozatával alapított Szegedi Hangerkésztő és Javító Vállalat igazgatója Önt a Vállalatban művezetői beosztásban alkalmazta, 1953. január 15. napjától.

Az alkalmazásáról tudomásul veszem.

Szeged, 1953. január 20.

A V. Igazgató:

F. J. J. J.
/Székely Ferenc/
osztályvezető.

K I V O N A T.

Szegedi Város Tanácsa Városhajótörőbizottságának 1952. december 26-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből.
1591-50/4/1952. Vb. sz.

Határozat.

Szegedi Város Tanácsa Vb. szolgái Rangszerkesztő és Javító Vállalat alapítását határozta el.

A vállalat elnevezése:
A vállalat székhelye:
A vállalat típusa:

Szegedi Rangszerkesztő és Javító Vállalat
Szeged város 22. sz. t.
A rangszerkesztés és javítással kapcsolatos munkákat
határozatlan idő
igáig.

A vállalat területe:

A vállalat típusa:

A vállalat alapítását irányító szerv: Szegedi Városi Tanács Vb.

A vállalat alapítását előkészítő elnökségével a Vb. Rendszeres szegedi lakosok listáján, aki a vállalat működését egyenlően foglalkoztatja, az állami vállalatok, azok vezetőire vonatkozó jogszabály, a Rendszeres szegedi lakosok listáján 1950. évi 32-es számú Kormányrendelettel rendelkezik.

Ugyanakkor az V. Igazgatói Bizottság, hogy a vállalat alapításával kapcsolatosan, azonos és intézkedéseket tegyen az állami vállalatok, azok vezetőire vonatkozó jogszabály, a Rendszeres szegedi lakosok listáján 1950. évi 32-es számú Kormányrendelettel rendelkezik.

Az állami vállalatok, azok vezetőire vonatkozó jogszabály, a Rendszeres szegedi lakosok listáján 1950. évi 32-es számú Kormányrendelettel rendelkezik.

Hagyaték
Vb. sz. sz.

A Rendszeres szegedi lakosok listáján 1950. évi 32-es számú Kormányrendelettel rendelkezik.

Rendszeres szegedi lakosok listáján 1950. évi 32-es számú Kormányrendelettel rendelkezik.

A tulajdonosi határozatok. Szegedi Városhajótörőbizottságának 1952. évi december 26. napján tartott ülésénél 104-55/9/1952.Vb. sz. alatt hozott határozatával jóváhagyta.

Hódmezővásárhely, 1953. január 26.
Vb. nevénél:

Boró Sándor
Vb. titkár.

251, 1953.
Egyintézkedés

593-Hu-16
Tárgy: Helyiség igénylése.

Szeged Város Tanácsa VB.V. Igari Osztálya.
S z e g e d, Bérház 11. emelet.

Jelentjük, hogy Szeged Város Tanácsa VB.V. Kommunális Osztálya R.309-14/1953.XI. számú határozatával az Apponyi Albert u.20.sz. alatt lévő 61 üzleti helyiséget, egy magánlakást vállalatunk részére kiutalta. Mivel tudomásunkra jutott, hogy az Orcsán u. és Kelemen u. sarkok: Úrteen Álló fodrászhelyiség, Babos hangszerész és Komesz paplancos üzlet-helyiségek az eredeti városrendészeti tervnek megfelelően nem lesznek igénybevéve, így kérjük az Igari Osztályt, hogy a fentebb felsorolt 3 helyiségre vonatkozó igényünket a Kommunális Osztálytól támogatni szíveskedjenek.

Indoklás:

Az eredetileg kiutalt Apponyi Albert utcai üzletsorok renoválása, átalakítása cca. 20.000.000.-Ft-ot emésztene fel. Ezen túlmenően pedig az ott üzemelő vállalatok részére megfelelő helyiségeket kellene vállalatunknak biztosítania, mely helyiségek tatarozása, valamint egy magánlakás biztosítása és annak rendbekerítése szintén igen jelentős kiadásokat járnak. Ugyancsak a s z e g e d i és az Igari Osztály bevezetése is jelentős kiadások eredményezése. Ezzel szemben a jelenleg igényelt három egység mellett lévő helyiség minden nagyobb átalakítása nélkül azonnal használatba vehető és gázvezetékekkel, ipari árammal el vannak látva. Mivel kereszünkkel nemüzemeltetésük szempontból igen jelentős megtakarítás lehetőséget nyújtottunk fel, kérjük szíves intézkedésüket.

Szeged, 1953. évi április hó 24.

vállalatvezető

Szeged Város Tanácsa VB.V. Igari Osztálya

Bérház 11. em. Tárgy: Helyiség igénylése.

593-Hu-16/1953.V.
Sz: Táborosi/Bud.

Tárgy: Helyiség igénylése.
Hiv.sz.: 251/1953.Jósa.

S z e g e d, Rákóczi u. 16. sz. Igazgatójának.
S z e g e d.

Ven-i szám alatt az Orcsán u. és Kelemen u. sarkán lévő fodrászhelyiség, Babos hangszerész és Komesz paplancos üzlet-helyisége igénylése tárgyban tett jelentésre felhívom az igazgató elvtársat, hogy a szabályozási tervet a Kommunális Osztályhoz adja be, mert a támogatást a tényleges igénylés beérkezése után tudom biztosítani.

Szeged, 1953. április 25.

A Vb. nevében

Székely Ferenc
osztályvezető

**Csongrád Város Tanácsa Végrehajtóbizottságának
V. Igari osztálya.**

A felállítandó hámszertéskészítő üzem céljaira alábbiakban felsorolt tárgyak beszerzésére, beszerzési 11. Vasvári utca 5. sz. alatti lakos vállalkozó vállalkozás felajánlani a tulajdonosnak képező alant felsorolt gépeket és szerelvényeket az üzemeltetés céljára, valamint üzemeltetésre való alkalmasságát.

1. db.	75 cm. ev. szilvesztergép	szilvesztergép	2000.-
1. "	30 " " " " " " " " " "	" " " "	2500.-
1. "	2.4 Lp villanygép	Jász	1800.-
1. "	190 cm. es gyálgép	szilvesztergép	800.-
6. "	4 csavaros 70 cm. es szilvesztergép	szilvesztergép	1000.-
			7400.-

Csongrád 1952. október 2.

(Handwritten signature)

Csongrád Város Tanácsa V. Igari Osztálya,
Hódmezővásárhely, Ády Endre u. 8. Törzsszáma: 161286.

1953. I. 1.

161286

134Cso-124/1/1953.ép.

Tárgy: Vállalati törzskönyvezés.

Városi Tanács VB. V. Igari Osztálya,
S. S. S. S. S.

A megyei pénzügyi osztály iratából kiderült, hogy a **CSONGRÁDI HANZS ZENEKESZET**
ÉS JAVÍTÓ VÁLLALKOZÓ mint 4/21 típusú vállalatot
Cso/134. szám alatt a vállalati törzskönyvbe felvette.

Hódmezővásárhely, 1953. évi január hó 30-án

V. Igari Osztály:

(Handwritten signature)
osztályvezető

Szegedi Hangszerkészítő és Jarté Vállalat

1088/1953

Hgyintézés: Szgi

Szeged Város Tanácsa VM, Igaz. Osztálya

S z e g e d .

Megvizsgálva és összevágva azokat a problémákat, melyek üzemi folyamatok és rendtábilis működést akadályoznak a mely problémák oly természetűek, hogy ismeretből azt kikérdezzük nem tudjuk, azokat az esetekben jelentjük:

1/ A vállalat fenlegazgató ellátása olyan, mely vonáshangszer készítésre nem alkalmas és az az oka annak, hogy bármilyen szep és jó munkával fogjuk is szálitaniuk termelt cikketek előállítását az átvett kereskedelem mindegyik kifogást mindig fogadja csakhat termelvényekkel szemben ami alapján teszi lehetetlensé a vállalat működését.

Nem szabad és nem lehet a hangszerek és hangszeralkatrészeket friss és tésztából készíteni és mára azé vagyunk kénytelenek.

A hangszerek készítését járóra helyett nyarfából, a hangszereket járóra a lyett gyertya és búkfából készitjük, a szereléshez kertefára lenne szükségünk a mert ilyen anyagok és más nem erre a célra alkalmas fajtákkal kísérleteztünk. Ilyen körülmények között vállalatunk munkája nem tudhat beilleszkedni a szocialista termelés munkájába, - alapanyagát okokból nem tudunk természetessé válni a kereskedelmbe már jól bevezetett és tapasztalatunk által a hangszerek kereskedelmünk általanyos kedvelt ezek import hangszerekkel.

Kérjük a Tanács Igaz. Osztályát, hogy vagy a saját vagy amennyiben erre lehetnek minde a Kiv. Min. Helyettesítési Készítésekben kereskedelmi hesson oda, hogy a vállalatunk hangszerek készítésére alkalmas anyagokat legyenek ellátva, mert ehéssorban nem áll vagy bukik az üzemi működése.

2/Második alayváltó nehézségünk és kiányoságunk a gyártótelep szufoit sága. Ely kicéi az alapterület, hogy az egyé munkafolyamatok dolgozói egyetlen munkaterembe szufoitlan végzik azokat a munkákat melyek természetüknél fogva feltétlenül elkülönítendőek lennének. Így azonos munkateremben eszokolnak és ugyanitt lakoznak aminek eredménye hogy a eszokolás következtében porral feltöltött levegő a lakkozás tökéletességét lehetetlensé teszi. A hangszerek elkészítése jelölve a kiányoság helyiségben történik, - de a por már később álló helyesebb ide be állítván sükkésin illesleg lakkozás után hangszereinket egy egyablato eszt fűtött helyiségben kellene szárítani, amire lehetőségnünk nincs, az ésem anyagát félkész és kész gyártmányainak tárolására ugyanezek minde helyiségünk, ugya az anyagok mint a félkész és kész gyártmányok az egyetlen munkateremben vannak besufoitva. Ha a helyzet az 1953-év szeptemberében engedélyezett 98 forintos beruházással csak anny nyíltan fog eszokolni, hogy a lehetetlenül szufoit munkatermet ket tudjuk válaastani.

A rektor kérdése ugyanazon építkezés során nem tud megoldást nyerni mert csak a Hódmező u 7 szám alatti és jelenleg deezke előfázisban cca 120 négyzetmeternyi alapterületű helyiségek lesznek rendelkezésre ami kb gyártmányi alapanyag készletünk tárolására elégséges, és nem tudjuk megoldani a féld és üzemanyagok valamint a félkész és kész áruk tárolására szükséges raktárhelyiségek biztosítását.

[illegible]

A közlekedési helyzetet tekintve, hogy a vállalat általános berakási tevékenységében a munkák tervezésében, a munkák felkutatásában, kivitelezésében a tervezési érték mint befizetésnek a beérkezési időközökre adott befizetett termék figyelmébe vételével, azaz a munkák megvalósításához, holott a munkázatokban a házilag megvalósításnál a feltétel a befizetésen keresztül az általános munkák megvalósítására az értékek. Ilyen körülmények mellett a vállalat feladata az értékek a befizetés teljesítése miatt várakozási, a munkák a helyzetnek a sürgős helyettesítés körülménye.

Gyökelemmel a tartalék alkatrészek megigénylése az a tartalom és nem a ter-
ményesség, mert az igények határideje a vállalat meg nem működött.
Ezek következtében a tartalék alkatrészek az igények csökkenésével
az alkatrészeket nem, hanem az Ipari Összetétel, hanem az, hogy
a csomagolóanyagok határideje az igények csökkenésével a ter-
ményesség, hogy minden csomagolóanyag legalább a legmagasabb al-
katrészekből állítsák össze a tartalék alkatrészeket.

A vállalat által gyártott és a cikklistában fel nem sorolt így we nem á-
razott és cikkek árának megállapítása igen nehézkes és károsokat idézve
vagy előzár. Ennek kiküszöbölését arra, hogy a vállalat új gyártmányait
kalkulált árának a nagykereskedelm felé lezárult árszintet utolag árszint-
tel joggal illetőleg kifizetéssel. Sokszorosított ártékü kez kez-
künk fokozni, melyet kifizetési és tudunk most az ára nincs meg. Vil-
gós hogy diszpozíciókat és hatékonyan rostit.

Né most annál égetőbb probléma mere október folyamán min olyan cikkeket gyűjtünk, melybe ár megállapítva nincs, és a munkabérekre kifizetésére és egyéb kifizetésekre fedezésre így nincs bevétel fedezet, ha a kalkulált ár mellett még számoltunk.

Wintkory a Szegedi Fémcsőmechanika a vascsőcsatlakozások és mandolin mechanik
készítése trón igazynket new tudja kielégíteni, s kérjük az engedélyt ar
ra, hogy ezt a szükségletünket a magánmérnökökkel biztosíthassuk.

Végül arra kérünk lépéseket tenni az illetékes pénzügyi hatóság fele, hogy a gyártmányaink forgalmazékulcsának lecsatlakoztatását vagy a pénzügyi kormányzatnak megfontolása alá. A magas forgalmazási kulcs annyira megnehezíti a vevőnknek az árát, hogy azok tömeges eladása lehetetlen. - átlagosan valószínűleg hogy ha a forgalmazási áraknak csökkenése révén az ár olcsóbbá válnak az eladások folyamatosan megnövekedhetnek.

Beszámoló
Bécs, 1953 október 3.

TARKÓ Károly
1893-1944.

Szegedi Hangszerkészítő V.
S. Z. E. G. B. D. P.

Értesítem az Igazgató elvtársat, hogy a Megyei Tanács Átirata alapján a Helmi Ipari Min.-a Népnyelvi Min.-al együtt Tárca-közi értekezletet tartott, melynek során kifogás merült fel a Hangszerkészítő V. gyártmánya tekintetében, hogy a hegedűk mérete és általában a kivitelezés nem megfelelő. A vonóknál különösen azt kifogásolják, hogy nem fehér lészírral készülnek.

A Minisztérium az ügyben tovább kívánja folytatni a tárgyalásokat, ezért felhívom az Igazgató elvtársat, hogy az alább megadott kérdésekre jelenlétét f. hó 6.-ig terjessze be osztályomhoz.

- 1./ A vállalatnál hány szakember dolgozik.
- 2./ Mennyi a betanított munkások száma.
- 3./ Milyen mértékben állítanak elő különféle vonós hangszereket.
- 4./ Az 1954. és 1955. évben az egyes cikkek közül mennyit lehetett gyártani a vállalat.
- 5./ A vállalat jelenlegi helyzetéről pontos tájékoztatást adjon, melyben kiemelve legyenek a gyártás akadályait és egyéb problémákat véssze fel.

Szeged, 1955. nov. 4.

A V. Elnevelés:

Székely
/Székely Ferenc/
osztályvezető h.

Szegedi Megyei Tanács - Ipari Osztály

216-2/1955. IV.

Tárgy: Hangszerkészítő V. készítményei.

Előterjesztés: 1955. nov. 6.

Városi Tanács V.
Ipari Osztály

1955. nov. 6.

S. Z. E. G. B. D. P.

593-Ha-51

Értesítem, hogy a Helmi Ipari Min.-a Népnyelvi Min.-al együtt Tárca-közi értekezletet tartott, melynek során kifogás merült fel a Hangszerkészítő V. gyártmánya tekintetében, hogy a hegedűk mérete és általában a kivitelezés nem megfelelő. A vonóknál különösen azt kifogásolják, hogy nem fehér lészírral készülnek.

A Minisztérium az ügyben tovább kívánja folytatni a tárgyalásokat, ezért felhívom az Igazgató elvtársat, hogy az alább megadott kérdésekre jelenlétét f. hó 6.-ig terjessze be osztályomhoz.

- 1./ A vállalatnál hány szakember dolgozik.
  - 2./ Mennyi a betanított munkások száma.
  - 3./ Milyen mértékben állítanak elő különféle vonós hangszereket.
  - 4./ Az 1954. és 1955. évben az egyes cikkek közül mennyit lehetett gyártani a vállalat.
  - 5./ A vállalat jelenlegi helyzetéről pontos tájékoztatást adjon, melyben kiemelve legyenek a gyártás akadályait és egyéb problémákat véssze fel.
- Szeged, 1955. nov. 4.
- A V. Elnevelés:
- Székely*
/Székely Ferenc/
osztályvezető h.

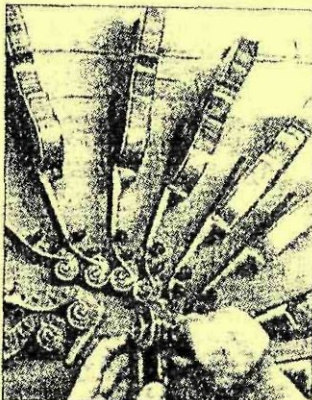

[illegible]

1. Aşağıda verdiğimiz 10 kelimeyi
 doğru yazarak boşlukları doldur.
 2. Her kelimenin altına doğru yazarak
 3. Her kelimenin altına doğru yazarak
 4. Her kelimenin altına doğru yazarak
 5. Her kelimenin altına doğru yazarak
 6. Her kelimenin altına doğru yazarak
 7. Her kelimenin altına doğru yazarak
 8. Her kelimenin altına doğru yazarak
 9. Her kelimenin altına doğru yazarak
 10. Her kelimenin altına doğru yazarak

[illegible][illegible][illegible]

Page 12 of 12

Hangszerek Szegedről

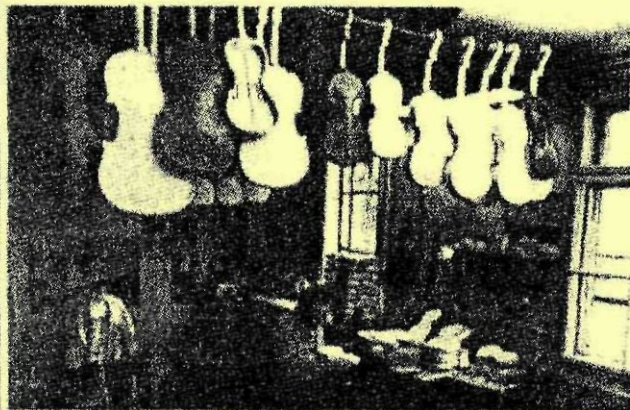
Zámisben lakos exportra készítették tovább húszerveket a hazai állattenyésztésből. Az ország exportra illő húsmennyisége 13 millió fontot érlelt húszerveit kért ki az országon. A nyugat-európai és amerikai piacra való elvezetéshez kiadott támogatás komolyan a zenei húszerveket is támogatja. Jelenleg a gyár a húszerveket hűtőszekrényekkel szállítja külföldi boltokhoz és szupermarketekbe.

Szegedi hangszerek exportra

Ezen évben begyűjt, 1500 csellót, bőgőt és négyezer citrussal gyártanak Szegeden a Hangszergyárban. Nagy részt az USA-ba, az NSZK-ba, Franciaországba és Angliába szállít-

ják. Készenlétben az országban és a világban 400 iskolahangszerrel, de gyakran kerül ki a gyárból igényes művészi kavalitású alapanyagból előállított mesterhangszer is.

Nagy gondot készítenek a hegedűket és a brácsákat.

3

KYEROVICS JÁNOS FELVÉTELE — MTI FOTO

• Minden tordásnak hangzás az ára

A hegedűk lelke

Rechts: Bilden lernen. Foto: Sonja Kumbold

[illegible]

• Minden

[illegible][illegible][illegible]

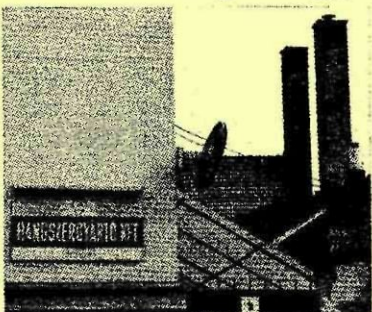
2011年12月15日，星期四，晴
 2011年12月16日，星期五，晴
 2011年12月17日，星期六，晴
 2011年12月18日，星期日，晴
 2011年12月19日，星期一，晴
 2011年12月20日，星期二，晴
 2011年12月21日，星期三，晴
 2011年12月22日，星期四，晴
 2011年12月23日，星期五，晴
 2011年12月24日，星期六，晴
 2011年12月25日，星期日，晴
 2011年12月26日，星期一，晴
 2011年12月27日，星期二，晴
 2011年12月28日，星期三，晴
 2011年12月29日，星期四，晴
 2011年12月30日，星期五，晴
 2011年12月31日，星期六，晴

2000-2001-ki évi költségvetés
 tervezése során a költségvetési
 törvény szerinti költségvetési
 kiadások teljesítésére az állam-
 kassza által rendelkezésre álló
 pénzeszközök felhasználása
 szükséges. A költségvetési törvény
 10. §-ának (1) bekezdésében
 meghatározottak szerint a költség-
 vetési kiadások teljesítésére az állam-
 kassza által rendelkezésre álló
 pénzeszközök felhasználása
 szükséges. A költségvetési törvény
 10. §-ának (1) bekezdésében
 meghatározottak szerint a költség-
 vetési kiadások teljesítésére az állam-
 kassza által rendelkezésre álló
 pénzeszközök felhasználása
 szükséges.

Por, füst, bűz a szomszédokra

[illegible][illegible]

céhányok szűkei felé
hogy a helyezés után,
csúcsra ucs, Záhonyra
tíz órai órában di-
szentelték meg a nagy-
magyarországi szűkei
csúcsra ucs, Záhonyra
tíz órai órában di-
szentelték meg a nagy-
magyarországi szűkei
csúcsra ucs, Záhonyra
tíz órai órában di-
szentelték meg a nagy-
magyarországi szűkei

A kőművesek fűfűt rögökre szelvék a hámszerzők környékén laknak.
(Fotó: Miklósi Károly)

stünde ich ihm überlassen. In
seinem zugehörig behörig
also: warte 2 warte sp
überlassen.

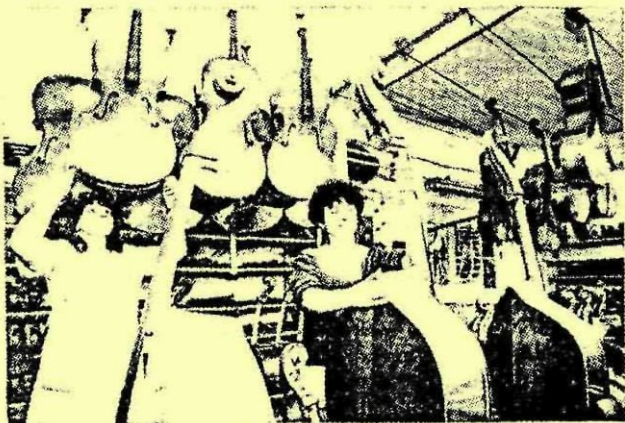
[illegible]

1. Hasonlóképpen ny
 2. 1908. 20. Általános
 3. Könyvtári feladat
 4. egyetemi könyvtár
 5. 1908. 20. Általános
 6. 1908. 20. Általános
 7. 1908. 20. Általános
 8. 1908. 20. Általános
 9. 1908. 20. Általános
 10. 1908. 20. Általános
 11. 1908. 20. Általános
 12. 1908. 20. Általános
 13. 1908. 20. Általános
 14. 1908. 20. Általános
 15. 1908. 20. Általános
 16. 1908. 20. Általános
 17. 1908. 20. Általános
 18. 1908. 20. Általános
 19. 1908. 20. Általános
 20. 1908. 20. Általános
 21. 1908. 20. Általános
 22. 1908. 20. Általános
 23. 1908. 20. Általános
 24. 1908. 20. Általános
 25. 1908. 20. Általános
 26. 1908. 20. Általános
 27. 1908. 20. Általános
 28. 1908. 20. Általános
 29. 1908. 20. Általános
 30. 1908. 20. Általános
 31. 1908. 20. Általános
 32. 1908. 20. Általános
 33. 1908. 20. Általános
 34. 1908. 20. Általános
 35. 1908. 20. Általános
 36. 1908. 20. Általános
 37. 1908. 20. Általános
 38. 1908. 20. Általános
 39. 1908. 20. Általános
 40. 1908. 20. Általános
 41. 1908. 20. Általános
 42. 1908. 20. Általános
 43. 1908. 20. Általános
 44. 1908. 20. Általános
 45. 1908. 20. Általános
 46. 1908. 20. Általános
 47. 1908. 20. Általános
 48. 1908. 20. Általános
 49. 1908. 20. Általános
 50. 1908. 20. Általános
 51. 1908. 20. Általános
 52. 1908. 20. Általános
 53. 1908. 20. Általános
 54. 1908. 20. Általános
 55. 1908. 20. Általános
 56. 1908. 20. Általános
 57. 1908. 20. Általános
 58. 1908. 20. Általános
 59. 1908. 20. Általános
 60. 1908. 20. Általános
 61. 1908. 20. Általános
 62. 1908. 20. Általános
 63. 1908. 20. Általános
 64. 1908. 20. Általános
 65. 1908. 20. Általános
 66. 1908. 20. Általános
 67. 1908. 20. Általános
 68. 1908. 20. Általános
 69. 1908. 20. Általános
 70. 1908. 20. Általános
 71. 1908. 20. Általános
 72. 1908. 20. Általános
 73. 1908. 20. Általános
 74. 1908. 20. Általános
 75. 1908. 20. Általános
 76. 1908. 20. Általános
 77. 1908. 20. Általános
 78. 1908. 20. Általános
 79. 1908. 20. Általános
 80. 1908. 20. Általános
 81. 1908. 20. Általános
 82. 1908. 20. Általános
 83. 1908. 20. Általános
 84. 1908. 20. Általános
 85. 1908. 20. Általános
 86. 1908. 20. Általános
 87. 1908. 20. Általános
 88. 1908. 20. Általános
 89. 1908. 20. Általános
 90. 1908. 20. Általános
 91. 1908. 20. Általános
 92. 1908. 20. Általános
 93. 1908. 20. Általános
 94. 1908. 20. Általános
 95. 1908. 20. Általános
 96. 1908. 20. Általános
 97. 1908. 20. Általános
 98. 1908. 20. Általános
 99. 1908. 20. Általános
 100. 1908. 20. Általános

gáttórási csatlakozás
A társas vállalkozások
közti kapcsolatok között
is a horizontális és a
vertikális kapcsolatok
jelentősek.

[illegible]

• Hét vezér utcai gitár Elvis Amerikájába Kínai konkurenciával küzdenek

A penzt „pengemek” a szegedi hangszerekért. (Fotó: Nagy László)

Kevésen tudják, hogy Magyarországon egyetlen hangszerkészítő gyára működik Szegeden, a Hercevár utcában. Nem látszik meg a látványos versenyhegedűket gyártóknak 19. hanem megbízható minőségű hangszereket: ha valaki egy ilyen darabban jól tanul meg játszani, akkor lehet még jobban a szobrász művésze.

Kovács György hangszerkészítő szakmunkásnak 1968-ban a szegedi hangszergyárba került gyárkísérőre, még nem sejtve, hogy ez a döntés később is egy első embereket hozta magával a zene világába.

Alkalmi és rendszeres évek múlásával a gyár, amelyet a Szegedi Városi Tanács hozott létre, nemcsak hangszerek készítését, hanem másodlagos, harmadlagos hangszerek készítését is felvette. A gyárban a hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

Az ország, a határon túl is, a hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

Amikor a hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

Amikor a hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

A hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik. A zenei, hangszerek készítését a hangszerek készítésével foglalkozó szakemberek végzik.

Fotó: Szabolcs Ártis

Amerikába viszik a hangszereket

Szomszédok - Az országban egyedül a szegedi gyárban készítenek tanulmányhangszereket. A brácsák, csellók, bőgők több mint háromnegyedét Amerikába szállítják. A legnagyobb nagybőgő csaknem kétszerese a kistesvéreknéé. A hártya negyedét viszont alig negyvencentis. A hagyományos kézművesmódszerrel készült vonós hangszerek tróni olyan nagy árkörébe, hogy az üzemi termékekre előbb összehajlítják a megrendelést.

Utószó

Írásunk hozzsannával indult a hangszergyár születésének 50. évfordulója alkalmából.

Már épp ott tartottunk 2002-ben, hogy csak az ament kellett volna a kiadónak aláírni, s foroghattak volna a nyomdagépek, hogy e révén s okok folytán megsokszorozzák a hírét, becsét, nevét a szegedi húrosok szülőhelyének, amikor Amerikában, a világkereskedelem két tornyának halálos vége bekövetkezett, maga alá temetve azt a szerződést is, amelynek értelmében a hangszerek sokasága készült.

Ennél különben is valóságos kötéltańc az ilyen munka szent templomának a léte, sorsa.

A hegedű nem épp fogyóeszköz.

A hegedű nemzedékek végtelen hosszú sorának szolgál, ha értő, becsületes emberek kezében, közelében élheti életét.

S a világban nem egy hangszerkészítő műhely működik, illatozik, világít, teremt húros eszközöket.

Sokasodtak a versenytársak.

Mondjuk nem éppen Cremona vagy Mittenwald volt Szeged riválisa.

Kína is megjelent a hangszerpiacon, és Románia, Japán és Korea.

A szegedinél is olcsóbban tudtak hegedűt kínálni.

Leginkább, mivel nekik saját famatériájuk növekszik hozzá, országgrésznyi méretekben. (A mienket Trianonban eltiédelték még annak idején.)

Nekünk, magyaroknak ez volt az egyetlen hegedűt teremtő nagyobb műhelyünk. A működéséhez szükséges legtöbb alapanyagot is úgy kellett külföldről beszerezni hozzá.

Ám, szólt a hegedű. Dicsérte a szegediek arravalóságát.

Hanem ott a verseny.

De a versenyben nem léteznek emberi érzelmek, nosztalgikus fontolgatások. Győződ-e erővel, türelemmel, jobbnál is jobb termékekkel, vagy mehetsz a sunyiba, harmados kukoricát kapálni hideg vízen, lekváros kenyéren, hétről hétre.

Léte utolsó éveiben a hegedűteremtés körülményei több okoknál fogvást annyira elnehezültek, hogy alattuk a törékeny szegedi műhely a hősi nemes küzdelemben, minden legslegjobb emberi áldozatok, szakemberi törekvések, erőfeszítések ellenére – a legnagyobb szíváfájdalmunkra: elbukott.

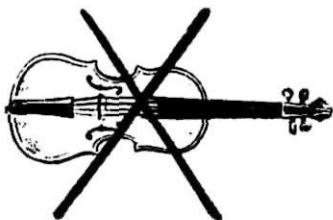
Darabjaira, atomjaira hullott.

Az igazi, teljes eszközt készíteni, teremteni tudó alkotók, kimenekülve az összeomlás romjai alól, azért egyénileg, otthonaikban, a térdük kalácsán, a konyhasarokban, vagy netán kiválóan folszerszámozott műhelyszentélyeikben, amíg a kezüket emelni tudják, mesterhegedűket teremtenek. Akár.

Szerény kiadványunk hosszannával indult, s ím: rekviemmel búcsúzik, Arany János Kapcsos könyvbéli sorainak szomorú vigaszával:

Nincsen olyan pusztá ínség,
Hogy magának benne
A halandó egy tenyérrnyi
Zöld virányt ne lelne.

Ám azt a szél ha befűtta
Homokos fövénnnyel:
Megersatja, de továbbmegy
Örökös reménnyel.

A Bába Kiadónál megjelent könyvekből ajánljuk

Tóth Béla: In Prigione – olaszok a szegedi várban

Tóth Béla: Kutyák, birkák, szamarak – Lólegendák

Tóth Béla: Teremtő Joó Istvánék emlékező könyve

Tóth Béla: Tudósítások a török kori Szegedről

Tóth Béla: Szeged vidámítása I–II.

Baghyné Makra Ilona: Az algyői iskola históriája
a 100 éves Sárga iskola emlékére

Cs. Sebestyén Károly: Utcák, terek, templomok, házak
– Válogatott írások Szegedről

Juhász Antal: Szegedi táj vonzásában

Lengyel András: „Közkatonái a tollnak”

Máté-Tóth István: Gyálarét társadalma

Monostori László: Szeged könyvkereskedése és könyvterjesztése
1835–1998

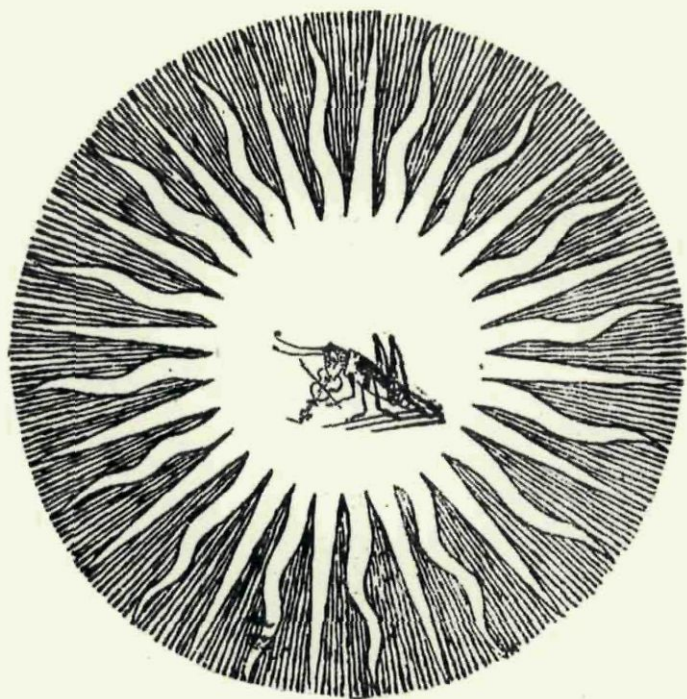
Oláh Miklós: Fejezetek a szegedi várbörtön történetéből 1784–1832

Oláh Miklós: A Csillagépület

**A könyvek megvásárolhatók a könyvesboltokban,
illetve megvásárolhatók és megrendelhetők
a kiadó Betűvetés könyvesboltjában
6724 Szeged, Pulz u. 14. Telefon: (62) 426-679/470**

ISBN 963 7337 81 4

9 789637 337819